

BANKA POPULLORE E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË

Sektori i mbikëqyrjes, rregullativës bankare dhe stabilitetit financiar
Drejtoria e stabilitetit financiar dhe rregullativës bankare

RAPORT PËR RREZIQET E SISTEMIT BANKAR NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË PËR VITIN 2015

prill, 2016

Përkthim në gjuhën shqipe: Grupi punues i Fakultetit të biznesit dhe ekonomisë pran
Universitetit të Evropës Juglindore Tetovë (i pa lekturuar).

PËRMBAJTJA

I. REZYME	4
II. Rreziqet në punën bankare	7
1. Rreziku i kredisë	8
1.1. Ekspozimi i përgjithshëm kreditor i sistemit bankar	8
1.2. Kreditë jofunksionale (të subjekteve jofinanciare)	11
1.3. Kreditë e ristrukturuara dhe të shlyera	14
1.4. Stres-test simulimi për ndjeshmërinë e sistemit bankar në rritjen e rrezikut të kredisë.....	16
2. Rreziku i likuiditetit	17
2.1. Dinamika dhe përbërja e mjeteve likuide	17
2.2. Treguesit e likuiditetit.....	24
2.3. Struktura e mjeteve dhe detyrimeve sipas afatizimit.....	26
2.4. Stres-testi - simulimet e goditjeve të likuiditetit.....	28
3. Rreziku valutor	30
4. Rreziku nga ndryshimi i normave të interesit në portofolin e aktiviteteve bankare	35
5. Rreziku nga josolventiteti	40
5.1. Treguesit e solventitetit dhe kapatilizimit të sistemit bankar dhe nivelit të rrezikshmërisë së aktiviteteve.....	40
5.2. Zhvillimet dhe cilësia e mjeteve të veta të sistemit bankar	45
5.3. Zhvillimet dhe struktura e kërkesave kapitale dhe kapitali i lirë i sistemit bankar	47
5.4. Stres – testi i qëndrueshmërisë së sistemit bankar nga goditjet hipotetike	48
III. Karakteristikat strukturore, ndryshimet më të rëndësishme bilancore dhe profitabiliteti i sistemit bankar	51
6. Struktura e sistemit bankar	52
6.1. Qasje në shërbimet bankare	52
6.2. Punësimi në sistemin bankar.....	53
6.3. Struktura pronësore e sistemit bankar	54
7. Aktivitetet e bankave	59
7.1. Kreditë e subjekteve jofinanciare	61
7.2. Depozitat e subjekteve jofinanciare.....	64
7.3. Aktivitetet tjera	67
8. Profitabiliteti	71
8.1. Të ardhurat, shpenzimet dhe treguesit e profitabilitetit dhe efikasitet të sistemit bankar	71
8.2. Zhvillimet e normave të interesit dhe diferenca e interesit	78

I. REZYME

Në vitin 2015, përkundër të gjitha sfidave, sistemi bankar ka mbetur i qëndrueshëm dhe ka konfirmuar rezistencën ndaj goditjeve nga brenda dhe jashtë. Në kushte të rikuperimit të ngadalshme të ekonomisë globale, por me një rritje ekonomike solide në vend, roli ndërmjetësues i bankave në mes të kursimtarëve dhe kredimarrësve edhe më tej po forcohet, por në mënyrë të ngadalshme. Aktivitetet, kreditet dhe depozitat në bazë vjetore u rritën për 5.8%, 9.7% dhe 6.7% (në vitin 2014 për 8.3%, 9.9% dhe 10.7%). Mjedisi në të cilin punuan bankat u ndikua fuqishëm nga faktorët joekonomik, para se gjithash, nga trazirat e brendshme politike dhe krizës së borxheve në Greqi. E gjithë kjo, e rrethuar me normat e ulëta të interesit **kufizon mundësitë për rritje më të shpejtë të burimeve të financimit të bankave. Përkundër lëvizjeve të zakonshme**, në vitin 2015, rritja e depozitave varet më së shumë nga rritja e depozitave të korporatave sesa rritjet në familje, e cila si zakonisht si një burim kryesor të financimit të aktiviteteve të bankës, u ngadalësua. Pikëpamjet në opinion për rreziqe gjithnjë e më të mëdha ndikuan në ngadalësimin e trendit disavjeçar të denarizimit të depozitave të personave fizik dhe në zvogëlimin e afatit të tyre. Për këtë arsye, Banka popullore ka bërë ndryshime në rregullativën të cilat kishin për qëllim nxitjen e kursimeve të familjeve në monedhën vendore edhe në afat më të gjatë. Ndërkaq, ka mesazh të vitit, nën ndikimin e dukshëm të faktorëve të natyrës joekonomike, sistemi bankar u përball me një tërheqje të matur dhe afatshkurtër të depozitave dhe me zvogëlimin e afatizimit të tyre. Gjithashtu, nga fundi i qershorit të vitit 2015, Banka popullore miratoi vendim për sjelljen e masave të veçanta mbrojtëse, të cilat kontribuuan në ruajtjen e besueshmërisë dhe stabilitetit financiar. Bankat dhe menaxhimi i tyre u treguan të pjekur dhe stabël gjatë menaxhimit me likuiditetin, e plotësuar me monitorimin e përforcuar nga ana e Bankës popullore, ka sjellë deri te zbutja e shqyrtimeve të opinionit për rreziqet nga këto ndikime dhe për stabilizim të shpejt të këtyre ngjarjeve, si dhe për normalizimin e lëvizjeve në bazën depozitore. **Likuiditeti i sistemit bankar është në nivel të kënaqshëm.** Edhe përkundër zvogëlimit të vogël të mjeteve likuide në vitin 2015, ato edhe më tej marrin pjesë me mbi 30% të mjeteve totale të bankave dhe mbulojnë afër 60% të obligacioneve totale, që është një nivel i kënaqshëm dhe i mundëson bankave punë të papenguar. Bankat presin stabilizim të depozitave në periudhën e ardhshme.

Në sistemin bankar të Republikës së Maqedonisë **më i përfaqësuar është kapitali i huaj**-75% të aksioneve të përgjithshme kapitale rrjedhin nga aksionarët e huaj. Me këtë, sistemi bankar është nën ndikim të faktorëve ekonomik por edhe të faktorëve joekonomik të cilat dalin nga subjektet e tyre amë dhe nga vendet që vinë ato. Shlyerja i borxhit financiar ndaj personave amë të bankave vendore (shtatë banka janë filiale të bankave të huaja, prej të cilave, gjashtë janë të vendeve të EU-së), vazhdoi edhe në vitin 2015, por ajo nuk ka sfiduar lëkundje të pozitës së likuiditetit të bankave, sepse aktivitetet e tyre nuk varen burimeve të personave të tyre amë. Edhe simulimi i një dalje të përgjithshme të fondeve të përdorura nga subjektet amë (ose grupeve bankare), pothuajse asnjë efekt mbi likuiditetin e bankave, duke pasur parasysh varësinë e vogël e bankave vendase prej bankat e tyre "nënë".

Të ardhurat e ulëta të instrumenteve financiare vendore dhe të tregut ndërkombëtar financiar, në vitin 2015 kanë kontribuar për **mbajtjen e prirjes së bankave për kreditim.** Bankat vazhduan me kujdes të madh për ti kredituar subjektet e sektorit të korporatave, kështu që rritje të epërme të kreditit bankare ka qenë më e dukshme në segmentin e familjeve, në dallim me mbështetjen kreditore për klientët e korporatave, rritja vjetore e të cilit u

ngadalësua. Për shkak të zvogëlimit të potencialit të rreziqeve të një segmentit të caktuar të kredisë konsumatore, e cila ka regjistruar norma shumë të larta të rritjes, Banka popullore miratoi një paketë masash, të cilat kanë për qëllim të shkaktojnë ngadalësim në rritjen e lartë të kredisë konsumatore afatgjata¹. Gjithashtu u morën masa për të lehtësuar qasjen në shërbimet financiare për sektorin e korporatave, si dhe u vazhduar edhe vlefshmëria e masave jostandarde të politikës monetare për të mbështetur kreditimin e neto-eksportuesve dhe prodhuesit vendas të energjisë elektrike.

Rreziqet kreditore është rreziku më i rëndësishëm inherent në bilancin e bankave, por në vitin 2015, ky lloj rreziku nuk ka shkaktuar një shqetësim më të madh. Rritja e kredive jofunksionale në mënyrë të dukshëm ka ngadalësuar (e cila është 4.7% në krahasim me vitin 2014 kur ishte 8.3%), me çka ndikojë për zvogëlimin e pjesëmarrjes së kredive jofunksionale në totalin e kredive, ku në fund të vitit 2015 ishte 10.8%, e cila pas shumë tremujorëve u zvogëlua 11%. Zhvillimet e kredive jofunksionale rrjedhin si pasojë e kredive jofunksionale të sektorit të korporatave, rritja e të cilëve gjithashtu është ngadalësuar në vitin 2015 dhe arrin 5.9% (në vitin 2014 ishte 9.9%). Kreditë jofunksionale të familjeve u zvogëluar në vitin 2015 për 0.1% (rritje prej 2.7% në vitin 2014). Mbulimi i kredive jofunksionale me korrigjimi të vlerës së ndarë është e lartë, për shkak të cilës përforcohet kapaciteti i sistemit bankar për absorbim të humbjeve të pa pritshme kreditore. Me kujdes më të madh duhet të monitorohen kreditë ristrukturuar si një burim i mundshëm për rritjen e kredive me jofunksionale, për shkak të rritjes së kredive jofunksionale ristrukturore dhe uljen e kredive të rregullta ristrukturuara. Nga ana tjetër, nga mesi i vitit 2016, pritet një zvogëlim të kredive jofunksionale në bazë të masës së marrë nga Banka popullore, për shlyerjen e kërkesave që cilat janë tërësisht të rezervuara për më shumë se dy vjet.

Ekspozimet e bankave të rreziqeve të tjera nuk është e rëndësishme. Si rezultat i dominimit të euros në bilancin devizor të bankave dhe zbatimi i strategjive të kursit devizor të qëndrueshëm nominal të denari në raport me euron, minimizohet rëndësia e rrezikut valutator për bankat. Edhe përkundër kësaj, të gjitha bankat e respektojnë limitin për pozicion devizor agregat (30% të mjeteve personale të bankës). Rritja e kursit të dollarit amerikan, frangut zviceran dhe funtit britanike në raport me denarin nuk kishte ndikim mbi vëllimin e rrezikut valutator të bankave, sepse këto valuta kanë një pjesëmarrje të vogël në bilancin e tyre. Rreziqet e tregut janë minimale, për shkak të aktivitetit të dobët të tregtisë me instrumentet financiare. Rreziku i ndryshimit të normës së interesit në portofolion e aktiviteteve bankare akoma është jomateriale për bankat, edhe pse rritet në raport me vlerën ponderuese totale të portofolios së aktiviteteve bankare dhe mjeteve personale, megjithatë ajo është më e vogël të raportit të regjistruar prej 20% të mjeteve personale. Ky pozicion lind nga përdorimi i normave të përshtatshme interesit nga ana e bankave, të cilat e minimizojnë rrezikun e ndryshimit të normave të interesit në portofolat e bankave, por rrisin rrezikun indirekt të kredisë. Në sugjerimet e vazhdueshme të Bankës popullore për rreziqet e mundshme të përdorimit të këtyre normave të interesit, në vitin 2015 është rritur përdorimi i normave të interesit fikse, në kurriz të reduktimit të pozicioneve me norma të përshtatshme të interesit.

Interesi i bankave të huaja për të investuar në industrinë bankare, sidomos në sistemet më të vogla bankare, siç është sistemi bankar maqedonas u minimizua deri në minimum nga kriza e fundit globale. Përveç kësaj, një pjesë e personave amë të bankave tona janë edhe vetë

¹ Kjo masë është ndërmarrë në dhjetor të vitit 2015, ashtu që efektet do të shihen në kuartalin e parë të vitit 2016.

nën masa të supervizionit të vetëm në EU. Për këto shkaqe, fitimet e bankave përsëri është kanali më i theksuar për mirëmbajtje ose për rritjen e kapitalit të tyre. **Profitabiliteti i bankave u përmirësua në vitin 2015.** Kthimi i aktives dhe i kapitalit ka arritur respektivisht prej 1.1% dhe 10.4%, (në vitin 2014 respektivisht prej 0.8% dhe 7.4%) Për më tepër, një pjesë e subjekteve mëmë të bankave tona janë vetë subjekt i masave të mbikëqyrësit të vetëm të BE-së. Për këto arsye, fitimet e bankave najzvesniot përsëri kanal për të ruajtur ose rritur kapitalin e tyre. Profitabiliteti i bankave është përmirësuar në vitin 2015. Kthimi mbi aktivet dhe kapitalit arriti në 1.1% dhe 10.4%, respektivisht (2014: 0.8% dhe 7.4% respektivisht). Disa vite me radhë, profitabiliteti i përmirësua bazohet në uljen e shpenzimeve të interesit, e cila në kushte të shprehjes së normave të ulëta të interesit të depozitave, bankat janë të ballafaquar me sfidën e mirëmbajtjes së mëtutjeshme të rritjes së profitabilitetit mbi këtë bazë.

Solventiteti në sistemin bankar është i lartë. Norma e mjaftueshmërisë në fund të vitit 2015 arrin 15.5% dhe shënon një rënie të vogël në krahasim me vitin 2014 për shkak të rritjes së aktiviteteve kreditore të bankave (gjatë një rritje adekuate të mjeteve vetanake të bankave në vitin 2015, prej 5.8%). Pritet rritje të kapitali i mjaftueshmërisë deri në mesin e vitit 2016, pasi që do të rrumbullakohen procedura e shpërndarjes së fitimit të realizuar në vitin 2015.

II. Rreziqet në punën bankare

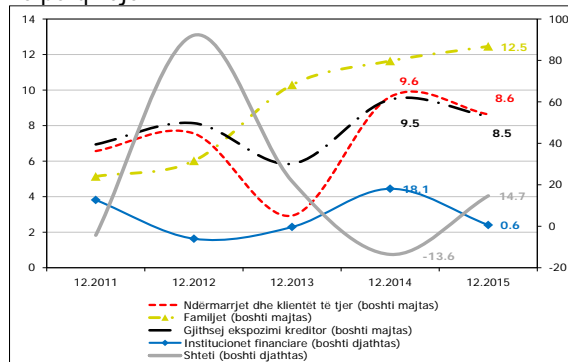
1. Rreziku i kredisë

Në vitin 2015, rreziku i kredisë nuk ka shkaktuar ndonjë shqetësim të madh, megjithatë bankat edhe më tej duhet jenë të kujdesshme ndaj një rreziku të tillë, pasi ende është rreziku më i rëndësishëm për punët e bankave. Rritja e ngadaltë e kredive jofunksionale gjatë rritjes solide të aktiviteteve kreditore të bankave, ka kontribuar në uljen e pjesëmarrjes së kredive jofunksionale në kreditë e përgjithshme në fund të vitit 2015, e cila pas disa muajsh bie nën 11%, dhe reduktohet në 10.8%. Rritja e ngadaltë e këtyre kredive vjen edhe nga dy sektorët jo-financiar, por veçanërisht i rëndësishëm është ngadalësimi në sektorin e korporatave, që prodhon rreziqe të mëdha kreditore për bankat. Pjesëmarrja e kredive jofunksionale në kreditë e përgjithshme në sektorin e korporatës në fund të vitit 2015 është 15.2%. Një aspekt i rëndësishëm i rrezikut të kredisë nga kompanitë jo-financiare është një përqendrim i rëndësishëm i ekspozimeve, i përcjellë përmes ekspozimeve të mëdha ndaj subjekteve jofinanciare në mjetet vetjake të bankave, i cili u rrit në vitin 2015. Mbulimi i kredive jofunksionale me ndarjen e vlerës së korigjuar është i lartë, sepse forcon kapacitetin e sistemit bankar për të absorbuar humbjet e papritura kreditore. Duhet t'u kushtohet vëmendje më të madhe kredive të ristrukturuara për shkak të përkeqësimit të strukturës së tyre në vitet e fundit, me rritjen e kredive jofunksionale dhe zvogëlimin e kredive të rregullta dhe ristrukturore. Rregullativa për shlyerjen e detyrueshme të kërkesave të bankave të cilat në mënyrë të plotë janë rezervuar për dy vjet, pritet të kontribuojë në uljen e nivelit të kredive jofunksionale kah mesi i vitit 2016.

Grafik 1

Shkalla vjetore e ndryshimit të ekspozimit të kredisë, ndaj të gjitha sektorët, sipas sektorit

Në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

1.1. Ekspozimi i përgjithshëm kreditor i sistemit bankar

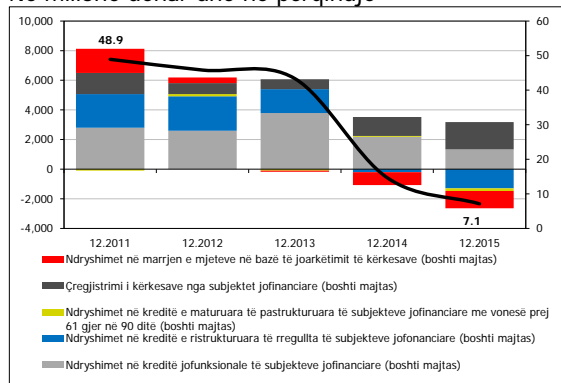
Në vitin 2015 ekspozimi i përgjithshëm kreditor² i sistemit bankar u rrit për 36.084 milionë denarë, ose për 8.5% dhe arriti në 459.658 milionë denarë. Rritja në vitin 2015 pothuajse është e shpërndarë në mënyrë të barabartë midis familjeve dhe subjekteve jo-financiare³. Analiza e rrezikut të kredisë në këtë pjesë i referohet rrezikut të kredisë që rrjedh nga të dy sektorët jo-financiarë, subjektet jo-financiare dhe familjet, përveç nëse ndryshe nuk është theksuar.

² Ekspozimi i përgjithshëm i kredisë përfshin bilancet (kreditë dhe depozitat, lizingun financiar, pagesat e bëra sipas garancive të dhëna, akreditivat, pozicione të tjera jashtë bilancit, provizione dhe kompensime, investimi në letra me vlerë dhe instrumente të tjera në dispozicion për shitje dhe pagesa dhe të ngjashme) dhe kërkesa jashtë bilancit (kreditë kornizë të parevokuara, të pashfrytëzuara, kreditë kornizë të parevokuara dhe të pashfrytëzuara në bazë të tejkallimit të lejuar dhe në bazë të kartelave kreditore, akreditivat, garancitë dhe obligime të tjera potenciale të ngjashme për bankat), të cilët e vënë bankën në rrezik të kredisë.

³ Me "shoqëri jofinanciare" nënkuptohen shoqëritë tregtare jofinanciare, por edhe klientët tjerë (klientët sipas veprimtarive: "arsim", "sigurim social dhe shëndetësor", "art, argëtim dhe rekreacion", "veprimtari tjera shërbyese", "veprimtaritë e familjeve si punëdhënës" dhe "veprimtari organizatave dhe organeve ekstrateritoriale").

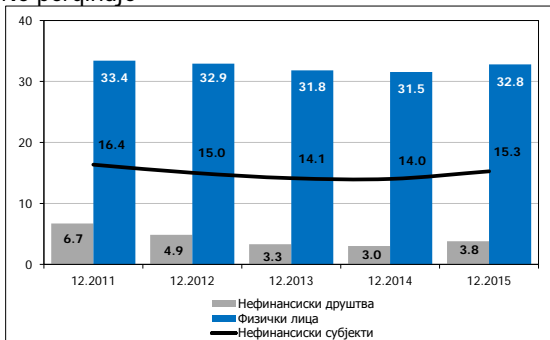

Grafik 2
Realizimi i rrezikut të kredisë në portofolet e bankave
Në milionë denar dhe në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 3
Pjesëmarrje e ekspozimit të pasiguar në ekspozimin e përgjithshëm kreditor ndaj subjekteve jofinanciare dhe ndaj sektorët e veçanta
Në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave

Në vitin 2015, është reduktuar niveli i arritjes së rrezikut të kredisë⁴, që shihet përmes rritjes së vogël të kredive me shenja të dëmtimit në krahasim me rritjen e përgjithshme të kredive. Në fakt, ndryshimi i kredive me shenja të dëmtimeve merr pjesë vetëm me 7.1% në ndryshimet e bruto kredive në sistemin bankar. Pjesëmarrja e tillë dukshëm është përmirësuar në krahasim me vitet e kaluara, kur rritja e kredive me shenja të dëmtimit ka pasur një pjesëmarrjen në ndryshimet bruto kreditore (pothuajse përgjysmë në vitin 2011).

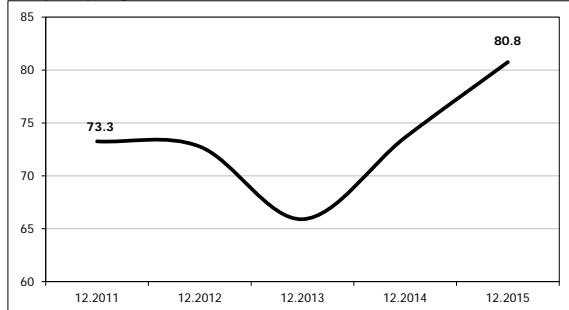
Bankat që kanë politika konservatore në pikëpamje të mbulesës së kredive me çfarë do qoftë lloj sigurimi, që ju jep sigurim më të madhe gjatë kreditimit. Por, kjo mund ta rëndon qasjen e klientëve deri te burimet e nevojshme të financimit, ndërsa për bankën të shkakton shpenzime plotësuese gjatë pagimit (vlerësimit të rregullt, shpenzime për marrje dhe për shitje, pamundësia për të arritur çmimin përkatës etj.). Shkalla e lartë e mbulesës me sigurim është para së gjithash i dukshëm të kërkesa e shoqërive jofinanciare (96.2% nga ekspozimi i këtij sektorit është i mbuluar me sigurim). Te personat fizik, nuk është siguruar një e treta e ekspozimeve të përgjithshme kreditore, pra 20.9% në qoftë se është hequr ekspozimi mbi bazë të saldove negative të llogarive rrjedhëse dhe të kartelave kreditore

Pjesa më e madh e ekspozimeve të bankave ndaj rrezikut të kredisë del nga kërkesa e shoqërive jofinanciare. Zakonisht, ky ekspozim kreditor karakterizohet me nivelin më të lartë të përqendrimit. Ashtu që pjesëmarrja e ekspozimeve⁵ në mjetet e veta të bankave shënon një rritje të rëndësishme edhe më 31.12.2015 dhe është 80.8%. Përqendrimi

⁴ Realizimi i përgjithshëm i rrezikut të kredisë është llogaritur si shumë e ndryshimeve vjetore në kredive jofunkionale, kreditë e rregullta të ristrukturuara, kreditë jo të ristrukturuara me vonesë prej 61 deri në 90 ditë, shlyerjet e kryera të kërkesave dhe mjetet e marra në bazë të kërkesave të pambledhura. Ndryshim total i bruto kredive i referohet ndryshimit vjetor të bruto kredive duke përfshirë ndryshimin e kredive të fshira dhe të mjeteve të marra në bazë të kërkesave të pashlyera, sepse edhe ato dikur ishin kredi.

⁵ Ekspozimi i madh ndaj një personi ose personave të lidhur me të paraqet ekspozimi i barabartë ose më i lartë për 10% i mjeteve të bankës.

Grafik 4
Pjesëmarrje e ekspozimeve të mëdha ndaj subjekteve jofinanciare në mjetet vetanake të bankave
Në përqindje

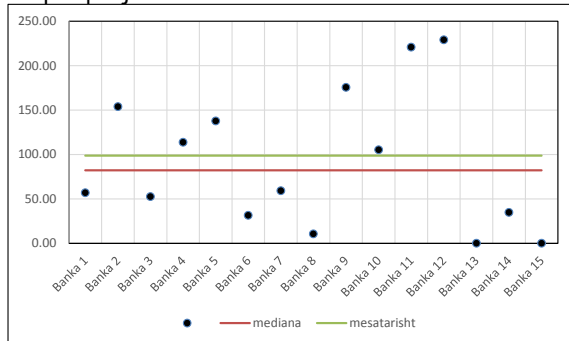

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

është veçanërisht i lartë te disa banka (në disa banka të veçanta, pjesëmarrja e ekspozimeve të mëdha drejt subjekteve jofinanciare lëvizë në interval prej 0% deri më 228.9%).

Me përfshirjen e ekspozimeve e bankave drejt institucioneve dhe plasmanëve financiare të bonove shtetërore dhe letrave shtetërore me vlerë, pjesëmarrjen në ekspozimet e mëdha në mjetet personale të sistemit bankar është veçanërisht më e lartë edhe në fund të vitit 2015 dhe arrin nivel prej 212%. Në disa banka të veçanta kjo pjesëmarrje lëvizë në interval prej 34% deri më 493.8% dhe në kornizë të limit maksimal të shënuar⁶.

Grafik 5
Pjesëmarrja e ekspozimeve të mëdha ndaj subjekteve jofinanciare të mjeteve vetanake të bankës, sipas bankave
Në përqindje

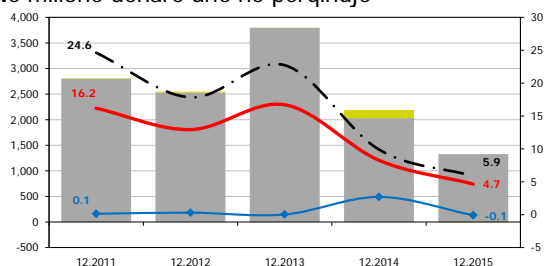
Burimi: Banka popullore, mbi bazë të të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave

⁶ Shuma totale e ekspozimeve të mëdha nuk duhet të kalojë shumën e tetëfishit të mjeteve të bankës.

Grafik 6
Rritja vjetore e kredive jofunkionale (për subjekteve jofinanciare)

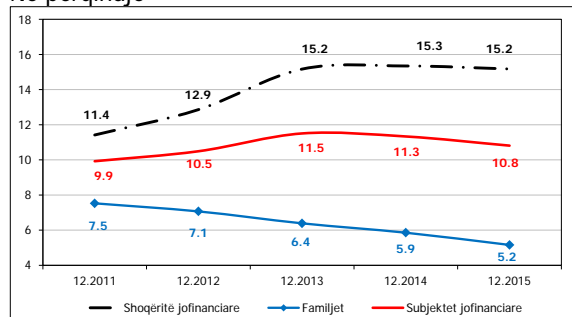
Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 7
Pjesëmarrje e kredive jofunkionale në kredit e përgjithshme (për subjektet jofinanciare)

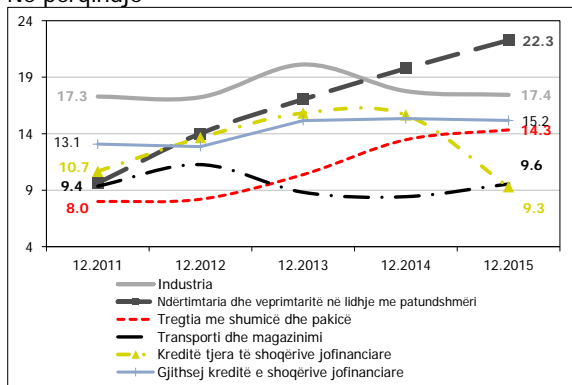
Në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.

Grafik 8
Pjesëmarrje e kredive jofunkionale në kredit e përgjithshme të shoqërive jofinanciare, sipas veprimtarisë

Në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga bankat.

1.2. Kreditë jofunkionale (të subjekteve jofinanciare)

Cilësia e portofolit të kredisë të sistemit bankar, e përcjellë nga ndryshimet e kredive jofunkionale të subjekteve jofinanciare shënon përmirësim. Në vitin 2014, shkalla vjetore e rritjes së kredive jofunkionale ka rënë në 4.7% që është më shkalla më e ulët e periudhës së krizës pas vitit 2008.

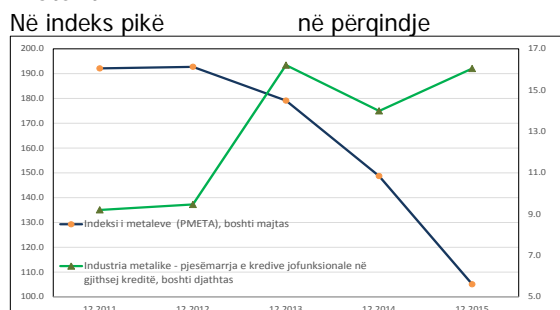
Rritja e kredive jofunkionale dhe intensiteti i tyre i ndryshueshëm janë rrjedhojë kryesisht e ndryshimeve të kredive jofunkionale të shoqërive jofinanciare, norma vjetore e rritjes kryesisht shënon rënie të trendit edhe në fund të vitit 2015 dhe është 5.9%. Ndryshimet e kredive jofunkionale të familjeve janë relativisht të vogla dhe stabile. Në vitin 2015 këto kredi janë zvogëluar për 0.1%.

Rritja e ngadaltë e kredive jofunkionale në kushtet e një përshpejtimit më të vogël të rritjes të aktivitetit kreditor të bankave kontribuon në rënie e pjesëmarrjes në kreditë jofunkionale në kreditë e përgjithshme më 10.8%. Rrjedhimisht, pjesa më e madhe, ose 89.2% nga portofoli i kredisë (drejt subjektet jofinanciare) të bankave është me status të rregullt (funktional). Edhe pse shoqëritë jofinanciare janë bartëset e rritjes së përgjithshme të kredive jofunkionale, te ato kjo pjesëmarrje shihet një rritje minimale për shkak të rritjes së kredive të përgjithshme të jofunksionale. Megjithatë, ky tregues gjithmonë është i pandryshueshëm (zvogëlohet në mënyrë minimale) në tre vitet e fundit, por megjithatë në fund të vitit 2015 ai akoma është dyfishtë i lartë në krahasim me fillimet e krizës (vitit 2008).

Në suaza të kredive të sektorit “shoqëritë jofinanciare”, në vitin 2015, rritje e pjesëmarrjes së kredive jofunkionale është karakteristike veçanërisht për veprimtaritë “tregtia me shumicë dhe pakicë”, “ndërtimtari” dhe “transport dhe deëpozitim”. Stabilizim të dukshëm të niveli të kredive jofunkionale

Grafik 9

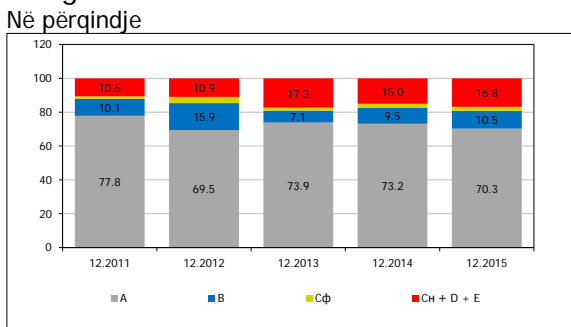
Industria e metalit – Indeksi global i metalit dhe pjesëmarrja e kredive jofunksionale në kreditë e përgjithshme të industrisë së metalit

Burimi: FNM-në, e marrur nga ueb faqja

Grafik 10

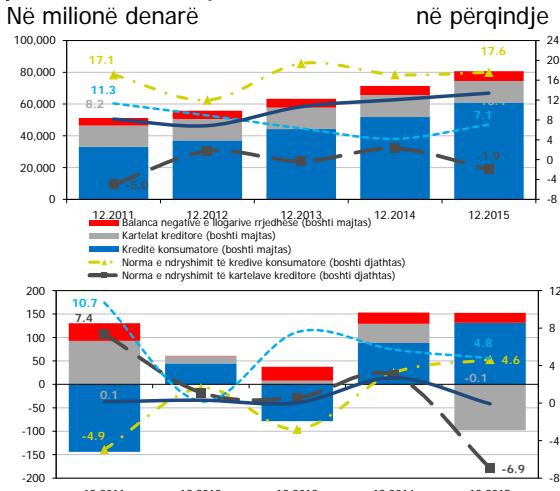
Industria e metalit – Ekspozimi sipas kategorisë së rrezikut

Burimi: BPRM-së

Grafik 11

Rritja vjetore e kredive të dedikuara për konsumatorët: gjithsej (lartë) dhe jofunksionale (poshtë)

Burimi: BPRM-së

vërehet te industritë. Në kuadër të industrisë, përkeqësimit të performancës dhe rritjen e kredive jofunksionale u regjistruan në industrinë e metalit dhe atë ushqimore, tek industritë kimike është stabilizuar pjesëmarrja e lartë, derisa rënie të pjesëmarrjes ka tek industrinë e tekstilit dhe industri të tjera.

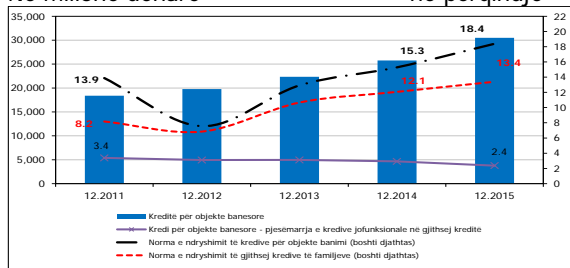
Të dhënat e sektorit real për tremujshin e fundit të vitit 2015⁷ tregojnë një përmirësim të dukshëm në këto sektorë ("tregti në shumicë dhe pakicë", "ndërtimtari dhe veprimtari në lidhje me pronën e patundshme" dhe transport dhe ruajtje"). Megjithatë, efektet e përmirësimit të realizuara akoma nuk janë materializuar, sepse në janar të vitit 2016 kemi rritje të pjesëmarrjes së kredive jofunksionale te këto sektorë, në përjashtim atë të ndërtimtarisë.

Theks i veçantë i është vënë ekspozimit të bankave në industrinë e metalit, nxitur nga rritja e rreziqeve në këtë sektor për shkak të lëvizjes rënëse të çmimeve të metaleve në tregjet botërore. Ekspozimi ndaj industrisë metalike merr pjesë në ekspozimin e përgjithshëm të industrisë me 31%. Arritjet e këtij sektori është e lidhur fort me koniunkturën e çmimeve të metaleve në tregun botëror. Në periudhën 2011-2015, indeksi i çmimeve të metaleve është ulur për 45%, ndërsa pjesëmarrja jofunksionale në totalin e kredive të industrisë metalike në Republikën e Maqedonisë është rritur prej 9.2% në 16%. Mesatarisht, ekspozimi i bankave për industrinë e metalit ka

⁷Burimi: BPRM-së, Treguesit më të ri të makroekonomisë, Pasqyrë të gjendjes momentale, mars 2016

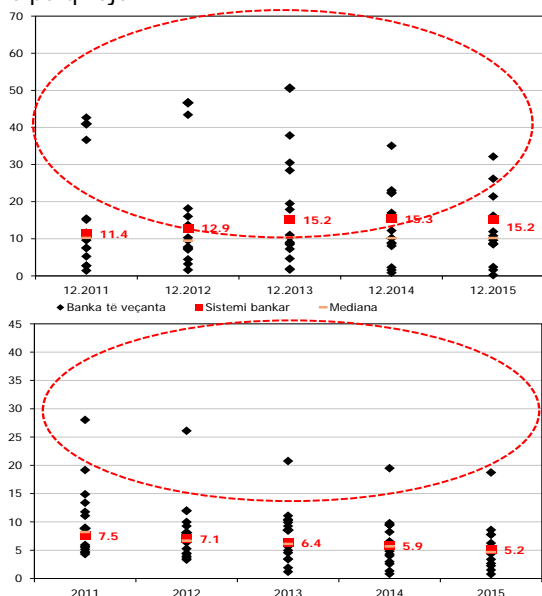

Grafik 12
Dinamika e kredive banesore
Në milionë denarë

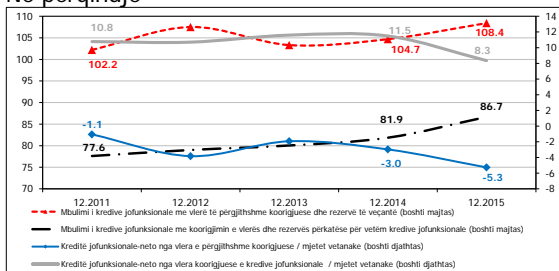
Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 13
Pjesëmarrja e kredive jofunkionale në kreditë e përgjithshme të ndërmarrjeve (lart) dhe familjeve (poshtë) sipas bankave
Në përqindje

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 14
Mbulimi i kredive jofunkionale dhe pjesëmarrja e neto kredive jofunkionale në mjetet vetanake të bankave
Në përqindje

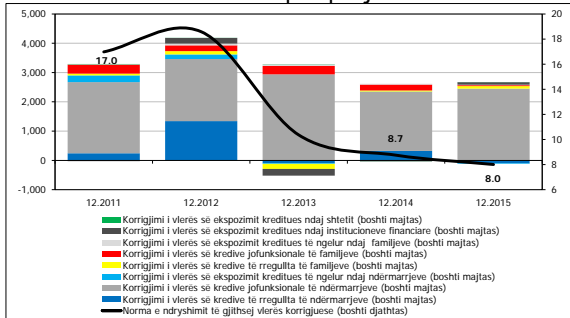
Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

mbulim me rezerva prej 16.9%. Në mungesë të pritjeve të tregut për rritjen e çmimeve të metaleve në kohë e afërme janë kryer simulime të shumta të përkeqësimit të performancës së kredive të kësaj veprimtarie. Gjatë simulimit më ekstrem, për mospagimin e plotë të kërkesave të kësaj veprimtarie, mjetet personale të sistemit bankar do të zvogëlohen për 27.3%, ndërsa mjaftueshëria e kapitalit është ulur për 4.2 pikë përqindjeje.

Në kornizë të sektorit të “familjeve” kategoria më e shpejtë e rritjes në vitin 2015 janë kreditë banesore, me normë të rritjes prej 18.4% në nivel vjetor. Madje edhe niveli i ulët i pjesëmarrjes së kredive banesore jofunkionale janë zvogëluar prej 2.9% në 2.4%. Nga ana tjetër, rritje më të shpejt vjetore të kredive jofunkionale tregojnë saldo negative në llogaritë rrjedhëse edhe kreditë për konsumatorët (respektivisht 4.8% dhe 4.6%). Pjesëmarrje më të madhe të kredive jofunkionale në kreditë e përgjithshme sipas produkteve kreditore kanë kreditë mbi bazë të kartelave kreditore të lëshuara (9.7%) dhe saldo negative në llogaritë rrjedhëse (7.5%). Te kreditë konsumatore, pjesëmarrja e kredive jofunkionale për konsumatorët është zvogëluar prej 5.4% në 4.8%.

Rrisku kreditues është përqendruar në disa banka. Kështu, pjesëmarrja e kredive jofunkionale në të gjitha kreditë e shoqërive jofinanciare është e kushtëzuara nga disa bankat te të cilat kjo pjesëmarrje e tejkalon mesataren e nivelit të sistemit bankar. Në vitin 2015 ka vazhduar trendi i konvergencës së normës së

Grafiku 15 Ndryshimet vjetore të korigjimit të vlerës, sipas sektorëve
Në milionë denarë dhe në përqindje

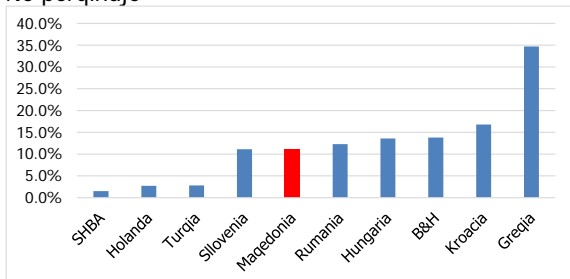

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 16

Pjesëmarrja e kredive jofunksionale në kreditë e përgjithshme drejt subjekteve jofinanciare për vendet e zgjedhura

Në përqindje

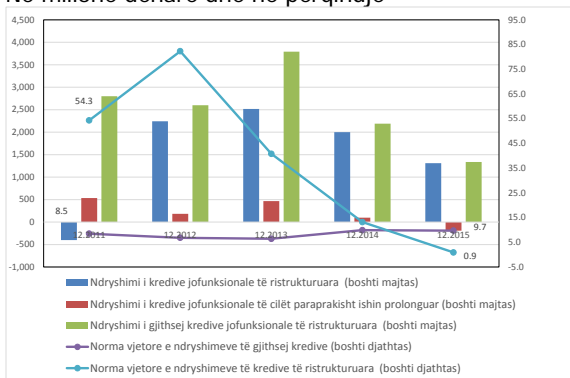

Burimi: Të dhënat nga faqja e internetit të FNM-së me gjendjen të datës 30.9.2015, për krahasueshmëri.

Grafik 17

Pjesëmarrja e kredive jofunksionale të prolonguara dhe të ristrukturuara në ndryshimet e kredive jofunksionale, sipas viteve

Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

kredive jofunksionale (të shoqërive jofinanciare dhe familjeve) në banka të veçanta ndaj normës së sistemit bankar.

Mbulimi i kredive jofunksionale me korigjime të veçanta të vlerave është i lartë, që mundëson kapacitet të kënaqshëm të sistemit bankar për të absorbuar humbjet e papritshme të kredive. Në fund të vitit 2015, mbulimi i kredive jofunksionale me korigjim të vërtetuar të vlerës për kreditë jofunksional u rrit në prej 81.9% më 86.7%. Kjo del nga rritja e madhe e korigjimit vlerës së kredive jofunksionale nga rritja e vetë kredive jofunksionale. Mbulimi i kredive me probleme me korigjime të vlerës shënon lëvizje në rritje të vazhdueshme në fund të vitit 2009 e cila drejton drejt një shqyrtimit të bankave për rrezikut që mund t'ju kanoset nga këto kredite, pragjithash të shoqërive jofinanciare. Megjithatë, mbulimi i lartë mundëson qëndrueshmëri të konsiderueshme të sistemit bankar ndaj goditjeve. Kështu, në supozimin ekstreme në lidhje me pamundësinë e mbulimit të kredive jofunksionale në tërësi, fondet personale të sistemit bankar do të reduktohet për 8.3%, dhe norma adekuate e kapitalit do të reduktohet me 1.3 pikë përqindjeje.

Në krahasim me disa vende që na rrethojnë, pjesëmarrja e përgjithshme e kredive jofunksionale⁸ në tërësinë e kredive të sistemit bankar në Republikën e Maqedonisë është më e ulët. Ky tregues është i favorshëm në sistemin bankar të vendeve shumë të zhvilluara (SHBA, Holanda) si dhe në Turqi.

1.3. Kreditë e ristrukturuara dhe të shlyera

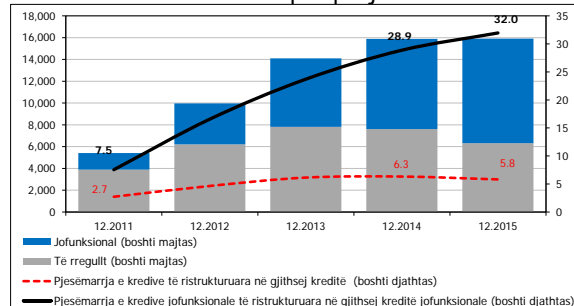
Zhvillimet në kreditë e prolonguara dhe të ristrukturuara vënë në dukje se keqësimi i gjendjes financiare të klientët nuk ka qenë siç duhet dhe/ose nuk është perceptuar me

⁸Kreditë jofunksional të subjekteve financiare dhe jofinanciare.

Grafik 18
Struktura e kredive të ristrukturuar sipas statusit (i rregullt dhe jofunksional), sipas viteve

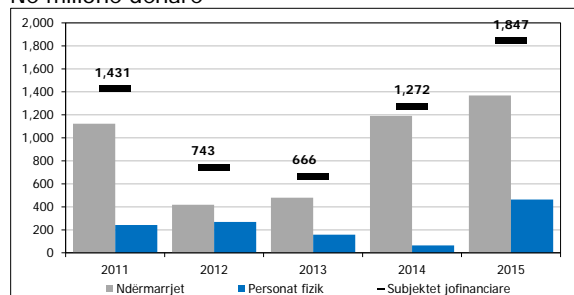
Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Regjistri i kredive të Bankës popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 19
Shlyerjet

Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

kohë. Në pajtim me rregullativën, ndryshimet e kushteve të kontraktuara të kredive përmes vazhimit të afatit të dorëzimit nuk lidhet me gjendjen e keqësuar financiare të klientit. Megjithatë, 10.1% të gjithsej kredive jofunksionale paraprakisht janë prolonguar, derisa pjesëmarrja e kredive të prolonguara jofunksionale në gjithsej kreditë të prolonguara arrin 13.7%. Kjo përqindje, në vetvete nuk tregon një rrezik të rëndësishëm kreditor. Por, në përjashtim të rritjes së lartë të kredive të prolonguara në vitin 2015 e cila arrin 52%, mund të jetë sinjal për pritje të rritjes së ardhshme të kredive jofunksionale mbi këtë bazë ⁹.

Në të njëjtën kohë, një rritje e kredive të prolonguara, ndërprerë trendin e rritjes së kredive të ristrukturuara, e cila arrin në një normë vjetore të rritjes prej 1%, me një rënie në pjesën e tyre në totalin e kredive të subjekteve jofinanciare prej 6.3% në 5.8%.

Në pesë vitet e fundit vërehet përkeqësim të kredive të ristrukturuara sipas statusit, gjegjësisht rritje të jofunksionaleve dhe zvogëlim të kredive të ristrukturuara të rregullta. Si pasojë e pjesëmarrjes së kreditë ristrukturuara dhe jofunksionale në kreditë e përgjithshëm ristrukturuara arrin lartësi deri më 59.4%.

Shlyerjet që janë realizuara në vitin 2015 arrin 1,847 milionë denarë dhe janë rritur për 45% në krahasim të vitit 2014¹⁰. Shlyerje e rritura e zvogëlojnë rritjen e kredive jofunksionale. Ashtu që me përfshirjen e efektit të shlyerjes në vitin 2015, norma vjetore e rritjes së kredive jofunksionale do të jetë 1.7 pikë pikëpërqindje më e lartë. Kërkesat e shlyera në pjesë më të madhe (74%) kanë të bëjnë me shoqëritë jofinanciare.

⁹ Madje, pjesëmarrja e përgjithshme e kredive të prolonguar të subjekteve jofinanciare rritet prej 5.8% në 8%.

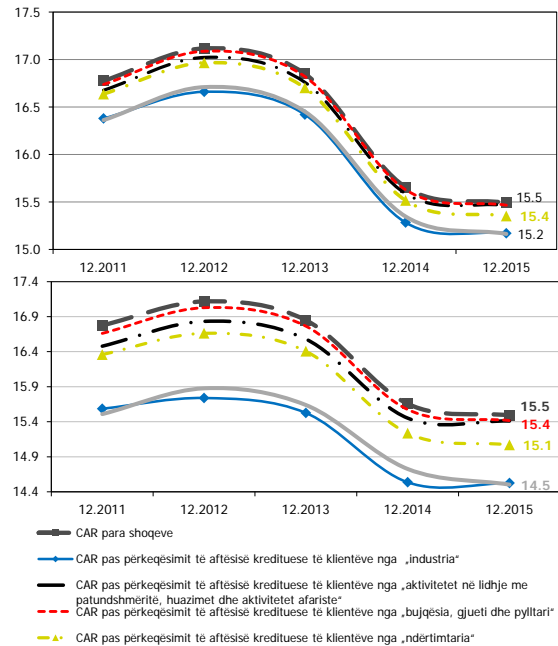
¹⁰ Rritja është rezultat i pjesërishëm të kërkesave të shlyera në pajtim me Ligjin për shlyerjen e njëhershme të borxheve të qytetarëve (kjo lloj shlyerje merr pjesë me 5.7% në shlyerjet totale).

1.4. Stres-test simulimi për ndjeshmërinë e sistemit bankar në rritjen e rrezikut të kredisë

Grafik 20

Norma mjaftueshmërisë së kapitalit sipas veprimtarive, para dhe pas të parës (lartë) dhe e dyta (poshtë) simulim për të dy sektorët bashkërisht

Në përqindje

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Shënim: Shkurtesa CAR shënon normën adekuaate të kapitalit.

Testet e stresit, të cilat kryhen në mënyrë të rregullt kanë për qëllim ta shqyrtojnë ndjeshmërinë e sistemit bankar nëse hetohet përkeqësimi i cilësisë së segmenteve të caktuara të portofolit të kredisë. Ato përbëhen nga simulimet hipotetike prej 10% (simulim i parë) dhe 30% (simulimi i dytë) i ekspozimit të kredisë ndaj ndërmarrjeve (sipas aktivitetit) dhe ekonomive familjare (të prodhimeve të kredive) veç e veç, dhe për të dy sektorët dhe për dy kategoritë e rrezikut më të lartë. **Rezultatet e simulimeve tregojnë rezistencë të sistemit bankar ndaj goditjeve të simuluar, dhe analizuar sipas numrit të bankave normat e mjaftueshmërisë së cilëve është zvogëluar nën 12% dhe 10%, rezultatet janë të përmirësuara në mënyrë minimale në krahasim me fundin e vitit 2014.** Megjithatë, kapitali adekuat i sistemit bankar nuk është zvogëluar nën 8% para asnjë simulimi, edhe pse te disa banka ndjehet nevoja e rikapitalizimit gjatë goditjeve të simuluar. Rënia më e madhe e normës adekuate të kapitalit gjatë krahasimit të dy simulimeve hetohet një përkeqësim i aftësisë kreditore të klientëve nga veprimtaritë e "industrisë" dhe "tregtisë me shumicë dhe pakicë" (aneksi nr. 28).

2. Rreziku i likuiditetit

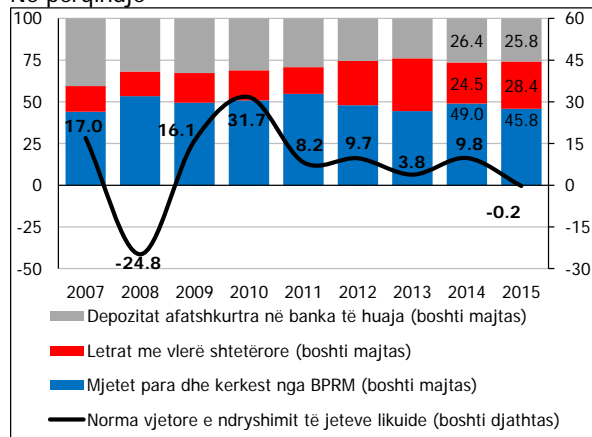
Bankat në Republikën e Maqedonisë edhe gjatë vitit 2015 edhe mëtej menaxhojnë me rrezikun e likuiditetit në mënyrë përkatëse dhe e mbajnë nivelin e likuiditetit në nivel që siguron punë të papenguar operative. Megjithatë, efekti i faktorëve të natyrës jo-ekonomike të cilat në mënyrë të pashmangshme ndikojnë në mjedisin e përgjithshëm në të cilin punojnë bankat, pjesëmarrja e mjeteve likuide në totalin e mjeteve të sistemit bankar edhe më tej është në nivel të qëndrueshëm. Mjedisi global i rendimenteve të ulëta të instrumenteve financiare, si në tregun e brendshëm financiar dhe në tregjet ndërkombëtare në vitin 2015 kontribuoi në mbajtjen e prirjes së bankave për kreditim, njëkohësisht me zvogëlim të vogël të vëllimit të mjeteve likuide ndërsa një rënie të lehtë në volumin e mjeteve likuide. Madje e vetmja komponentë e mjeteve likuide që shënoi rritje vjetore ishin investimet e bankave në letrat shtetërore me vlerë. Këto zhvillime kishin pasqyrim mbi treguesit e likuiditetit, ku kishte trend të zvogëlimit, si dhe mbi strukturën e mjeteve dhe detyrimeve të bankave sipas afati të tyre të mbetur, ku vërehet thellimi i dallimit në segmentit me afate të shkurta. Simulimet për rezistencë të sistemit bankar ndaj goditjeve në likuidet tregojnë se gjatë kombinimit të goditjeve ekstreme hipotetike të likuidimit, mjetet likuide të sistemin bankar në tërësi janë të absorbuara.

2.1. Dinamika dhe përbërja e mjeteve likuide

Grafik 21

Mjetet likuide, struktura dhe norma vjetore e rritjes

Në përqindje

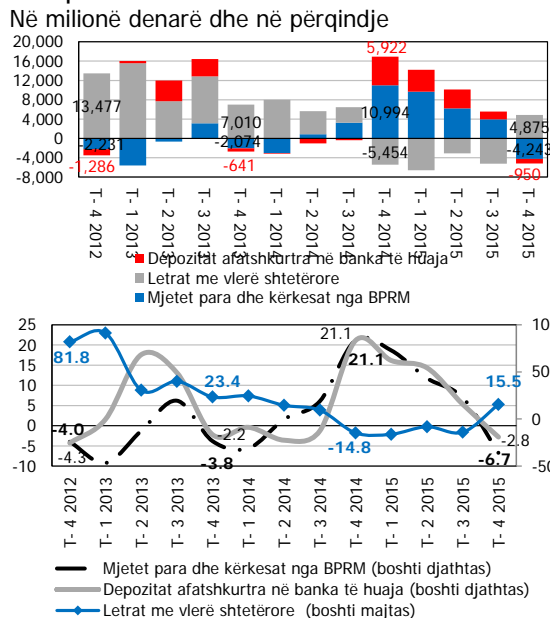

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në fund të vitit 2015 mjetet likuide¹¹ në nivel të sistemit bankar shënojnë vlerën prej 128,181 milionë denarë dhe gjatë vitit ka rënie prej 317 milionë denarë, përkatësisht për 0.2%. Edhe pse ky zvogëlim është i vogël, megjithatë u vërejt se për së pari herë pas vitit 2008, mjetet likuide të bankave shënuan rënie në bazë vjetore dhe në fund të vitit. Në kushte të rritjes vjetore të depozitave të subjekteve vendore jofinanciare, norma historikisht të ulëta të interesit të letrave shtetërore me vlerë dhe rendimentet relative të ulëta në tregun ndërkombëtarë financiar, nxitësi kryesor i rënies së mjeteve likuide ka qenë prirja e bankave plasimin e mjeteve (fondeve) në ekonominë e vendit, përmes financimit të subjekteve ekonomike të vendit. Ndërrimet e tilla

¹¹ Mjetet e likuiditetit përbëhen nga: 1) mjetet e parave dhe kërkesa e Bankës popullore ku bëjnë pjesë mjetet e parave efektive mjetet e parave të xhirollogarive të bankave në Bankën popullore, depozitat e disponuara në Bankën popullore dhe bonot shtetërore; 2) depozitat afatshkurtra të bankat e huaja, duke përfshirë mjetet e bankave dhe xhirollogaritë korresponduese jashtë vendit dhe 3) vlera e kontabilitetit të investimeve në letra me vlerë të lëshuara nga Republika e Maqedonisë. Për nevojat e analizës së rrezikut të likuiditetit, mjetet dhe obligimet në denarë llogariten me klauzolës valutore si denarë.

Grafik 22
Ndryshimi vjetor absolut (lartë) dhe relativ (poshtë) i mjeteve likuide sipas komponentëve të ndara

Burimi: Banka Popullore, mbi bazë të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.

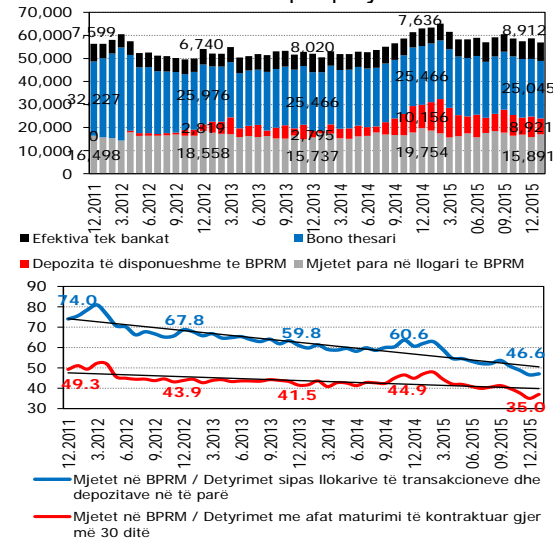
në një pjesë janë rezultat të ndryshimeve në kornizat operative për zbatim të politikës monetare, që Banka popullore e bën gjatë vitit 2015¹², veçanërisht në zvogëlimin e normës së interesit të depozitave të bankës brenda një dite prej 0.5% në 0.25% dhe të depozitave të disponueshme deri në shtatë ditë prej 1.0% në 0.5%. Duhet të theksohet se ndikim të pjesshëm në reduktimin e mjeteve likuide në vitin 2015 kanë pasur faktorët e natyrës joekonomike, të cilët kishin ndikim negativ në mjedisin e përgjithshëm në të cilin punonin bankat, duke i kufizuar mundësitë e rritjes më të shpejtë të burimeve financiare të bankave.

Komponenti i vetëm i mjeteve likuide që shënoi **rritje në vitin 2015, edhe atë për 15.5% ishin plasmanët e bankave në letra me vlerë shtetërore**. Megjithatë, rritja vjetore e këtyre instrumenteve financiare u realizua në tremujorin e fundit të vitit, në të cilin kishte edhe kontribut negativ në komponentët e tjera në rritje e përgjithshme të mjeteve likuide të bankave. Ashtu që, edhe pse gjatë vitit 2015 investimet në instrumentet financiare të Banka popullore dhe plasmanët në mjete valutore në bankat e jashtme shënuan rritje vjetore, megjithatë, në tremujshin e fundit të vitit 2015, u bë zvogëlimi i bazës vjetore. Prandaj, edhe norma vjetore e ndryshimit gjatë vitit 2015 gjithnjë ishte në rënie, ashtu që në fund të vitit u bë edhe negative.

¹²Përkundër uljes së normave të interesit për bankat e depozitave, Banka popullore në tremujshin e parë dhe të tretin të vitit 2015, bëri ndryshime edhe në mënyrë e organizimit të ankandëve për bonët shtetërore, në mënyrë të veçantë paraqiti aplikimin e një mekanizmi për të kufizuar kërkesën e bankave për këtë instrument . Gjithashtu në tremujshin e parë të vitit 2015 u mundësua që bankat sipas nevojës në baza ditore për të përdorur plotësisht mjetet në llogarinë e tyre të Bankën popullore, ndërkohë që në tremujshin e tretë të vitit 2015 paraqiti raportin kërkesë rezervë në shumën prej 0% për obligacioneve ndaj personave fizik në valutë vendore me afat të kontraktuar mbi njëvjeçarë.

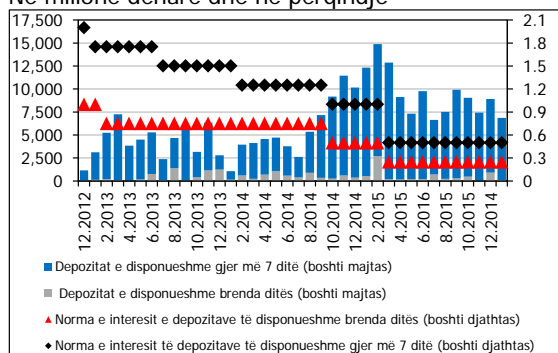

Grafik 23
Struktura e mjeteve në të holla dhe kërkesa e bankave nga Banka Popullore (lartë) dhe rëndësia e tyre relative (poshtë)
Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Banka Popullore, mbi bazë të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.
Shënim: Trendi linear të treguesve tregohet në pjesën e poshtme të grafiku.

Grafik 24
Vlera dhe norma e interesit të depozitave të disponueshme brenda ditës te Banka popullore
Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Banka popullore.

Ndikim më të madh në rënien vjetore të mjeteve likuide të bankave kanë **mjetet në para dhe kërkesat e bankave nga Banka popullore**. Këto instrumentet financiare shënojnë rënie në vitin 2015 për 6.7%, me çka edhe pjesëmarrja e tyre në mjetet e përgjithshme likuide në fund të vitit 2015, në krahasim me fundin e vitit 2014, janë zvogëluar për 3.2 pikë përqindjeje. Njëkohësisht, vlera e tyre relative në disa vite të kaluara shënon një trend të dukshëm rënës, që duket në dinamikën e raportit të këtyre mjeteve me disa kategori detyrimesh të cilat kanë karakteristika të mëdha ndryshimi. Kështu, ka një trend disa vite në rënie, si raport i parave të gatshme dhe të arkëtueshme të bankave nga Banka popullore me detyrimet e bankave në llogaritë e transaksionit dhe depozitave, si dhe raportit i këtyre aseteve me pasivet me maturim të mbetur deri në 30 ditë.

Megjithatë, pavarësisht kësaj prirjeje të rënies, paratë e gatshme dhe të arkëtueshme të bankave nga Banka popullore rregullisht janë komponenti më i pranishëm në mjetet likuide të bankave. Në kuadër të kësaj, sasia më e madhe shkon për investimet në bono thesari.

Gjatë vitit 2015, Banka popullore ka vazhduar me organizimin e ankandeve të bonove të thesarit përmes tenderit me shuma dhe shuma të ofruara të kufizuara, që në kushte të të ardhurave të favorshme në krahasim me depozitat në dispozicion, kontribuon në ruajtjen e shumës së tyre në nivel të qëndrueshëm. Përkundër saj, depozitat në dispozicion¹³ te Banka popullore dhe mjetet në llogaritë e Bankës popullore¹⁴ gjatë vitit 2015 shënojnë ulje, e cila në një shkallë të caktuar është efekt i ndryshimeve në kornizën operative për zbatim të

¹³ Në pajtim me Vendimin për depozitat në dispozicion ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 dhe 35/15), bankat mund të plasojnë depozita në Bankën popullore çdo ditë pune me një afat të dorëzimit një punë dite dhe një herë në javë me afat të dorëzimit shtatë ditore. Këto depozita plasohen pa mundësi për tërheqjen e parakohshme qoftë në mënyrë të pjesërishtme ose në mënyrë të tërësishme. Normat e interesit të këtyre depozitave u zvogëluar për 0.25% pikë përqindjeje në vitin 2014 dhe 2015, dhe deri në mars të vitit 2015 është 0.25% për një depozitë në natë dhe 0.5% për depozitë me afat prej shtatë ditësh.

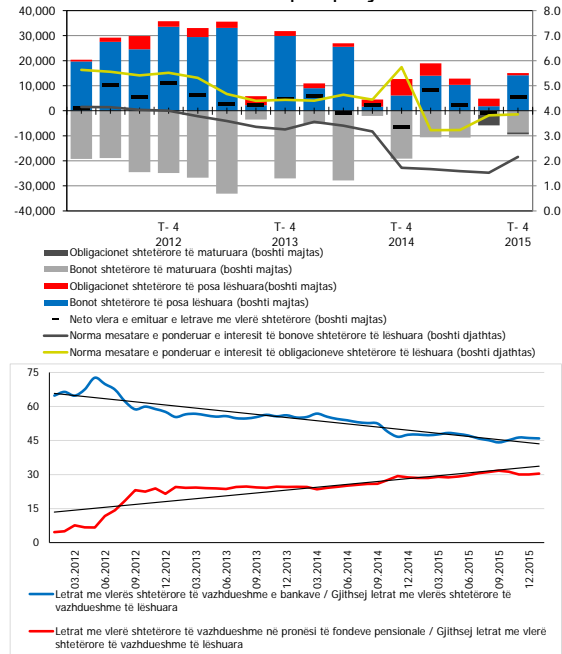
¹⁴ Në pajtim me Vendimin për rezervë të obliguar ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 153/12, 98/13, 166/13, 143/14, 30/15, 35/15 dhe 148/15), gjendja ditore mesatare e mjeteve në llogarinë e bankave te Banka popullore përdoret për përmbushjen e rezervën e përgjithshme të llogarisë e cila është obligative e bankës mbi bazë të detyrimeve të tyre në denarë dhe detyrimeve me denarë me klauzolë devize, si dhe 30% të rezervave të përllogaritura obligative të bankave mbi bazë të detyrimeve të tyre në valutën e huaj. Bankat në bazë ditore, mund të tërësi ti shfrytëzojnë mjetet e tyre në llogaritë e tyre në Bankën popullore.

Grafik 25

Struktura e depozitave afatshkurtra të bankat e huaja (lartë) dhe ndryshimet vjetore absolute dhe relative të mjeteve likuide sipas valutave (poshtë)

Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Banka popullore.

Shënim: Si ponder gjatë përlogaritjes së normës mesatare të interesit të letrave me vlerë të reja të lëshuara në tremujor të caktuar, është marë vlera nominale përkatëse e realizuar gjatë çdo aukcioni në tremujorin përkatës. Në grafikun e mëposhtëm është treguar trendi linear nga pjesëmarrjet përkatëse. Përlogaritjet janë bërë sipas vlerave nominale të letrave me vlerë shtetërore të vazhdueshme.

politikës monetare mbi menaxhimin e likuiditetit nga ana e bankave¹⁵, por edhe për shkak të forcimit të tendencës së bankave për kreditim.

Krahasuar me vitin 2014, në vitin 2015 u rrit oferta e letrave me vlerë në tregun primar të **letrave të vazhdueshme shtetërore me vlerë**¹⁶, me ç'rast u realizua shuma pozitive neto¹⁷ prej 12,172 milionë. Normat e interesit në bazë të cilave ofroheshin¹⁸ letrat shtetërore me vlerë në ankande gjatë vitit 2015, qenë në nivelin më të ulët historik, por tendenca e rënies u ndërpre në tremujorin e fundit të vitit, kur u shënua një rritje e vogël. Gjithashtu, në vitin 2015, në formimi shumës së përgjithshme neto të letrave shtetërore me vlerë, pothuajse në mënyrë të barabartë kanë kontribuar letrat me vlerë afatshkurtër (bonot shtetërore) dhe letrat me vlerë afatgjatë (obligacionet shtetërore). Në vitin 2015, vazhdoi trendi i zvogëlimit të pjesëmarrjes së bankave në tregun primar të letrave shtetërore me vlerë, por me dobët në krahasim me vitin e kaluar. Zvogëlimi i vazhdueshëm në pjesëmarrjen e bankave në tregun primar të letrave shtetërore me vlerë kompensohet përmes pjesëmarrjes së rritur të investitorëve institucional, veçanërisht të fondeve pensionale.

Interesi i bankave për investim në letrat shtetërore me vlerë del nga fakti që këto investimet i kanë rritur opsionet e disponueshme gjatë menaxhimit operativ me pozicionin e tyre të likuiditetit¹⁹, por edhe për shkak të dobive relative tërheqëse të këtyre instrumenteve në krahasim me investimet alternative të tjera, e veçanërisht në raport me investimet në bankat e huaja. Në vitin 2015, rreth 80% të rritjes së investimet e bankave në letra shtetërore me vlerë

¹⁵ Para ndryshimit të mënyrës së zbatimit të ankandëve të bonove shtetërore në mars të vitit 2015, bankat të cilat kërkesat e tyre e tejkalonin kërkesat potenciale për bono shtetërorë, ishin të detyruar që dallimin ta plasojnë si depozita të disponueshme deri në shtatë ditë të Banka popullore.

¹⁶ Si letra të vazhdueshme shtetërore me vlerë konsiderohen bonot shtetërore dhe obligacionet shtetërore të lëshuara në tregun financiar vendor, ndërsa nuk janë të përfshira letrat me vlerë strukturore, përkatësisht obligacionet e denacionalizimit. Në vitin 2015 Ministria e financave e mundësoi edhe emisionin e katërmbëdhjetë të obligacioneve për denacionalizim me vlerë të përgjithshme nominale prej 9.5 milionë euro.

¹⁷ Neto – shuma e dhënë e fituar si dallimi në mes shumë të realizuar të ankandëve të letrave shtetërore me vlerë për një periudhë të caktuar kohore dhe shuma e letrave me vlerë që mungojnë në periudhën e njëjtë kohore.

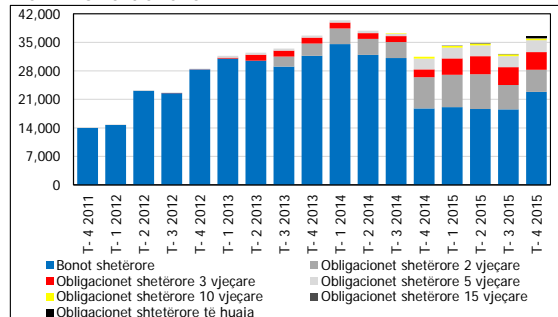
¹⁸ Gjatë vitit 2015, ankandët e bonove të thesarit dhe obligacioneve qeveritare janë kryer me anë të tenderit për një sasi të paracaktuar të normës së interesit.

¹⁹ Në pajtim me Listën e letrave me vlerë për kryerjen e operacioneve monetare ("Gazeta Zyrtare" nr. 126/11), me vlerë të qeverisë mund të përdoren si kolateral në kryerjen e operacioneve financiare të Bankës Kombëtare.

Grafik 26
Dinamika dhe struktura e vazhdueshme e letrave me vlerë shtetërore në pronësi të bankave

Në milionë denarë

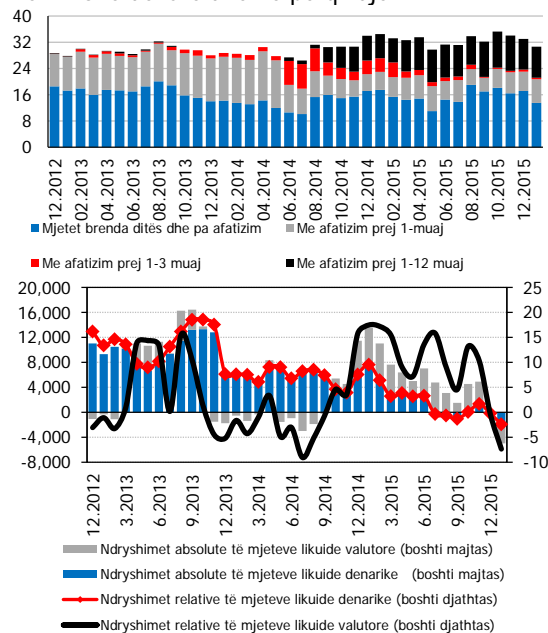
Burimi: Banka popullore, mbi bazë të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.

Shënim: Përlllogaritë janë bërë sipas vlerës së vazhdueshme nominale të letrave shtetërore me vlerë.

Grafik 27

Struktura e depozitave afatshkurtër te bankat e huaja (lartë) dhe ndryshimet vjetore absolute dhe relative të mjeteve likuide sipas valutës (poshtë)

Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Banka popullore, mbi bazë të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.

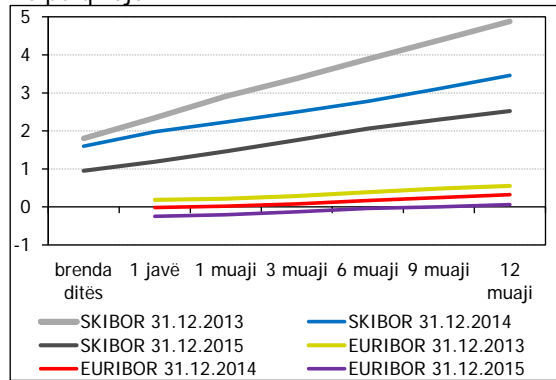
varen nga bonot shtetërore afatshkurtër, me çka ky kontribut ishte realizuar vetëm në tremujshin e fundit të vitit 2015. Investimet në obligacionet shtetërore të dhëna nga Republika e Maqedonisë marrin pjesë me rreth 12% në rritjen e përgjithshme të investimeve të bankave në letrat shtetërore me vlerë. Është e dukshme se interesi i bankave është i përqendruar kryesisht në obligacione me afat relativisht të shkurtër apo dy-vjeçare dhe tre-vjeçare, të cilat së bashku formojnë mbi 70% të obligacioneve shtetërore të bankave.

Në vitin 2015, në strukturën e letrave shtetërore me vlerë në bankë u përfshinë edhe **investimet në obligacionet shtetërore të emetuara nga shtetet e huaja**, të cilat sipas karakteristikës së tyre mund të mendohet si instrumente likuide. Këto lloj investime të instrumenteve të emetuesve të jashtëm kontribuuan për gjithsej rritje rreth 8% të investimeve të bankave në letrat shtetërore me vlerë, por akoma ka pjesëmarrje minimale prej 1.1% të letrave shtetërore me vlerë në pronësi të bankave.

Mjetet e plasuara afatshkurtër në bankat e huaja edhe më tej e paraqesin pjesën kryesore të komponentit valutor të mjeteve likuide të bankave²⁰. Këto mjete zakonisht kanë karakter ciklik, megjithatë, gjatë vitit bankat i mbajnë në një nivel të caktuar stabil, që mundëson shfrytëzimi i tyre si për qëllime operative, ashtu edhe për nevojat e menaxhimit të balancuar me rreziqet e likuiditetit, vultës dhe rreziqet e tjera. Në vitin 2015, ka vazhduar trendi i ndryshimeve të afatit të kontraktuar të mjeteve afatshkurtra në bankat e huaja, gjegjësisht rritja e pjesëmarrjes së mjeteve të afatizuara nga tre në dymbëdhjetë muaj. Vazhdimi i afatit të kontraktuar të këtyre mjeteve del nga të ardhurat e ulëta apo negative që bankat i fitojnë nga këto mjete gjatë investimit në afate të shkurta të kontraktimit. Në fund të vitit 2015, depozitat e investuara në mënyrë afatshkurtër te bankat e

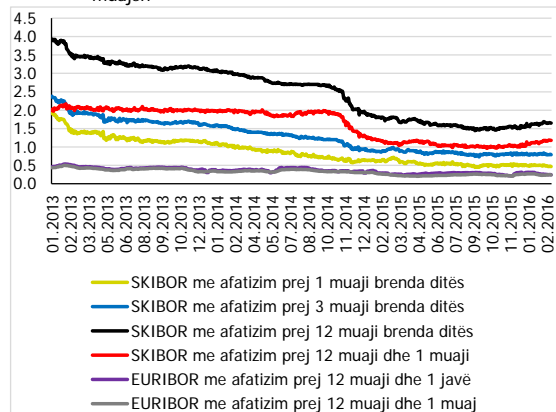
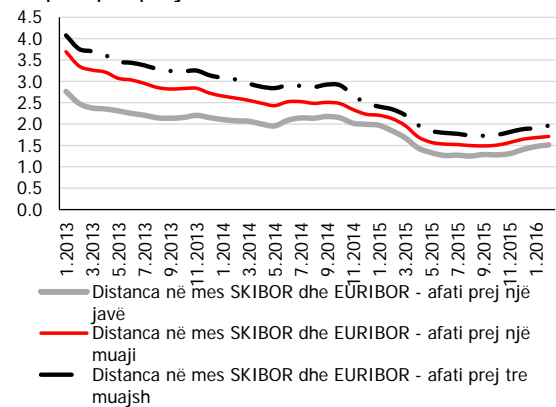
²⁰Përkundër depozitave afatshkurtër te bankat e huaja janë përfshirë edhe mjetet e bankave në llogaritë e tyre korresponduese te bankat e huaja, si pjesë e mjeteve devize likuiduese janë përfshirë edhe investimet në letrat shtetërore me vlerë të nominuara në devize, si dhe efektiva devize e bankës.

Grafik 28
Lakorja e të ardhurave të SKIBOR-it dhe EURIBOR-it për afatet e zgjedhura
Në përqindje

Burimi: Banka popullore dhe faqet e internetit EMMI (European Money Market Institute) për Eurobor.

Grafik 29
Diferenca në mes SKIBOR-it dhe EURIBOR-it (lartë) dhe diferenca në mes afateve të zgjedhura për këto norma (poshtë)
Në pikë përqindje

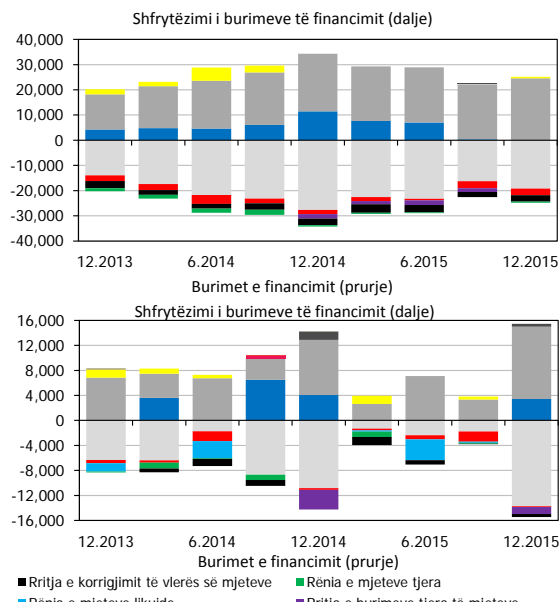
Burimi: Banka popullore dhe faqet e internetit EMMI (European Money Market Institute) për Eurobor.

huaja kanë realizuar ulje në bazë vjetore për 950 milionë denarë, gjegjësisht për 2.8%, e cila kushtëzoi zvogëlim edhe të mjeteve likuide të devizave në bazë vjetore, pa marrë parasysh atë që gjatë tërë vitit ka shënuar rritje të bazës vjetore. Pjesëmarrja e mjeteve likuide valutore në tërësinë e mjeteve likuide të bankave, në fund të vitit 2015 arrin 28.6% dhe pothuajse e pandryshuar në krahasim me fundin e vitit 2014.

Mjetet e ndryshme likuide të bankave në vitin 2015 kanë ndodhur mes **norma historikisht më të ulëta të interesit** në tregun e brendshëm financiar ose të instrumenteve financiare në monedhën vendase dhe në tregjet financiare ndërkombëtare. Gjatë vitit 2015, ka vazhduar trendi i rënies së normave të interesit në tregun ndërbankar vendor (SKIBOR) e cila ishte më e theksuar në tremuajshin e parë të vitit. Lakorja e kontributi për SKIBOR-in ka rënë në nivelin më të ulët historik. Nga ana tjetër, i ndikuar nga masat e marra nga Banka Qendrore Evropiane dhe pritjet e pjesëmarrësve të tregut për ndërhyrje të mëtejshme, EURIBOR, si një çelës në mes normë bankare në euro, edhe më shumë hynë në zonën negative, duke pasur parasysh lidhjen e ecjes së normave të interesit në treg dhe kontributet që i sjellin instrumentet financiare likuide bankave, reflektohet praktikisht në të ardhurat e bankave nga investimet likuide në valutë të huaj. Lakorja e kontributit për SKIBOR në vitin 2015 vazhdimisht ka një pjerrësi modeste pozitive, që ka shkaktuar një diferencë pozitive në mes normave të interesit në fund të 12 muajve dhe në fillim (brenda natës, 1 muaj) në lakoren e kontributit. Nga ana tjetër, te kthesat e kontributeve për EURIBOR dukshëm është vërejtur një ndryshim i vogël gjatë vazhdimin të afateve të instrumenteve likuide valutore. Gjatë vitit 2015 ka vazhduar ngushtimin gradual të diferenca midis normave të interesit në denarë në tregun e brendshëm ndërbankar dhe normave kryesore ndërbankar të euros në eurozonën. Në tremuajshin e tretë të vitit 2015 kjo diferencë arritur nivelin më të ulët historik, por në tremuajshin e fundit të vitit dhe fillimi i vitit 2016 tregon rritjen e saj të vogël, që përkon me ndryshimin në politikën monetare të

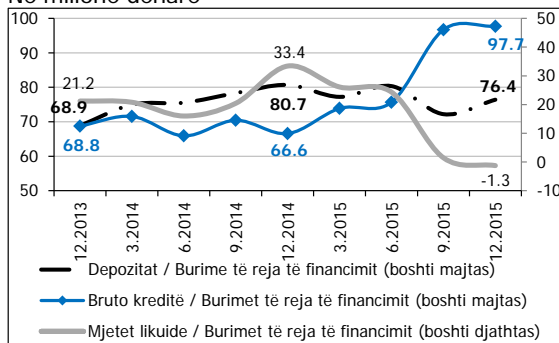
Grafik 30
Burime të reja të financimit të sistemit bankar dhe përdorimi i tyre – baza vjetore (lartë) dhe baza e tremujorit (poshtë)
Në milionë denarë

Rezervave Federale të Amerikës, përmes rritjes së normave bazave të interesit.

Vëllimi i burimeve të reja²¹ të financimit që i gjejnë bankat, në krahasim me vitin e kaluar shënojnë një rënie të lehtë. Rënia paraprake ka të bëjë me dinamikën e dobët të depozitave të subjekteve jofinanciare si burim kryesor të financimit të bankave vendore. Megjithatë gjatë vitit 2015, ndryshimet vjetore në depozitat e subjekteve jofinanciare kanë marrë pjesë vazhdimisht mbi tre të katërta në strukturën e burimeve të reja për financim të bankave. Zvogëlimi (përdorimi) i mjeteve likuide gjatë vitit 2015, ka kontribuar për “formimin” e burimeve të financimit të bankave, e cila dukshëm është vërejtur në gjysmën e parë të vitit. Përforsimi i oreksit për kreditim të bankave më së miri mund të shqyrtohet përmes përdorimit të burimeve të financimit nga ana e tyre.

Grafik 31
Pjesëmarrja e burimeve të reja të financimit në bazë vjetore
Në milionë denarë

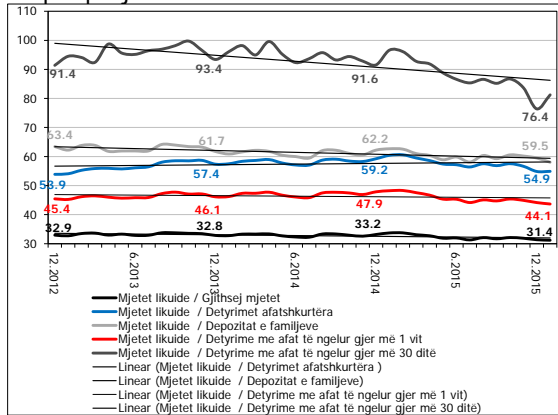

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Ashtu që gjatë vitit 2015, u përforconte prirja e bankave për ndërmarrjen e rreziqeve të reja kreditore, e përcjellur me zvogëlim të prirjes për investim në burimet të reja të financimit në instrumentet likuide financiare. Kjo veçanërisht ishte e dukshme në gjysmën e pjesës së dytë të vitit, kur bankat i përdorën burimet e reja të financimit në tërësi për kreditim.

²¹Burime të reja të financimit për bankat dhe përdorimin e tyre nga bankat janë nxjerrë me anë të llogaritjes të tërthortë, pra duke ndryshuar bilancet e llogarive individuale të bilancit të bankave. Efekti në rrjedhjen e parave të bankave, e cila është për shkak të shpenzimeve dhe të ardhurave që nuk përfaqësojnë rrjedhjen e parave të gatshme ose fluksin (p.sh. para të humbura të kredive, rivlerësimi i letrave me vlerë të vlefshme për shitje ose të mbajtura për tregtim, amortizimin e aseteve fikse, diferencat e këmbimit etj.) është një pjesë integrale e ndryshimit të artikujve përkatës bilancit të cilin fluksi korresponduese apo dalje, ndërsa efekti i zhvlerësimit të kredive dhe aktiveve të tjera është përfshirë në burimet totale të financimit. Llogaritja e përfshirë e efektit të kërkesave ndërbankare vendore dhe obligacioneve. Kategoria “mjetet tjera” përfshin mjete të cilat nuk janë kredive të subjekteve jofinanciare dhe të cilat nuk janë të përfshira në kategorinë “mjeteve likuide” (Investimet në letrat me vlerë të cilat nuk janë pjesë e mjeteve likuide, plasmanë afatgjatë n; bankat e huaja, depozita të subjekteve jofinanciare, rezerva të detyrueshme në devize, ndërmarrje të mjeteve për kërkesat e papaguara, mjetet themelore etj.). Kategoria e “burimeve të tjera të financimit” përfshin të gjitha burimet e financimit që nuk janë përfshirë në depozitave të personave jo-financiare, kapitalit dhe të rezervave, në vartësi dhe të instrumenteve të kapitalit hibride (depozitave të institucioneve të huaja financiare, huamarrjet, detyrimet e tjera, fitimi aktual etj.) dhe efekti i ndryshimit në zhvlerësimin e aktiveve.

Grafik 32
Treguesit e likuiditetit të sistemin bankar
Në përqindje

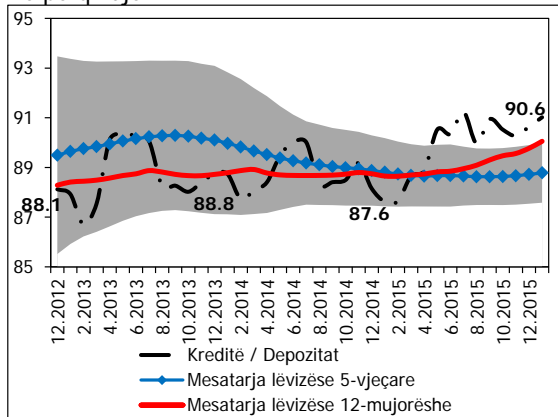
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Shënim: Është treguar edhe trendi linear të disa treguesve të caktuar.

2.2. Treguesit e likuiditetit

Zvogëlimi i mjeteve likuide gjatë vitit 2015 ka sjellë deri në zvogëlimin e treguesve të likuiditetit në sistemin bankar²². Trendi i zvogëlimit megjithatë nuk ishte në dinamikën e njëjtë në disa tregues të caktuar, parimisht për shkak të dallimeve në dinamikën e kategorive të caktuara të bankave. Më e dukshme është zvogëlimi i mbulimit me mjete likuide të detyrimeve me afat të mbetur deri më një vjet dhe të detyrimet të përgjithshme afatgjate të bankave. **Megjithatë edhe përkundër zvogëlimi të tyre, mjetet likuide marrin pjesë me mbi 30% në gjithsej mjetet e bankave, njëherit duke mbuluar diçka më pak se 60% nga depozitat totale të familjeve, që paraqet një nivel të kënaqshëm që do t’ju mundëson bankave shlyerjen e daljeve operative likuide.**

Grafik 33
Dinamika e treguesve depozita/kredi të subjekteve jofinanciare
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Shënim: Pjesa e prerë e grafikut paraqet diferencë të deviacionit standard mbi dhe nën lëvizje të prerjes treguese.

Raporti në mes kredive dhe depozitave të subjekteve jofinanciare, gjatë vitit 2015 ka shënuar rritje. Në fund të vitit, ky raport ishte 90.6% pothuajse për tre pikë përqindje më e lartë, në krahasim me fundin e vitit 2014. Bartës i rritjes së këtij treguesit ishte rritja e sforcuar e kredive të bankave, me normë vjetore e cila pothuajse është tre pikë përqindje më e lartë në krahasim me normën e rritjes së depozitave të subjekteve jofinanciare. Për më tepër, **vlen të përmendet se në gjysmën e dytë të vitit 2015, ky tregues ka qenë vazhdimisht më shumë se një devijim standard mbi mesataren e lëvizshme pesë vjeçe.** Ruajtja afatgjate e këtij treguesi, në kushte kur i njëjti është mbi 90%, mund të paraqes sinjal për rritje të shpejtë të kredive që nuk është e shoqëruar me një rritje të njëjtë të depozitave, përkatësisht është financiar me burime jodepozitore të cilat nga natyra dhe karakteristikat e tyre mund të jenë të më pak të

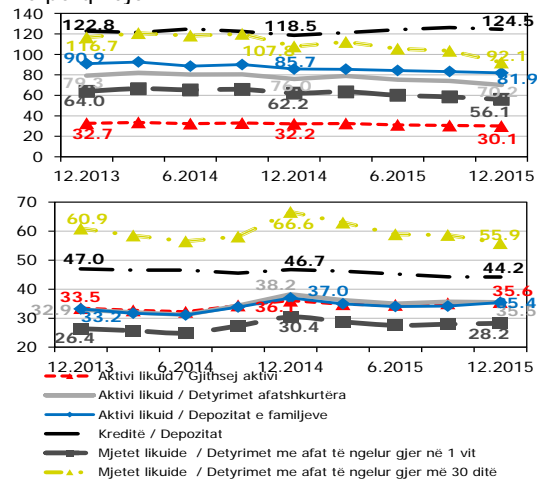
²²Gjatë përllogaritjes së treguesve për nivel të likuidimit të sistemit bankar nuk janë marrë parasysht mjetet rezidentet ndërbankar dhe detyrimet.

Grafik 34

Treguesit e likuiditetit të sistemit bankar sipas valutave – denarë (lartë) dhe devize (poshtë)

Në përqindje

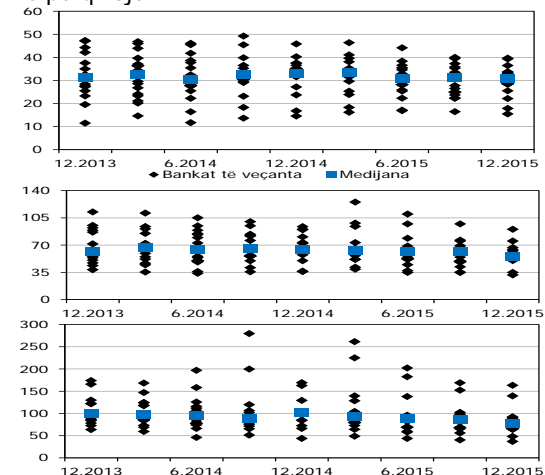

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 35

Pjesëmarrja e mjeteve likuide në gjithsej mjetet (lartë), mbulimi i detyrimeve afatshkurta me mjetet likuiduese (mes) dhe të detyrimeve me kontratë të afatit të mbetur deri 30 ditë (poshtë) sipas bankave

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Evropian për mjetet e politikave makroprudenciale botuar në rekomandime të EBSR nga 04.04.2013 në Gazetën Zyrtare të Bashkimit Evropian me nr. 2013/C 170/01.

²⁴Mënyra e përllogaritjes së normave të likuidimit prej 30 dhe prej 180 ditë e përcaktuar me Vendimin për menaxhim me rreziqet e bankave ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" nr. 126/11, 19/12 edhe 151/13).

qëndrueshme dhe të ketë kufizime në disponueshmërinë e tyre të vazhdueshme²³.

Konfirmimi i kësaj është se në fund të vitit 2015, te gjashtë bankat me pjesëmarrje të përbashkët në gjithsej mjete prej 23.8%, raporti ndërmjet kredive dhe depozitave është mbi 100% (në fund të vitit 2014, katër banka e pjesëmarrje prej 16.4%). Në banka individuale në fund të vitit 2015, ky tregues shkon në interval prej 72.5% në 128.7% (prej 72.3% në 127.2% në fund të vitit 2014).

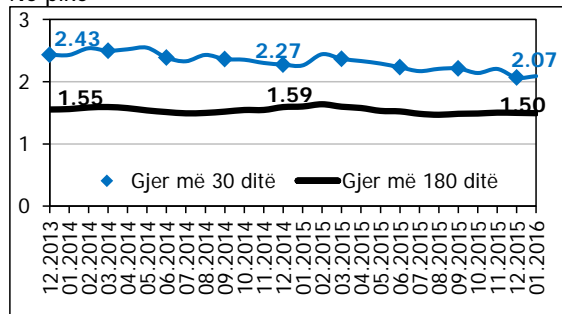
Nga aspekti i karakteristikave valutore të mjeteve dhe detyrimeve, treguesit e likuiditetit gjatë vitit 2015 shënojnë rënie, por me dallime të theksuara në dinamik. Në fakt, **treguesit e likuiditetit në denarë shënojnë një rënie më të madhe në dallim me treguesit të likuiditetit në valutë të huaj. Madje treguesit e likuiditetit në denarit edhe më tej janë në nivel më të lartë në krahasim me treguesit e likuiditetit në valutë të huaj, e cila varet nga pjesëmarrja e lartë strukturore e mjeteve likuide në denarë në totalin e mjeteve likuide të bankave.**

Treguesit e likuiditetit sipas bankave të veçantave gjatë vitit 2015 shënojnë një trend të rënie, e cila mund të shqyrtohet përmes lëvizjeve të medianës së treguesve. Në fund të vitit 2015, pjesëmarrja e mjeteve likuide lëvizë në interval prej 15.5% deri 39.6%, mbulimi i detyrimeve afatshkurtër me mjetet likuide prej 31.7% deri 90.3%, ndërsa mbulimi i detyrimeve me afat të kontraktuar të mbetur deri në 30 ditë prej 36.9% deri 163.1%.

Normat e likuiditetit të sistemit bankar²⁴ të paraqitura në raport në mes mjeteve dhe detyrimeve të cilat maturojnë në 30 dhe 180 ditë në vijim, në fund të vitit 2015 arrin përkatësisht

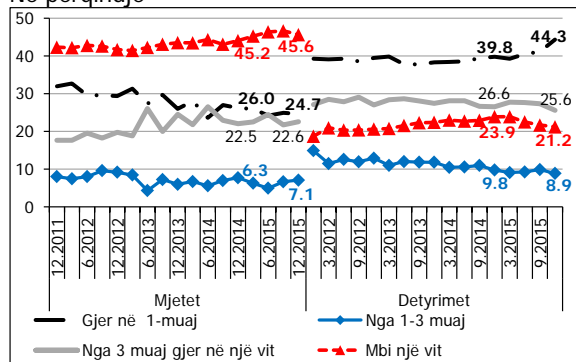
²³raportit ndërmjet kredive dhe depozitave (ose raporti i tyre inversi), si Jdhëzimet për llogaritjen e treguesve të stabilitetit financiar", të Fondit me tregues është pjesë e një liste treguese e bordit të rrezikut sistematik

Grafik 36
Normat e likuiditetit të sistemit bankar
Në pikë

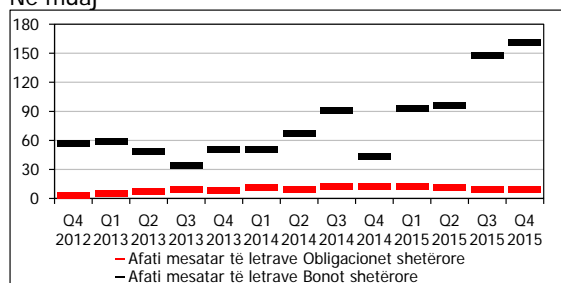
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 37
Struktura e mjeteve dhe detyrimeve të bankave sipas afatit të mbetur të kontraktuar
Në përqindje

Burimi: Banka Popullore, mbi bazë të dhënave të dorëzuara

Grafik 38
Afati mesatar i letrave me vlerë shtetërore të nxjerra në vazhdimësi
Në muaj

Burimi: Banka popullore, mbi bazë të dhënave të ankandeve të letrave shtetërore me vlerë

2.1 dhe 1.5, e cila është më shumë se niveli minimal i regjistruar në lartësi prej 1. Duke pasur parasysh zvogëlimin e mjeteve likuide dhe normat e likuiditetit gjatë vitit 2015 vërehet një trend i rënies së butë gjatë tërë vitit.

2.3. Struktura e mjeteve dhe detyrimeve sipas afatizimit

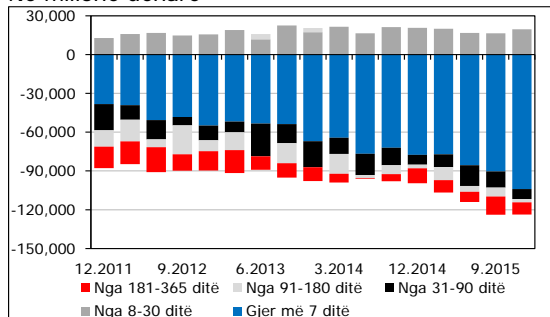
Gjatë vitit 2015 erdhi gjer në zhvendosje të caktuara në strukturën e mjeteve dhe detyrimeve të bankave sipas afatit të tyre të mbetur të kontraktuar. Në fakt zvogëlimi i mjeteve likuide, së pari përmes rënies së mjeteve në BPRM-së, ka shkaktuar një trend të zvogëlimit të pjesëmarrjes së mjeteve me afat të mbetur deri një muaj. Ndikim të tillë kanë edhe ndryshimet në ofertat të instrumenteve financiare të tregut vendor, e veçanërisht rritje të afatit mesat të letrave shtetërore me vlerë të nxjerra në vazhdimësi që kanë ndodhur në vitet e kaluara. Nga ana tjetër, te obligimet e bankave, gjatë vitit 2015 është vërejtur një ndryshim të trendit të përmirësimit, e cila dominonte disa vite me rralë. Ashtu që detyrimet me afat të mbetura deri një muaj u rritën në bazë vjetore, derisa pjesëmarrja e obligimeve me afat të mbetur më shumë se një vjet u zvogëluar.

Ndryshimet në strukturën e afatizimit të mjeteve dhe detyrimeve të bankave në periudhën e pas krizës kanë shkaktuar ndryshimet edhe midis dallimeve të tyre sipas marrëveshjes së afatizimit të mbetur. Mospërputhja më e madhe e afatit shihet në mes detyrimeve dhe mjeteve me një afat të mbetur prej 7 ditësh. Ky dallim zakonisht varet nga përfshirja e detyrimeve të bankave pas shikimit dhe pa përcaktimin e afatit në këtë segment afatizues. Rritja e afatit të mjeteve likuide të bankave për shkak të prirjes për investim në instrumentet afatgjate, gjithashtu shkakton thellësim të hendekut të afatit të kontratës së mbetur të mjeteve dhe detyrimeve.

Grafik 39

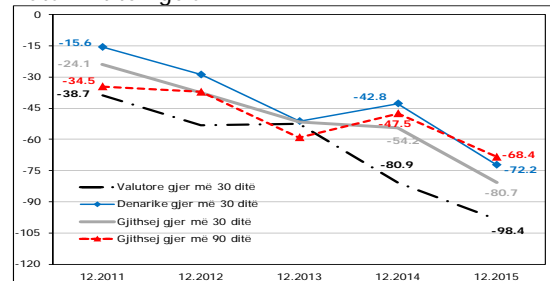
Dinamika e afati të mbetur të kontraktuar (mos)përputhja mes mjeteve dhe obligacioneve sipas segmenteve afatore
Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 40

Rëndësia relative e dallimit të përgjithshëm në mes mjeteve dhe detyrimeve të bankave sipas kontratës së maturimit të ngelur
% nga mjetet kumulative me kontratë të njëjtë të maturimit të ngelur

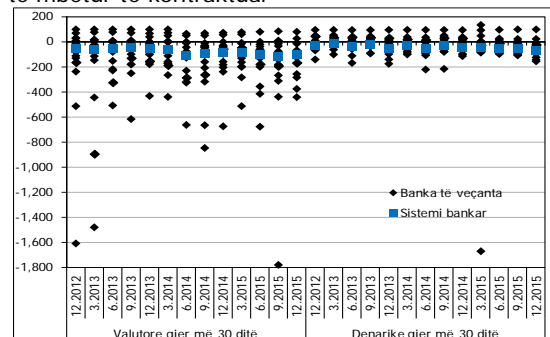

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 41

Dinamika e afatit të mbetur të kontraktuar (mos)përputhja mes mjeteve dhe obligacioneve deri në 30 ditë sipas karakteristikës valutore

Përqindja e mjeteve kumulative me të njëjtën afat të mbetur të kontraktuar

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

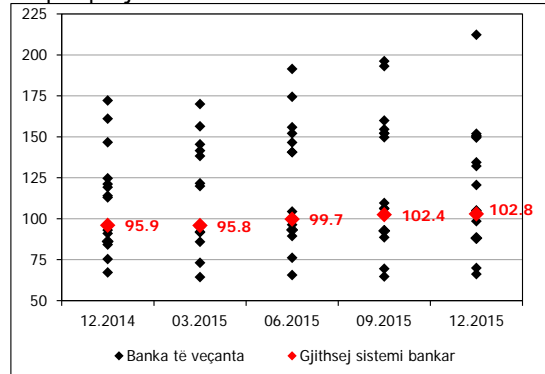
Për këtë arsye, raporti midis diferencës agregate negative të aktiveve dhe pasiveve sipas kontraktimit të maturitetit të tyre të mbetur dhe totalit të aktiveve me të njëjtin afat maturimi të mbetur, u thellua në vitin 2015, në krahasim me fundin e vitit 2014. Kështu, në segmentin me afat të mbetur prej 30 ditësh, ky raport u thellua në bazë vjetore për 26,5 pikë përqindje, ndërsa te mjetet dhe detyrimet me afat të mbetur të kontraktuar deri 90 ditë për 20,9 pikë përqindje. Një lëvizje të tillë kishte te komponenti i denarit dhe komponenti valutore i mjeteve dhe detyrimve sipas afatit të mbetur. Me këtë rast, mospërputhja në mes mjeteve dhe detyrimeve me komponent valutore është sigurisht me e madhe në krahasim me denarin, e cila del nga modeli afarist i pranuar i bankave vendore, e cila bazohet në mes tjerash edhe mbi valutën edhe afatin transferues të depozitave valutore të subjekteve jofinanciare vendore. Duke pasur parasysh dallimet dallueshme që janë vërejtur në banka të veçanta në mospërputhje afateve të mbetura të kontraktuara midis aktiveve në valutë të huaj dhe pasiveve deri në 30 ditë, ekziston një mundësi e presionit mbi rentabilitetin e tyre, në qoftë se kushtet e rendimenteve të ulëta apo edhe negative në mjete likuide në monedhë të huaj janë një nevojë për të rritur volumin e likuiditetit të tyre në valutë të huaj.

Bankat edhe gjatë vitit 2015 kishin pritje të forta për ekzistimin e dallimeve pozitive në mes mjeteve dhe detyrimeve, si në tërësi ashtu edhe në segmentet të ndara afatizuese (aneksi nr. 31). Me fjalë të tjera, pa dallim të ekzistimit të faktorëve natyror të jashtëm dhe të brendshëm, të cilat mund të shkaktojnë oscilacione të mëdha depozitore që ndikojnë mbi motivin e besimit të kursyesve, megjithatë bankat presin një stabilitet të lartë relativ të depozitave si një nga burimet e tyre më kryesor të financimit. Ashtu që më datë 31.12.2015 bankat presin 82.8% nga depozitat e afatizuara me afat të mbetur prej tre muaj (85.1% më 31.12.2014) të tregojnë stabilitet, gjegjësisht edhe më tej të mbesin në bankë. Përqindja e arritjes së stabilitetit të depozitave

Grafik 42

Zvogëlimi i mjeteve likuiduese gjatë simulimit të goditjeve të kombinuara ndaj likuiditetit

Në përqindje

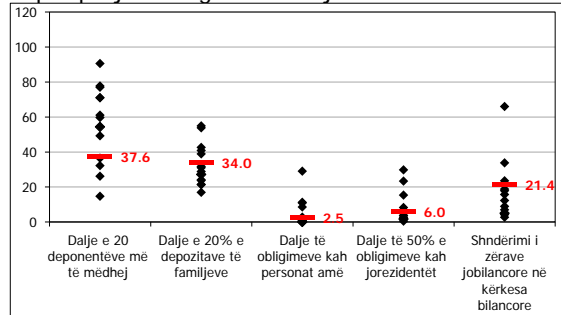

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 43

Kontributi i goditjeve të kombinuara të veçanta në zvogëlimin e mjeteve likuiduese gjatë simulimit të goditjes likuiduese të kombinuar

Si përqindje e zvogëlimin të mjeteve likuiduese

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

totale është pothuajse në të njëjtin nivel me vitin e kaluar edhe atë 82.7%.

2.4. Stres-testi - simulimet e goditjeve të likuiditetit

Rezultatet e simulimit për goditjet ekstreme të parashikuara të likuiditetit, në formë të dalje burimore financiare²⁵ jashtë bankave në horizont kohor prej 30 ditësh, tregojnë nivel të kënaqshëm të rezistencës së bankave të Maqedonisë. Në nivel të sistemit bankar, kombinimi i një goditjeve të tilla ekstreme të likuiditetit dhe në të njëjtën kohë edhe daljet likuide, i absorbuan në tërësi mjetet likuide (mbi 100%), por sipas supozimeve të ndara të goditjeve në likuiditet, bankat e Maqedonisë kanë mjetet të mjaftueshme likuide për mbulimin e daljeve. Në qoftë se për nevojat e këtij simulimit zgjerohet përfshirja e mjeteve likuide me instrumentet e tjera financiare²⁶ në pronësi të bankave, për të cilat të paramendohet se në afat prej 30 ditësh do të paguheshin ose do të konvertohen në mjetet likuide, rënia e mjeteve likuide në nivelin e sistemit bankar janë 90.9%. Goditje e tillë eventuale të integruar të likuiditetit shkakton mungesa të mjeteve likuide në dhjetë bankat (që arrijnë në 16,441 milionë), pjesëmarrje kjo që në totalin e mjeteve të sistemit bankar në fund të vitit 2015 është 54.9%. Te katër bankat e mbetura sipas kësaj goditje të integruar të likuiditetit, pjesëmarrja e mjeteve likuide ndaj totalit të mjeteve do të ishte nga 0.6% gjer në 16.6%, ndërsa mbulimi i detyrimeve afatshkurtra me likuide do të lëvizte nga 1.1% në 27.5%.

²⁵Gjatë simulimit paramendohet dalje të depozitave në dymbëdhjetë deponues më të mëdhenj, të 20% të depozitave të popullit, të detyrimeve ndaj subjekteve amë me përjashtim të detyrimeve në bazë të instrumenteve të varura dhe të instrumenteve të kapitalit hibride që janë përjashtuar nga simulimi për shkak se sipas rregullave për llogaritjen e mjaftueshmërisë së kapitalit pagesa e tyre e hershme është subjekt i kufizimit të 50% të detyrimeve ndaj jorezidentëve (me përjashtim të detyrimeve ndaj personave jorezidentë amë të bankave, të cilat tashmë janë të mbuluara nga një simulime të mëparshme) dhe shndërrimin e detyrimeve të caktuara jashtë bilancit të bankave (akreditivet e pambuluara, linjat e pakthyeshme e kreditit dhe kufijtë e papërdorur bazuar në kartat e kreditit dhe tejkalimi i minusit në llogaritë të transaksionit) në bilancet e arkëtueshme. Gjatë realizimit të simulimeve për goditjet e likuiduese është marrë Banka e Maqedonisë për mbështetje të zhvillimit SHA Shkup, për shkak se kufizim ligjor për pjesëmarrje në tregun e depozitave dhe prej këtu gjatë prezantimit të rezultateve të gjitha tregueset janë treguar duke mos e përfshirë këtë bankë.

²⁶Gjatë këtij zgjerimit të përfshirjes së mjeteve likuide, përveç instrumenteve financiare që i përmbajnë mjetet likuide, shtohen edhe instrumentet tjera financiare të bilancit në bankat: depozitat afatgjate në bankat e huaja, instrumentet e tregut të parasë të dhëna nga botues të huaj jo shtetëror, kreditë me afat të mbetur deri më 30 ditë, si dhe efekti i zvogëlimin të rezervave të detyrueshme për obligacionet valutore të bankave e cila është e ndarë në devize për shkak të simulimit të dajës së depozitave valutore të popullatës.

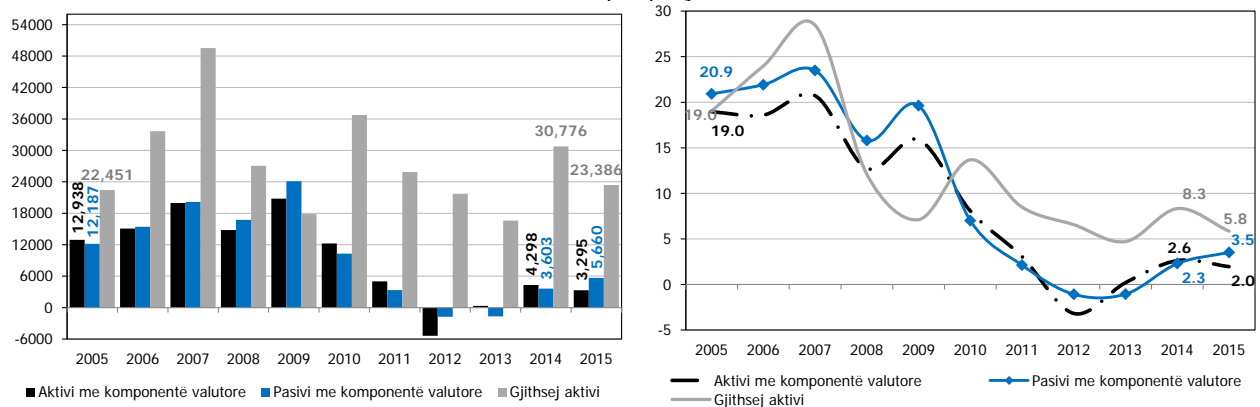

Nga goditjet individuale të likuiditetit që kombinohen për nevojat e simulimit, zakonisht si më e rëndësishme duke marrë pjesë me 37.6% në simulimin total të daljeve është daja e depozitave të 20-të deponuesve, me pas vijon depozitat e popullit me 20% (34.0% nga simulimi i përgjithshëm i daljeve) dhe potenciali për shndërrimin e ekspozimeve të caktuara jashtë bilancit të bankave në bilancin e kërkesave (21.4% nga simulimi i përgjithshëm i daljeve). Për shkak të pjesëmarrjes modeste në strukturën e përgjithshme të burimeve të financimit të detyrimeve ndaj jorezidentëve, si dhe burimeve të financimit të personave amë, goditjet të cilat janë lidhur me këta kanë ndikim të kufizuar mbi rezultatin e përgjithshëm të simulimit. Duke pasur parasysh rëndësinë që kanë depozitët si burim për financimin e bankave në Maqedoni, simulimet për goditjet në likuiditet qartë tregojnë se ekziston lidhje e ngushtë e menaxhimit me likuiditetin në bankat dhe strategjia e tyre për shfaqje në treg, reputacioni dhe sjellja etike, të cilat ndikojnë mbi shkallën e besimit në subjektet ekonomike vendore në bankat e Maqedonisë. Prej këtu, qëndrueshmëria e pozitës likuide të bankave, ndërsa përmes kësaj edhe të stabilitetit të tyre është drejtpërdrejtë e lidhur me ruajtjen e këtij besimit.

3. Rreziku valutor

Në vitin 2015 u zvogëlua ekspozimi i sitetmit bankar në Republikën e Maqedonis ndaj rrezikut valutor. Më datë 31.12.2015 aktivi dhe pasivi me komponentë valutore kanë shënuar rritje, megjithatë hendeku në mes tyre është zvogëluar, ndërsa është zvogëluar raporti i tyre me mjetet personale të bankave. Raporti ndërmjet pozicionit valutor dhe mjeteve të veta akoma mbetet në suza të limitit të të gjitha bankat (30% e mjeteve të tyre të bankave). Ka vazhduar trendi i deeurvizimit, e përcjellur përmes pjesëmarrjes së aktivit dhe pasivit me komponentë valutore në totalin e aktivit të sistemit bankar. Rritja e kursit të dollarit amerikan, frankut zviceran dhe funtes britanike në raport me denari nuk kishte ndikim mbi rrezikun valutor të bankave, sepse këto valuta kanë pjesëmarrje të vogël në bilancin e tyre. Euroja është monedha e huaj më e zakonshme në bilancet e bankave. Rëndësia e jashtëzakonshme për nivelin e rrezikut të monedhës në të cilën bankat janë të ekspozuara ka zbatimin e strategjisë për rruajtjen e stabilitetit të kursit nominal të denarit në raport me euron.

Grafik 44 Rritja vjetore e komponentit valutor pasiv dhe aktiv
Në milionë denarë në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Më 31.12.2015, hendeku midis aktivit dhe pasivit në komponentën valutore është zvogëluar në dallim me vitin e kaluar, e cila del nga rritja e madhe e pasivit me komponent valutore (për 5,660 milionë denarë)²⁷ në raport me rritjen e aktives me komponentë valutore (për 3,295 milionë

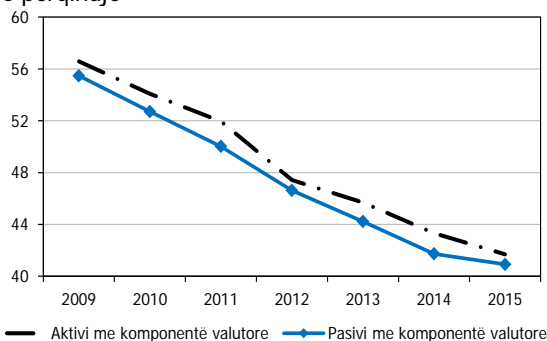
²⁷ Llogaritë të transaksionit të shoqërive jofinanciare dhe llogaritë e transaksionit të familjeve janë rritur respektivisht për 4,230 dhe 3,225 milionë denarë. Rritje shënojnë edhe depozitat e personave fizik, si dhe depozitave e institucioneve financiare për 1,045 milionë denarë. Nga ana tjetër, një bankë e madhe ka realizuar pagim të pjesës së borxhit të subordinuar në euro ndaj personit amë (2,767 milionë denarë), shënohet zvogëlim dhe në depozitat në valutë të huaj të institucioneve jorezidente jofinanciare respektivisht për 1,038 dhe 726 milionë denarë.

Grafik 45

Pjesëmarrje e komponentit valute aktive dhe pasive në bankë

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

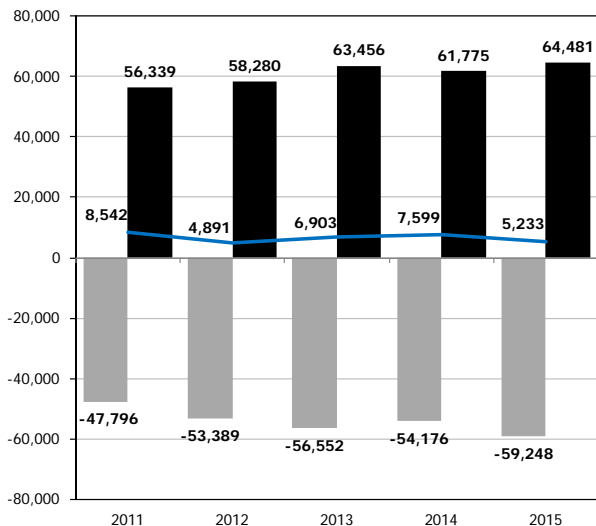
* Në suazat e aktivitetit, kreditë janë marë në bazë neto, përkatësisht janë zvogëluar për vlerën e korigjimit të bërë të vlerës. E përjashtuar është „MBPR“ SHA Shkup.

denarë).²⁸ Ashtu që në fund të vitit ky hendek ishte 5,233 milionë denarë.

Edhe përkundër rritjes së aktivitetit dhe pasivit me komponent valutore e cila vërehet në dy vitet e fundit, megjithatë kjo rritje është larg nën rritjen e periudhës së para krizës. Këto lëvizje janë të shoqëruara edhe me trendin rënës të pjesëmarrjes së aktivitetit dhe pasivit me komponentë valutore totalin e aktivitetit të bankave. Rritja e aktivitetit, gjegjësisht të pasivit me komponentë valutor është për rreth katër, gjegjësisht shtatë herë më e vogël se rritja e aktivitetit total të bankave.

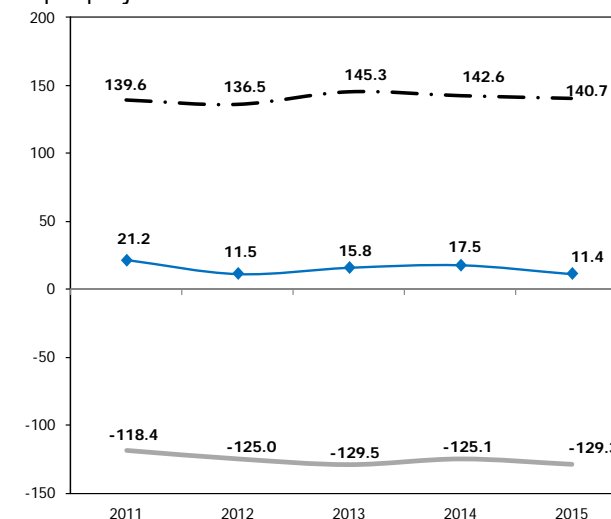
Grafik 46 Struktura e hendekut në mes në mes komponentit valutor aktiv dhe pasive (majtas) dhe pjesëmarrja e hendekut në mes komponentit valutore aktiv dhe pasive në mjetet personale (djathtas)

Në milionë denarë

— Hendeku në mes aktivitetit dhe pasivit në valutë të huaj
 ■ Hendeku në mes aktivitetit dhe pasivit në denar dhe me klauzolë valutore
 — Hendeku në mes aktivitetit dhe pasivit me komponentë valutore

Në përqindje

— Hendeku në mes aktivitetit dhe pasivit në valutë të huaj / Mjetet vetanake
 — Hendeku në mes aktivitetit dhe pasivit në denar dhe me klauzolë valutore / Mjetet vetanake
 — Hendeku në mes aktivitetit dhe pasivit me komponentë valutore / Mjetet vetanake

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

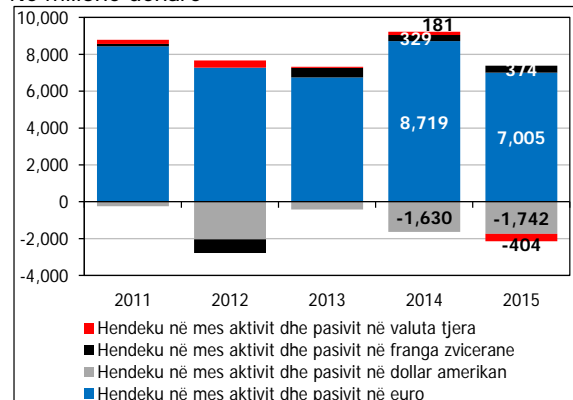
²⁸ Rritja më e madhe në kornizë të aktives me komponentë valutore kanë kreditë e subjekteve jofinanciare në denarë me klauzolë devize (për 3.828 milionë denarë) dhe kreditë afatgjate të bankave me valutë të huaj (për 1,012 milionë denarë). Nga ana tjetër, obligacionet shtetërore me klauzolë devize shënojnë rënie për 1,889 milionë denarë.

Grafik 47

Dinamika dhe struktura e hendekut në mes komponentit valutore aktiv dhe pasive sipas valutave

Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Ngushtimi i hendekut në mes aktivitetit dhe pasivitetit me komponentë valutore nga njëra ana (për 2,365 milionë denarë) dhe rritja e mjeteve personale të bankave (për 2,512 milionë denarë)²⁹ nga ana tjetër, kanë kontribuar për zvogëlimin e pjesëmarrjes të këtij hendekut në mjetet personale të sistemi bankar.

Duke analizuar sipas valutave, **euroja si valutë më e pranishme në sistemin bankar dhe me pjesëmarrje më të madhe në hendekun në mes aktivitetit dhe pasivitetit me komponentë valutore, më së shumti kontribuoj për ngushtimin e këtij hendeku.**³⁰ Në kushte të mirëmbajtjes stabile të kursit devizor të denarit në raport me euron,

Tabela 1 Struktura valutore aktive dhe pasive me komponent valutore

Në përqindje

Valuta	31.12.2014		31.12.2015	
	Aktivi	Pasivi	Aktivi	Pasivi
Euro	89.1	87.9	88.9	87.5
Dollari amerikan	6.1	7.4	6.7	8.0
Franga yvicerane	2.3	2.2	1.8	1.7
Të tjera	2.5	2.5	2.5	2.9
Gjithsej	100.0	100.0	100.0	100.0

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

pjesëmarrja më e madhe e euros në strukturën e hendekut në mes aktives dhe pasive me komponentë valutore, e zvogëlon rrezikun e realizimit të rrezikut të ndërmarrë valutor.

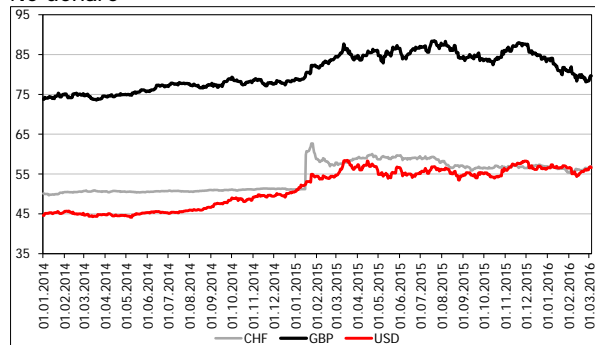
²⁹ BMMZH nuk është përfshirë në përllogaritje për shkak se në këtë bankë nuk zbatohen rregullat ivat për pozitë të hapur valutore.

³⁰ Boshllëku në mes aktives dhe pasive në euro është zvogëluar për 1,714 milionë denarë.

Grafik 48

Lëvizja e kursit të denarit në raport me dollarin amerikan, frakun zviceran dhe funtin britanik në denarë

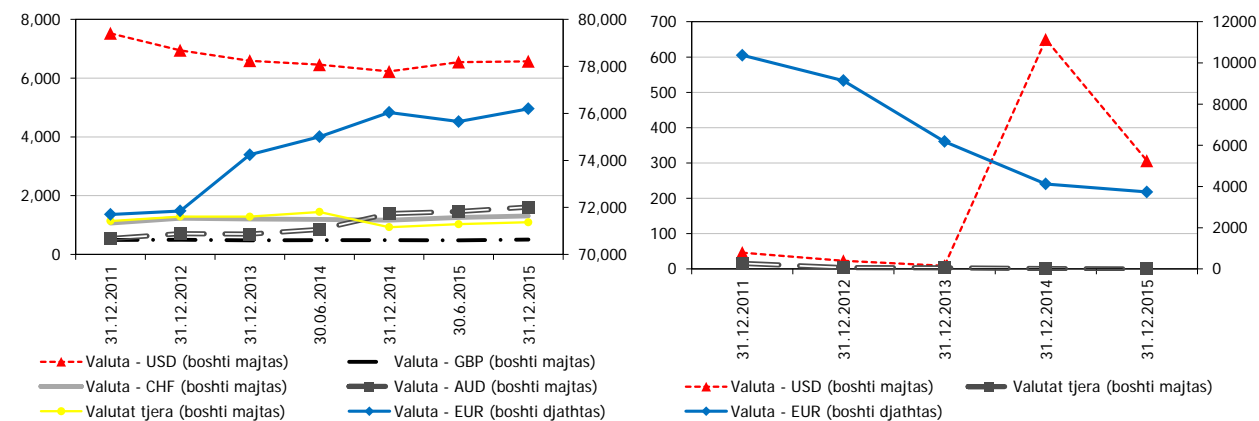
Burimi: BPRM-së.

Kursi i denari në raport me dollarin amerikan, frakun zviceran dhe funtin britanik shënon rritje në vitin 2015, megjithatë ndryshimet e kursit të këtyre valutave në raport me denarin nuk paraqesin rrezik për stabilitetin e sistemit bankar, për shkak të përfaqësimit të vogël të këtyre valutave në strukturën aktive dhe pasive me komponentë valutor.

Në strukturën aktive me komponente valutore pjesëmarrja më e madhe kanë kreditë me kompetent valutor (74.4%). Në kornizë të tyre, kredive në dollarë amerikan, frang zviceran dhe funte britanike së bashku me kreditë me klauzolë valutore në dollarë, frang dhe funte përfshinë vetëm 2.3%. Pjesëmarrja e këtyre kredive në totalin e bruto-kredive të sektorit bankar gjithnjë është në nivel të ulët, ndërsa më 31.12.2015 arrin 1.0%.

Grafik 49

Depozitat në valutë të huaj* të personave fizik (majtas) dhe të shoqërive jofinanciare (djathtas) në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

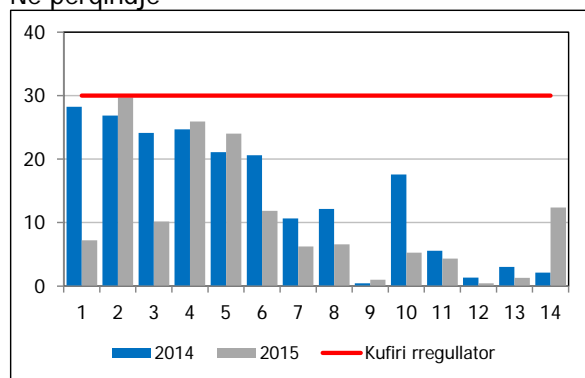
* Në depozita nuk janë përfshirë llogarit e transaksionit të personave fizik dhe të shoqërive jofinanciare.

Rritja e kursit të dollarit amerikan, frëngut zviceran dhe funtit britanik nuk kishte ndikim të rëndësishëm as edhe mbi **depozitat** e bankave, sepse depozitat në këto valutat në përgjithësi së bashku përfshinë 9.6% nga depozitat e personave fizik në valutë të huaj ose 5.4% të depozitave totale të personave fizik.

Përshkrimi	Numri i bankave								Pozicioni valutor agregat / Mjetet vetanake
	Pozicioni valutor i hapur sipas valutave të veçanta / Mjetet tjera								
	Euro		Dollari amerikan		Franga zvicerane		Të tjera		
	I gjatë	I shkurtër	I gjatë	I shkurtër	I gjatë	I shkurtër	I gjatë	I shkurtër	
nën 5%	4	1	10	4	7	6	13	1	4
nga 5% gjer 10%	3	1							4
nga 10% gjer 20%	2								3
nga 20% gjer 30%	3								3
mbi 30%									

Grafik 50

Raporti i pozitës valutore agregate dhe mjeteve vetanake sipas bankave
Në përqindje

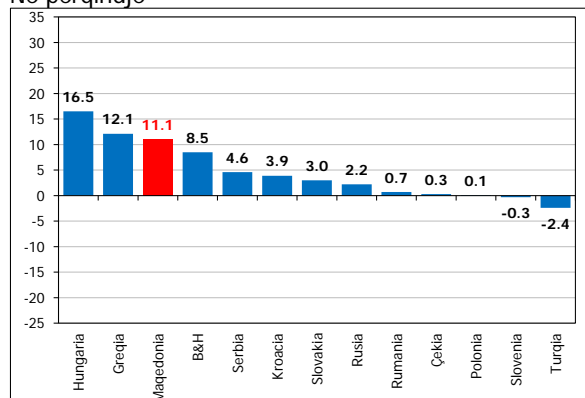

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Më 31.12.2015 të gjithat bankat ishin të pajtimit me limitimin e shënuar për pozitë valutore agregate e cila arrin 30% të mjeteve të veta.

Grafk 51

Raporti mes pozitës së hapur valutore dhe mjeteve vetanake sipas vendeve
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave; FNM (tregues të stabilitetit financiar).

Vërejtje: Të dhënat për Maqedoninë kanë të bëjnë për 31.12.2015. Për Poloninë kanë të bëjnë për 30.6.2015, ndërsa për vendet e tjera kanë të bëjnë 30.9.2015.

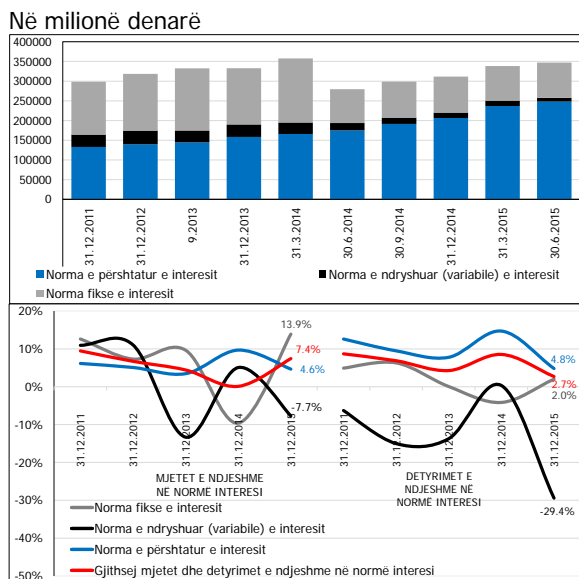
Në mesin e vendeve të analizuar, Maqedonia është ndër vendet me përmasa të larta të pozicionit të hapur valutor në mjetet e veta, por ajo akoma nuk është e lartë.

4. Rreziku nga ndryshimi i normave të interesit në portofolin e aktiviteteve bankare

Në vitin 2015 u rrit rreziku nga ndryshimi i normave të interesit në profilin e rrezikut të bankave në Republikën e Maqedonisë. Trendi rritës i mjeteve dhe detyrimeve të ndjeshme në inters, ishte i shoqërua me përdorimin e më tepërt të normave fikse të interesit. Zhvillimet e tilla kanë shkaktuar rritje të raportit në mes vlerës së përgjithshme të ponderuar të portofolit të aktiviteteve bankare dhe mjeteve vetjake. Megjithatë ky raport akoma është njëshifror dhe nën raportin e shënuar (20% të mjeteve të veta), i cili është rezultat i përshtatjes së normave të interesit nga bankat. Me këtë lloj të normave të interesit bankat e minimizojnë rrezikun e ndryshimeve të normave të interesit me portofoliet e tyre, por, nga ana tjetër, krijojnë mundësi për rritjen potenciale të shpenzimeve për klientët e tyre dhe rrjedhimisht një rrezik kreditor me potencial indirekt për vetë bankat.

Grafik 52
Struktura (lartë) dhe ndryshimet vjetore (poshtë) të interesit të ndjeshëm të mjeteve dhe obligacioneve, sipas llojit të normës së interesit

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në vitin 2015 u mbajt trendi i rritjes së interesit të mjeteve dhe detyrimeve të ndjeshme në bilancin e bankave. Ashtu që në fund të vitit 2015, interesi i mjeteve dhe detyrimeve të ndjeshme realizuan normë më të madhe për tri herë në rritje vjetore në raport me rritjen e detyrimeve.

Rritja e së interesit të aktiviteteve të ndjeshme në tërësi është te pozitat e interesit të ndjeshme fikse³¹ dhe përshtatja³² e normës së interesit e cila te mjetet shënon rritje vjetore respektivisht prej 13.9% dhe 4.6%, ndërsa tek detyrimet respektivisht prej 2.0% dhe 4.8%. Edhe përkund nivelit të ulët të vlerës së mjeteve dhe detyrimeve me normë të interesit të ndryshueshëm ajo në mënyrë shtesë u zvogëluar në vitin 2015.

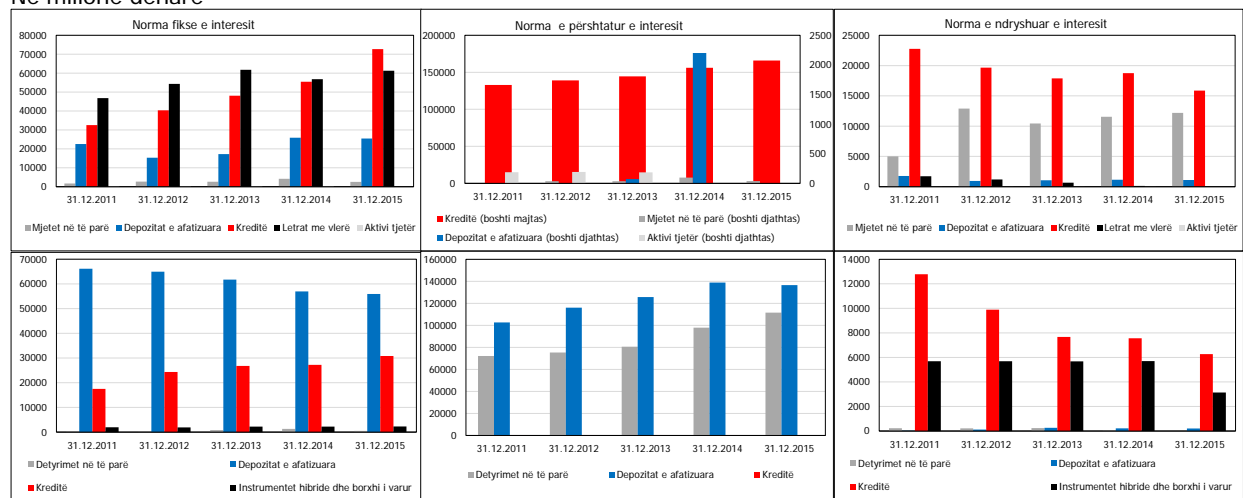
Në strukturën aktivitet të ndjeshëm në interesuar pothuajse në mënyrë të barabartë marrin pjesë mjetet me normë të interesit të përshtatshme dhe fikse (respektivisht 46.4% dhe 45.4%). Dhe, te të dy llojet e normave të interesit, kreditë kanë pjesëmarrje më të madhe në rritjen e tyre. Rritja më e lartë vjetore prej

³¹ Norma e interesit fiks – norma e interesit e cila gjatë tërë periudhës është e pandryshueshme, gjegjësisht banka nuk ka të drejtë ta ndryshon lartësinë e normës së interesit, e cila në mënyrë nominale është përcaktuar në kontratë.

³² Përshtatja e normës së interesit – norma e interesit lartësia e të cilëve ndryshohet në bazë të vendimit të bankës, dhe jo në bazë të referencës ose të indeksit të normës së interesit. I përshtatshëm norma - norma e interesit lartësi ndryshime në bazë të vendimit të bankës dhe jo në bazë të normës së caktuar interesi reference ose indeksin e të cilit. Me rregullimin e njëanshëm të normës së interesit, bankat transferojnë rrezikun e tyre për ndryshimin e normave të interesit mbi klientët e tyre dhe mund të shërbejë si një instrument për menaxhimin e likuiditetit dhe rentabilitetit e bankave.

31.1% regjistruar kredi me normë interesi fikse³³, ndërsa kreditë me norma të përshtatshme të interesit regjistruar një rritje vjetore prej 6.3%. Përdorimi i madh të normave të interesit fikse të kredive të dhëna nga bankat është një rrezik potencial për humbjen e të ardhurave në rast të rritjes së kreditimit të normave të interesit në treg. Megjithatë, duhet të kihet parasysh se bëhet fjalë për norma të interesit të cilat përkohësisht ose vetëm për një periudhë të caktuar janë fikse, dhe pas skadimit të kësaj periudhe janë të ndryshueshme ose të përshtatshme.

Grafik 53
Gjendja e mjeteve (lartë) dhe obligacioneve (poshtë) të ndjeshëm në interes, sipas bilancit të gjendjes dhe llojit të normës së interesit
Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në strukturën e detyrimeve të ndjeshme në interes, depozitat me normë të përshtatura të interesit si burim kryesor të financimit, pas të cilave vijnë depozitat me normë të interesit fikse. Depozitat me normë të interesit të përshtatshëm vjetore janë rritur për 4.8%, e cila tërësisht varet prej llogarive në të parë (llogarit e transaksionit shënojnë rritje prej 14%). Depozitat e afatizuara me normë të interesit fikse shënojnë një rënie vjetore prej 1.9%. Në pjesë e obligacioneve të

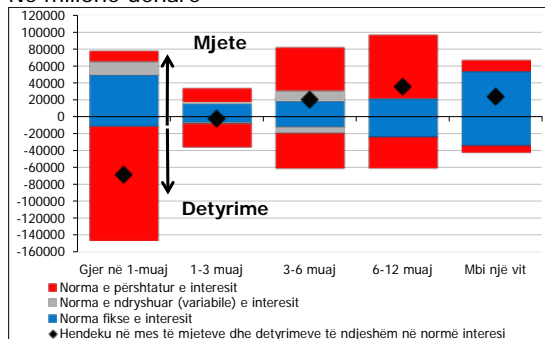
³³Këto janë kredi me normë relativisht të ulët fikse e interesit për vitet e para të shlyerjes së kredisë, e cila sipas rregullores trajtohen si pozicione me normë interesi fikse. Pas skadimit të periudhës kohore gjatë së cilës norma e interesit është fikse, këto kredi do të tregohet si pozicionet me normën përkatëse të interesit (e ndryshueshme ose e përshtatshme).

Grafik 54

Përbërja e mjeteve dhe obligacioneve me interes të ndjeshëm sipas afati dhe llojit të normës së interesit

Në milionë denarë

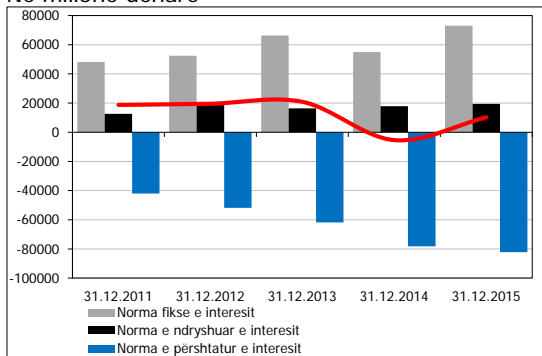

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 55

Boshllëku në mes mjeteve dhe obligacioneve të interesit të ndjeshëm sipas llojit të normës së interesit

Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

interesit të ndjeshëm me normë të interesit fikse, obligacionet mbi bazë të kredive janë të vetmit të cilat kanë rritje vjetore prej 13.1% që është rezultat të linjave kreditore me normë të interesit fikse nga institucioneve ndërkombëtare financiare.

Te struktura e afatizuar e interesit të mjeteve dhe detyrimeve të ndjeshme nuk vërehet ndryshime të rëndësishme në raport me vitin paraprak. Kështu që pjesëmarrja me e madhe nga ana e aktivitetit kanë mjetet me afat të mbetur prej 6 deri në 12 muaj. Normat e interesit të përshtatshme e kanë vendin kryesor në mjetet dhe obligacioneve të interesit të ndjeshme në të gjitha segmentet afatore deri në një vjet. Mjetet dhe detyrimet me normë të interesit fikse pothuajse mbizotërojnë me një afat më të gjatë (mbi 1 vjet)³⁴. Te mjetet ajo ka të bëjë të kredive paraprake të përmendura me normë të interesit fikse të cilat vetëm në disa vitat e para kanë trajtim të mjeteve me interes fikse, por eht te investimeve të bankave në letrave me vlerë³⁵. Te obligacioni me norma të interesit fikse në afat bllokut mbi 1 vjet, më të pranishme janë obligacionet mbi bazë të kredive nga bankat e huaja.

Hendeku në mes mjeteve dhe detyrimeve të ndjeshëm në normë interesi në fund të vitit 2015 ishte pesë herë më e lartë në raport me fundin e vitit 2014. Hendeku i rritur në tërësi varet prej rritjes së hendekut në mes pozicioneve me normë të interesit fikse (për shkak rritjes së kredive nga ana e aktivitetit dhe zvogëlimi i depozitave në pasivë në).

Raporti në mes vlerës totale ponderuese të portofolit të aktiviteteve bankare³⁶ dhe mjeteve vetanake në fund të vitit 2015 arrin 6.7% dhe është më e lartë

³⁴Me përjashtim te mjetet me fat të dorëzimit deri një muaj.

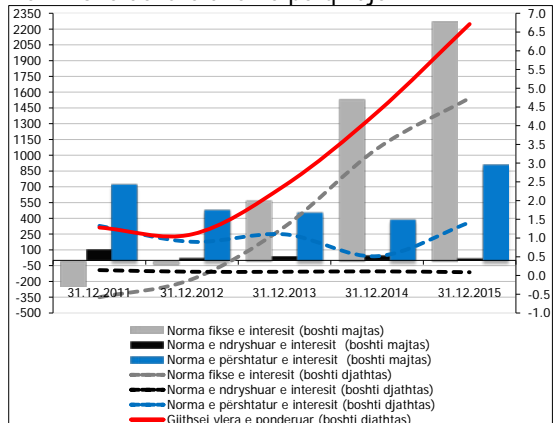
³⁵Investimet në bankat në letra me vlerë shënojnë një rritje vjetore prej 7.9% dhe në fund të vitit 2015 kapin 16.8% të aktives totale të interesit të ndjeshëm me normë të interesit fikse.

³⁶Vlera e ponderuar totale e vlerës së portofolit të aktiviteteve bankare e tregon ndryshimin e vlerës ekonomike të këtij portofoli si rezultat të vlerësimit të ndryshimit të normës së interesit me përdorimin e goditjeve shok të kamatës standarde (pozitiva paralele ose negative e ndryshimeve të normës së interesit për 200 pikë bazë). Vlera e ponderuar totale së portofolit të aktiviteteve bankare në nivel sistemit bankar fitohet me agregimin e vlerës së ponderuar të portofolit të aktiviteteve të disa bankave.

Grafik 56

Vlera ponderuese (shkalla e majtë) dhe raporti i vlerës totale të tenderuar të portofolit të aktiviteteve bankare dhe mjeteve personale (shkalla e djathtë) sipas llojit të normës së interesit

Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

për 2.3 pikë përqindje në raport me vitin 2014. Nëpër disa banka, ky raport lëviz në interval prej 0.3% deri në 14.1%, me median prej 6.4% e cila është nën maksimumin e përcaktuar prej 20%.

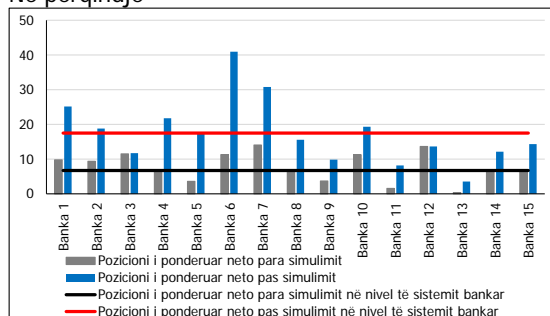
Pjesa më e madhe e rritjes së përgjithshme të vlerës ponderuese të portofolit të aktiviteteve bankare ka të bëjë me pozitën e normës së interesit fikse. Te pozicionet me normë të interesit të përshtatur, raporti në mes vlerës totale të ponderuar dhe mjeteve të veta akoma është i ulët.

Për shkak të stres-testimit të rezistencës së bankave në rrezikun nga ndryshimi i normave të interesit, duke pasur parasysh rritjen e theksuar të mjeteve me normë të interesit fikse është përpiluar simulim hipotetik në të cilën është parashikuar se të gjitha pozicionet me me normë interesi të përshtatur te bankat duhet të fitojnë një tretman të pozicioneve me normë të interesit fikse (me çka janë të shpërndara në bilancet sipas afatit të mbetur të kontraktuar)³⁷. Raporti total i vlerës ponderuese të portofolit të aktiviteteve bankare dhe mjeteve vetanake do të rritet pothuajse te të gjitha bankat. Ky raport sipas simulimeve do të lëvizë në interval prej 3.5% deri në 40.9% me një mesatare prej 15.6%. Katër banka do të realizojnë tejkalim të raportit të përcaktuar prej 20%. Raporti i vlerës së përgjithshme të ponderuar të portofolit të aktiviteteve bankare dhe mjeteve vetanake në nivel të sistemit bankar, pas kryerjes së një simulimi do të ishte 17.5%, e që është më e lartë për 10.8 p.p. nga raporti aktual. **Kjo na shpie në praninë e dukshme të rrezikut nga ndryshimet e normës së interesit në portofolin e aktiviteteve bankare, nëse bankat nuk kanë mundësi të bëjnë**

Grafik 57

Raporti i vlerës totale të tenderuar të portofolit të aktiviteteve bankare dhe mjeteve të veta, para dhe pas stimulimit në disa banka

Në përqindje

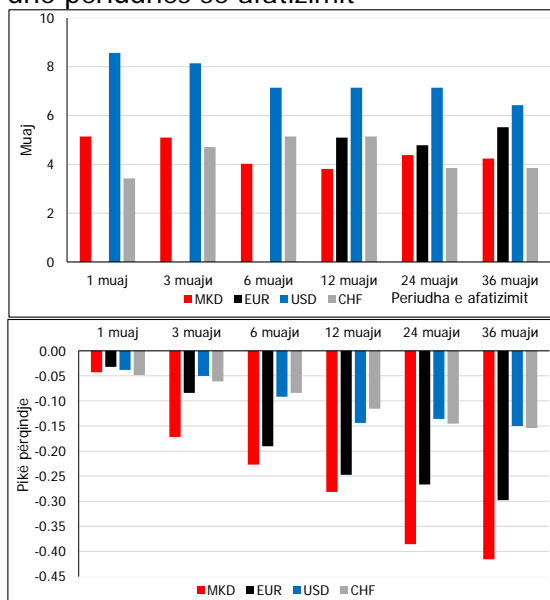
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

³⁷ Supozohet se bankat shfrytëzojnë norma fikse të interesit, dhe: mjetet dhe obligacionet sipas pikëpamjeve shpërndahen në segmentin e parë afatizues, kërkesat e bilancet dhe jashtë-bilancit në bazë të saldove negative të llogarive rrjedhëse dhe kartave kreditore shpërndahen sipas afatit të vlefshëm /përtëritjes dhe pozicionet me pagesën e anuiteteve shpërndahen sipas afatit të mbetur të shlyerjes së çdo anuitetit në mënyrë të veçantë.

Grafik 58

Frekuenca (lartë) dhe lartësia (poshtë) të ndryshimeve të normës së interesit të depozitave të personave fizik, sipas valutës dhe periudhës së afatizimit

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

*Analiza ka të bëjë me normat e interesit të depozitave të personave fizik, që përlogariten si depozita tradicionale të cilat në tërësi janë depozita të përshtatshme me normën e interesit dhe atë për periudhën janar – dhjetor 2015, në nivel mujor.

përshtatjen e njëanshme të nivelit të normës së interesit.

Në dymbëdhjetë muajt e fundit, shumica e bankave kanë bërë ndryshime në normat e interesit për depozitat e personave fizik në dollarë amerikanë, e cila është e lidhur me zhvillimet e ndryshueshme të kursit të këmbimit të kësaj valute në raport me euron. Bankat në RM mesatarisht në çdo dy muaj i kanë ndryshuar normat e interesit për depozitat e personave fizik të shprehura në dollarë. Më rrallë, përkatësisht për periudhë mesatare prej katër muajsh, ata i kanë ndryshuar normat e interesit të depozitave në franga zvicerane. **Të gjitha ndryshimet që i kanë bërë bankat në normat e interesit të depozitave të personave fizik në vitin 2015 janë për zvogëlimin e tyre, ndërsa zvogëlimi është më i theksuar në depozitat në denarë, dhe pothuajse në të gjithë afatet.**

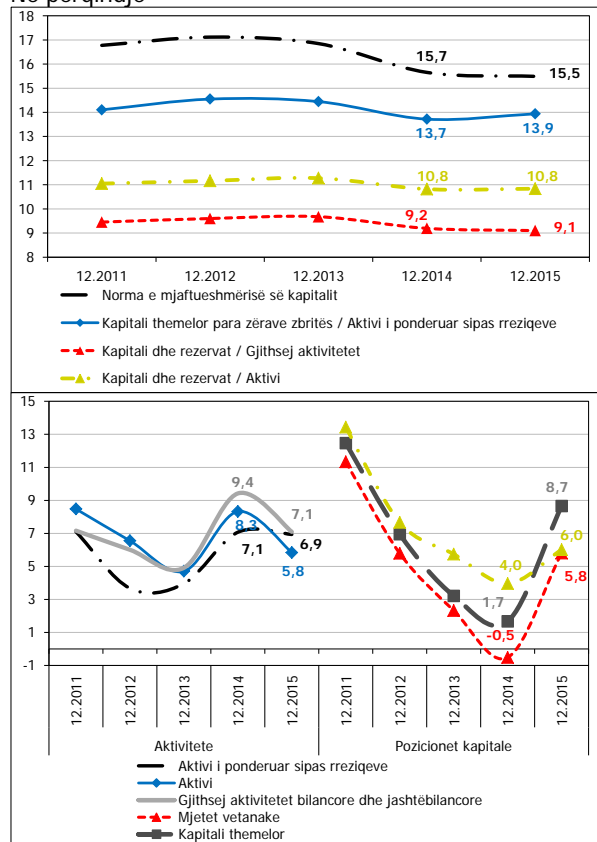
5. Rreziku nga josolventiteti

Në vitin 2015, treguesit e solventitetit dhe të kapitalizimit të sistemit bankar nuk kanë shënuar ndryshime të dukshme. Rritja e mjeteve vetanake u përshpejtua në vitin 2015, pas disa viteve të ngadalësimit të vazhdueshëm të normave të rritjes vjetore, e cila është kushtëzuar kryesisht nga fitimet e ri-investuara, të cilat u realizuan në vitet e mëparshme. Një pjesë e mjeteve të reja të veta në vitin 2015 ishin të përdorur për të mbuluar rrezikun e kredisë që rrjedh kryesisht nga rritja e kërkesave nga kompani të tjera tregtare dhe portofoli i kredive të vogla. Megjithatë, një pjesë e vlerës së re të mjeteve të veta nuk është angazhuar dhe kanë mbetur "të lira", mbi nivelin e nevojshëm për të mbuluar rreziqet. Rezultatet e test stresit të realizuar na tregojnë në rezistencë të kënaqshme të sistemit bankar, edhe pse në banka të veçanta perceptohet nevoja hipotetike për rikapitalizim gjatë goditjeve të simuluar ekstreme.

Grafik 59

Treguesit e solventitetit (lartë) dhe normat vjetore të ndryshimit të komponentëve të tyre (poshtë)

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

5.1. Treguesit e solventitetit dhe kapitalizimit të sistemit bankar dhe nivelit të rrezikshmërisë së aktiviteteve

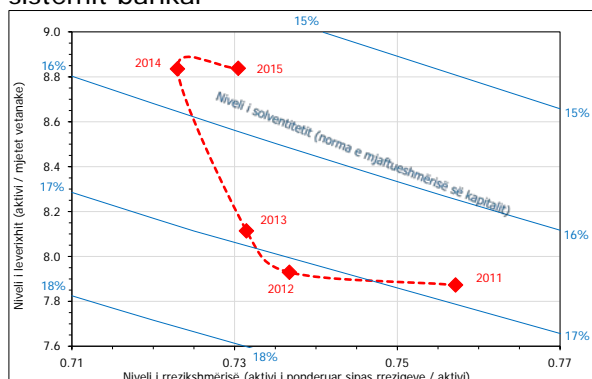
Në vitin 2015, treguesit e solventitetit dhe të kapitalizimit të sistemit bankar nuk kanë shënuar ndryshime të rëndësishme. Norma e mjaftueshmërisë së kapitalit ka rënë me 0.2 pikë përqindje dhe arrin 15.5%. Treguesi për pjesëmarrjen e kapitalit themelor në aktivin e ponderuar sipas rrezikut arriti nivelin prej 13.9%, e cila ishte më e lartë për 0.2 pikë përqindje në krahasim me fundin e vitit 2014. Raporti ndërmjet kapitalit dhe rezervave në njërin anë dhe të aktiveve të sistemit bankar edhe më tej ka ngelur i pandryshuar në baza vjetore dhe arrin 10.8%.

Në vitin 2015, pozicionet e kapitalit të sistemit bankar e përshpejtuan rritjen, pas një periudhë shumëvjeçare të ngadalësimit të vazhdueshëm të normave vjetore të ndryshimeve. Mjetet vetanake u rritën për 5.8%, në krahasim me rënien në vitin 2014 dhe kapitali i sistemit bankar u rrit me një normë që është pesë herë më e lartë se ajo e regjistruar në vitin 2014. Kapitali dhe rezervat regjistruar një rritje vjetore prej 6%, e cila është rreth 2 pikë përqindje krahasuar me rritjen e regjistruar në vitin 2014.

Grafik 60

Niveli i levës, rrezikut dhe solventiteti të sistemit bankar

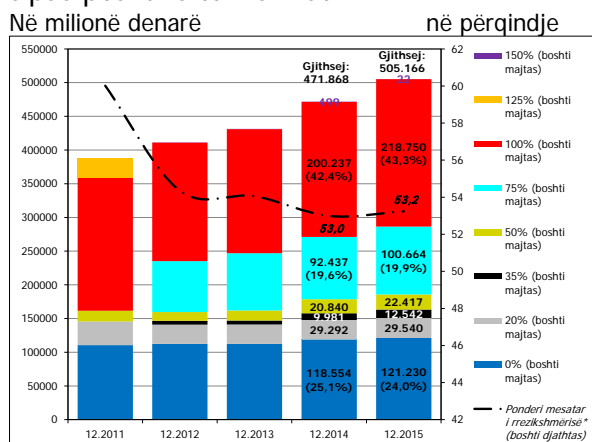

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Rënia e lehtë e normës së mjaftueshmërisë së kapitalit të sistemit bankar në vitin 2015 ishte një rezultat i niveleve në rritje të rrezikut të aktiviteteve bankare (rritje të aktiveve të ponderuara me rrezik), pas periudhës shumëvjeçare të rënies së vazhdueshme në përmbajtjen e tyre të rrezikshme. Njëkohësisht, niveli i ngarkesës me borxh i sistemit bankar ka qenë i pandryshuar, pas një periudhe të gjatë të rritjes së tij të vazhdueshme.

Grafik 61

Vlera dhe struktura e përgjithshme e ekspozimeve të bilancit dhe jashtëbilancit sipas peshave të rrezikut **

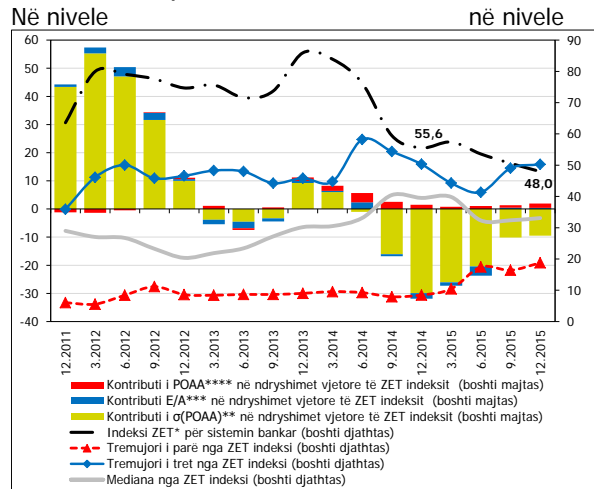
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Shënim: * Pesha mesatare e rrezikut është përlogaritur si raport midis aktiveve të ponderuara sipas rrezikut kreditor dhe ekspozimit të përgjithshëm të bilancit jashtë bilancit të sistemit bankar.

** Gjatë krahasimit të të dhënave të prezantuara për disa data të caktuara, duhet të kihet parasysh se pesha e rrezikut prej 125% (e aplikuar për kërkesat e disa personave fizik, në bazë të tejkallimit të limit të llogarive të transaksionit dhe kartelave kreditore) ishte në fuqi deri në vitin 2011. Në vitin 2012, rregullativa për përcaktimin e kërkesave kapitale për mbulim të rrezikut kreditor që ndryshuar, përkatësisht u aplikua qasja e standarde e kontratës së kapitalit Bazel 2, me ç'rast pastaj u aplikuan edhe shumë matje të tjera të rreziqeve dhe kategorive të ekspozimit.

Niveli i rrezikut të sistemit bankar (ose mesatarja e ponderuar e rrezikshmërisë së aktiviteteve bankare), i matur si raport midis aktiveve të ponderuara sipas rrezikut të kredisë dhe totalit të ekspozimit bilancor dhe jashtë bilancor u rrit për 0.2 pikë përqindjeje dhe në 31.12.2015 ka arritur nivelin prej 53.2%. Në vitin 2015 shënohet rritje e lartë, prej 18.5 miliardë denarë (ose për 9.2%) e aktiviteteve me rrezik më të lartë të bankave (me ponder të rrezikshmërisë prej 100%). Më shumë se gjysma (51.9%) e rritjes vjetore të aktiviteteve të bankave me peshë të rrezikut prej 100% është përqendruar në tremujorin e fundit të vitit 2015. Pasuar menjëherë nga aktivitetet me peshë të rrezikut prej 75%, e cila në vitin 2015 u rrit me 8.2 miliardë denarë (ose për 8.9%). Në të kundërt, aktivitetet e bankave, llogaritja e rrezikut të kredisë rrezikut peshuar përfshijnë një peshë të rrezikut prej 0%, duke u rritur me 2.7 miliardë denarë (ose për 2.3%), e cila është dy herë më pak se rritja në vitin 2014.

Grafik 62
ZET-indeksi për sistemet bankare

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

* Zet indeksi llogaritet në këtë mënyrë: $Z = \frac{ROA+E/A}{\sigma(ROA)}$

**σ(POA) paraqet devijacion standart të normës kthyese aktive

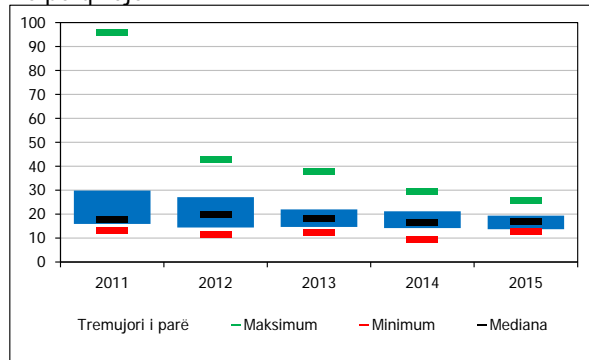
*** E/A paraqet raport në mes kapitalit dhe rezervave dhe aktives së bankës

****POA paraqet normë kthyese të aktives.

Grafik 63

Masat për shpërndarje të normës së mjaftueshmërisë së kapitalit të sistemit bankar

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

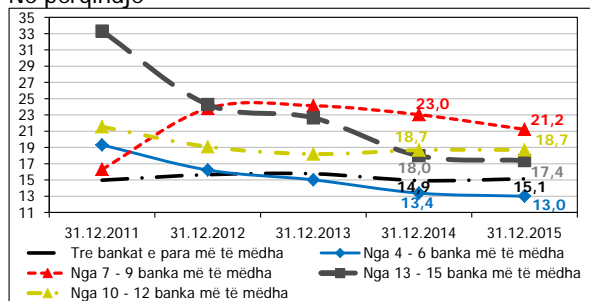
Stabiliteti i përgjithshëm i sistemit bankar, i matur përmes të ashtuquajturit ZET-indeksit (ang. Z-index)³⁸ është relativisht në nivel të lartë. Është e nevojshme goditja negative e më së paku 48 deviacioneve standarde të normës kthyese të aktivitetit, që të vjen deri te shterja e potencialit të kapitalit të sistemit bankar. ZET – indeksi shënon rënie në vitin 2015, e cila është pasojë e ndryshimeve të mëdha në profitet bankare në vitin 2015, e matur përmes deviacionit standard të normës kthyese e aktivitetit mesatare.

Në vitin 2015 vazhdoi trendi i konvergencës së bankave vendase, sipas lartësisë së normës së mjaftueshmërisë së kapitalit. Kështu, dallimi midis bankës me mjaftueshmëri më të lartë të kapitalit dhe bankës me mjaftueshmëri më të ulët të kapitalit është zvogëluar për 7.2 pikë përqindjeje dhe më 31.12.2015 ka arritur një minimumin historik prej 12.9 pikë përqindjeje. Raporti më i ulët i mjaftueshmërisë së kapitalit vërejtur në rritje të bankave individuale në fund të vitit 2015 arriti në 12.6% (9.2% në 31.12.2014).

³⁸Zet-indeksi përllogaritet sipas kësaj mënyre: $Z = \frac{ROA+E/A}{\sigma(ROA)}$, ku ROA paraqet norma kthyese e aktives, E janë kapitali dhe rezervat, A paraqet aktivi, ndërsa σ(ROA) paraqet deviacion standart të normës kthyese të aktives, e përllogaritur për tre vitet e fundit. Formula mund të vërehet se kjo masë në vetvete kombinon disa tregues: një tregues të realizimeve, profitabilitetit bankare (ROA), një tregues i nivelit të rrezikut në operacionet bankare (σ (ROA)) dhe një masë e stabilitetit dhe aftësinë paguese të bankave (E / A). Kështu e llogaritur zet-indeksi mat "distance" e bankës nga lodhje të plotë të potencialit të saj të kapitalit, të shprehur në numrin e devijimeve standarde nga norma e kthimit nga aktivitetet dhe, si i tillë, është një masë e kapacitetit të bankave për të absorbuar humbjet. Nivelet e larta të këtij treguesi tregojnë rrezik më të ulët dhe stabilitet më të lartë të përgjithshëm të bankave. Zet-indeksi zakonisht e shprehur në formë logaritmike (logaritmit natyror të formulës dhënë më parë), por më të lehtë për të interpretuar dhe është më indikative kur shprehet në nivele.

Grafik 64 Raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit të bankave me aksione të tregut * Në përqindje

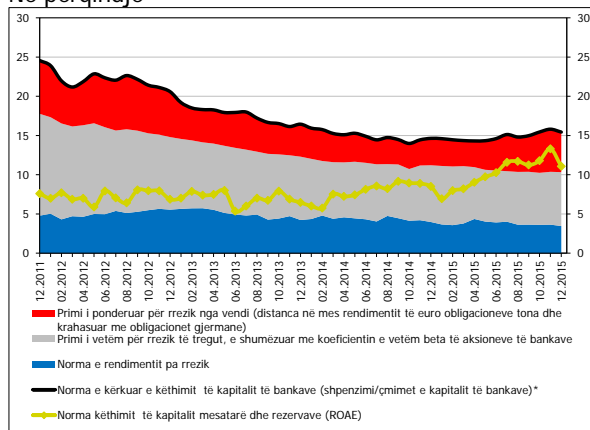
Burimi: Banka popullore në bazë të të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

* Rangimi i bankave në grafik është bërë sipas lartësisë së tyre në pjesëmarrjen e tregut në aktiven totale të sistemit bankar me gjendje të 31.12.2015.

Grafik 65

Lartësia dhe struktura e shpenzimeve (çmimi) i kapitalit * të bankave aksionet e të cilëve ndryshohen në tregun zyrtar të bursës së Maqedonisë

Në përqindje

Burimi: Banka popullore sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

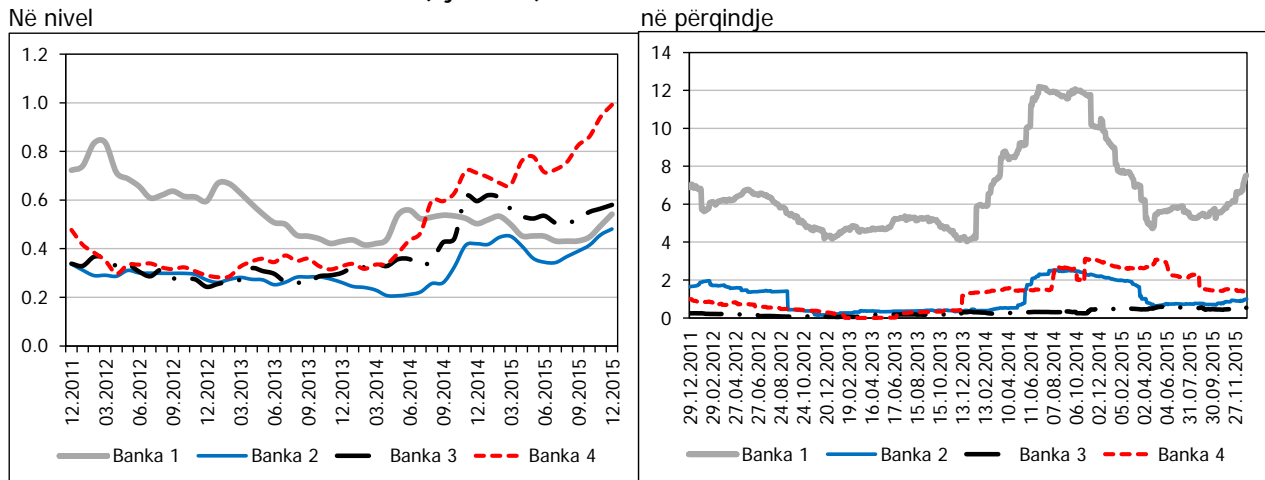
Është llogaritur duke përdorur të ashtuquajturin Capital-Asset Pricing Model (CAPM) ku çmimi i kapitalit përcaktohet si shumë e: 1) normës së lirë të rrezikut e të ardhurave (është e përcaktuar si mesatare e të ardhurave të dorëzuara nga obligacionet shtetërore të cila përdoren në bursën maqedonase), 2) beta produktit për veprimin dhe diferencën midis normës së tregut të kthimit dhe të kursit të lirë të rrezikut (ose primi i rrezikut të tregut) dhe 3) premisë për rrezikun e vendit (i definuar si dallimi midis të ardhurave të eurobonove të Maqedonisë dhe obligacioneve të krahasueshme gjermane). Në llogaritje janë përfshirë tetë banka, aksionet e ë cilave kanë vlerë të caktuar në tregun zyrtar të bursës maqedonase. Premitë e rrezikut të tregut është përlogaritur si mesatare për rrezikun e tregut për çdo bankë në veçanti, e ponderuar me madhësinë e aktives së tyre.

Bankat me pjesëmarrje më të lartë në treg në gjithsej aktivin punojnë me mjaftueshmëri më të ulët të kapitalit. Në vitin 2015, tre bankat më të mëdha në këtë sistem e kanë përmirësuar normën e mjaftueshmërisë së kapitalit. Në vitet e fundit, grupi i tre banka të cilat, sipas madhësisë së aktiveve, vinë menjëherë pas “treshi i madh” punon me mjaftueshmërinë e kapitalit më të ulët që rezulton nga qasje më agresive në treg nga ana e këtyre bankave dhe rritja e vazhdueshme e vëllimit të aktiviteteve. Në të njëjtën periudhë, tri bankat më të mëdha në sistemin e të mbajë një raport pak më të lartë të mjaftueshmërisë së kapitalit, i cili në vitin 2015 është përmirësuar edhe më shumë.

Shpenzimet e kapitalit (norma e kërkuar e rendimentit e investitorëve në aksione bankare), e pëllogaritur duke përdorur modelin e ashtuquajtur “CAPM”, një mostër e tetë bankave u rrit në vitin 2015, si pasojë e rritjes së primit të rrezikut të vendit në gjysmën e dytë të vitit. Çmimet e kapitalit të bankave, të llogaritur nga modeli lartpërmendur, është rritur me rreth 1 pikë përqindjeje dhe ka arritur 15.4% në fund të vitit 2015, e cila ishte më e lartë për rreth 4 pikë përqindjeje krahasuar me normën e kthimit mbi kapitalin e arritur nga bankat e përfshira në analizë. Shkalla më e lartë e kërkuar e kthimit të aksioneve të bankave rezultojnë nga zgjerimi i primit të rrezikut të vendit, rreth 1.5 pikë përqindjeje, në gjysmën e dytë të vitit 2015. Shitblerja e aksioneve në bankat nuk shënon ndonjë ndryshime të rëndësishme në vitin 2015, ndërsa me përjashtim të një banke, çmimet e tregut të aksioneve të bankave edhe më tej janë (rreth dy herë) nën vlerën e tyre kontabiliste.

Grafik 66

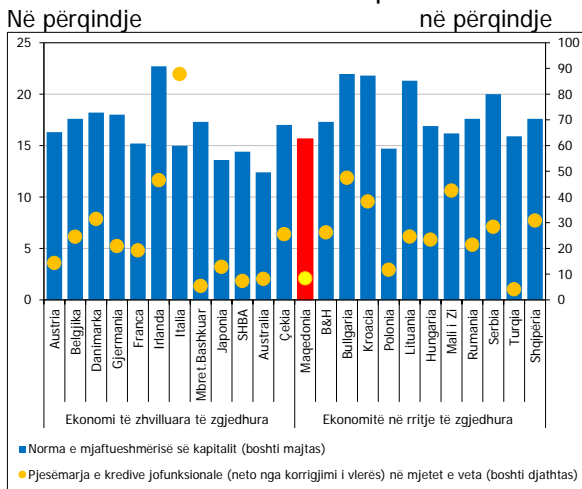
Raporti në mes çmimit të tregut dhe vlerës kontabël (ang. price-to-book) të aksioneve për katër bankat më të mëdha në sistem (majtas) dhe përqindja e numrit total të aksioneve të dhëna të cilat kanë qenë pjesë e tregtisë në periudhën e kaluar njëvjeçare (ang. turnover ratio), për katër bankat më të mëdha në sistem (djathtas)

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 67

Norma e mjaftueshmërisë së kapitalit dhe pjesëmarrja e neto kredive jofunksionale në mjetet vetanake, për ekonomitë e zgjedhura të zhvilluara dhe në zhvillim për vitin 2015

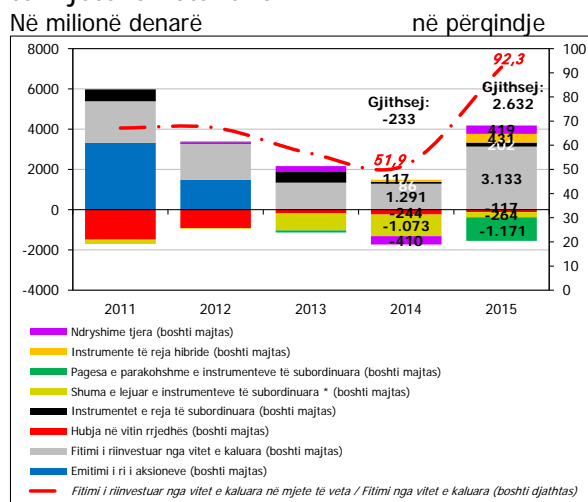
Burimi: Banka popullore, FNM dhe faqja e internetit të bankave qendrore nga vendet e zgjedhura.

* Vërejtje: Të dhënat për pjesëmarrjen e kredive jofunksionale (neto e vlerës së korigjuar) në mjetet personale të sistemit bankare të Gjermanisë, Francës dhe Mbretërisë së Bashkuar kanë të bëjnë për vitin 2014.

Sistemi bankar i Maqedonisë ka nivel më të lartë të mjaftueshmërisë së kapitalit, në krahasim me sistemet bankare të vetëm tre shteteve (Itali, SHBA dhe Australia) nga dymbëdhjetë vende të analizuar me ekonomi të zhvilluara dhe në raport me sistemin bankar të vetëm dy vendeve (Polonia dhe Turqia) të zgjedhur nga dymbëdhjetë ekonomi në rritje. Megjithatë, analiza do të ishte e paplotë nëse nuk marrim parasysh nivelin e dukshëm më të lartë të konservatorizmit të bankave maqedonase në përcaktimin e nivelit të dëmtimit të kredive me probleme, e cila është një nga më të lartë në krahasim me sistemet bankare analizuar njëzet e katër vende. Kështu, krahasuar me sistemin bankar të Maqedonisë, vetëm katër (SHBA, Mbretëria e Bashkuar, Australia dhe Turqia) nga numri i përgjithshëm i vendeve të përzgjedhura kanë një pjesë më të ulët të pjesës së pakursyer të kredive me probleme në kapitalin rregullator. Sipas këtij treguesi, bankat e Maqedonisë janë përmirësuar relativisht ndjeshëm, veçanërisht në lidhje me sistemet bankare të ekonomive në zhvillim.

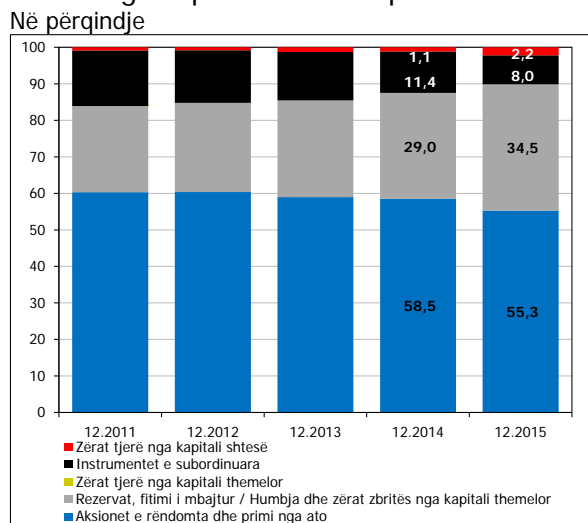
Grafik 68 Struktura e ndryshimeve vjetore të mjeteve vetanake

Burimi: Banka popullore, në bazë të së dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.

Shënim: * Mendohet për ndryshimet në sasinë e instrumenteve subordnuese tash më të lëshuara, që rezultojnë nga përmbyshja / mospërmbyshja e rregullave rregullatore për inkorporimin e këtyre instrumenteve në përlogaritjen e mjeteve vetanake.

Grafik 69 Struktura e mjeteve vetanake para zërave zbritës nga kapitali bazë dhe plotësues

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

5.2. Zhvillimet dhe cilësia e mjeteve të veta të sistemit bankar

Në vitin 2015, mjetet vetanake të sistemit bankar shënojnë rritje vjetore prej 2.632 milionë denarë (ose për 5.8%), që më së shumti është kushtëzuar nga fitimi i ri-investuar, i realizuar në vitet e kaluara, në vlerë prej mbi 3 miliardë denarë. Pritet që fitim deklarativ i lartë, i realizuar në vitin 2015, do të jetë burimi më i rëndësishëm i rritjes së mjeteve të veta edhe në vitin e ardhshëm 2016. Pagesa e parakohshme e detyrimeve në bazë të instrumenteve subordnuese të lëshuara nga një bankë e grupit të bankave të mëdha, paraqet edhe një burim më të rëndësishëm në ndryshimin vjetor të mjeteve të realizuara në vitin 2015. Më saktë, banka, së pari përforcon kapitalin e vet themelor nëpërmjet transferimit të një pjese të fitimit të pashpërndarë në dispozicion për shpërndarje, në fitim të kufizuar për shpërndarje tek aksionarët, e cila praktikisht paraqiste zëvendësim për instrumentet e subordinuara "amortizuese"³⁹ me një sasi më të madhe të kapitalit dhe një nivel më të lartë të cilësisë. Ndryshimet e këtilla në mjetet pronësore e përforcuan (për rreth 2 për qind) edhe ashtu pjesëmarrjen e lartë të kapitalit bazë në gjithsej mjete pronësore para shkallëve fituese nga kapitali bazë dhe plotësues, i cili më datë 31.12.2015 arriti niveli prej 89.9%.

Përkundër zvogëlimit të vlerës së përgjithshme të detyrimeve të bankave në bazë të instrumenteve subordnuese të lëshuara, në vitin 2015 vërehen përmirësime të dukshme të profilit të afatizimit tek këto instrumente. Kështu, më 31.12.2015, 59.2% e shumës totale të detyrimeve në bazë të instrumenteve vartëse kanë një maturim të mbetur më shumë se pesë vjet (33.2% në 31.12.2014), e cila lejon që bankat, në përputhje me Rregulloren, përfshirjen e këtyre instrumenteve në llogaritjen e mjeteve

³⁹Në pajtueshmëri me rregullativën, gjatë përlogaritjes së mjeteve pronësore të bankave gjatë pesë viteve të fundit në afatin e dorëzimit, shume e instrumenteve subordnuara u diskutua për 20% secili vit.

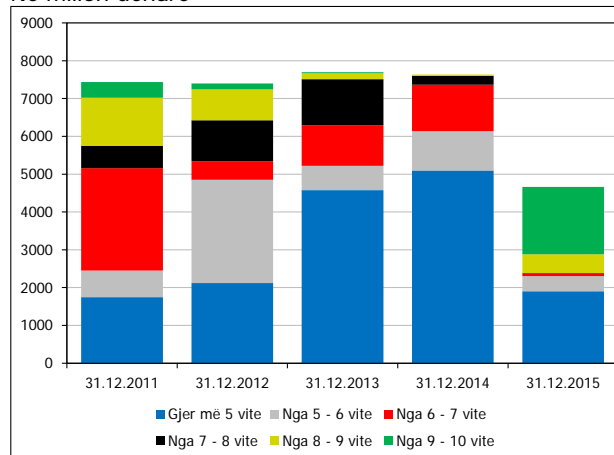

të veta në shumën e plotë. Instrumentet subordinuese edhe më tej janë një nga burimet më të shtrenjta të financimit për bankat, për shkak se ato përmbajnë një klauzolë subordinuese⁴⁰.

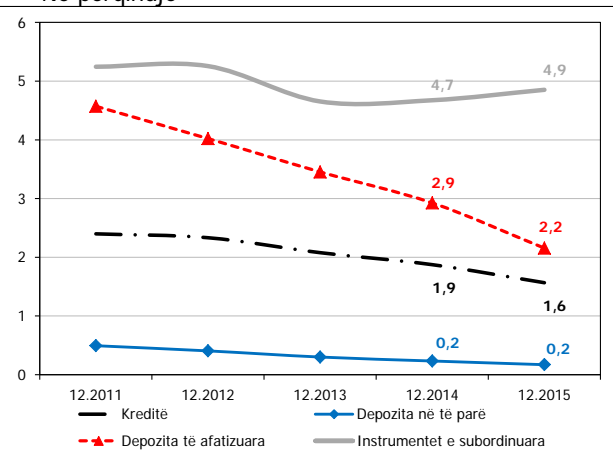
Grafik 70

Vlera dhe struktura e detyrimeve të përgjithshme të bankave në bazë të instrumenteve subordinuese, sipas afatit të ngelur të maturimit (majtas) dhe shkalla e shpenzimeve të interesit*, për llojet e burimeve të caktuara të financimit (djathtas)

Në milion denarë

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

*Shënim: Shkalla e shpenzimeve të interesit është përlogaritur si raport në mes shpenzimeve kapitale të realizuara gjatë vitit dhe shumës mesatare të burimeve të financimit, përlogaritur për pesë datat e fundit të tremujorit.

Në vitin 2016, Banka popullore planifikoi ndryshime në rregullativën për shkak të sjelljes së reformës kapitale nga marrëveshja e Bazel 3. Duke pasur parasysh kujdesshmërinë e vendimit ekzistues për metodologjinë për përcaktimin e mjaftueshmërisë së kapitalit, në shikim të strukturës së kapitalit themelor, si dhe nivelit të mjaftueshëm të kapitalit me të cilin disponojnë aktualisht bankat, nuk priten ndryshime të rëndësishme në lartësinë dhe strukturën e mjeteve të të bankave, mbi këtë bazë.

Më tepër detaje në lidhje me nivelin e mjeteve të veta të grupeve të caktuara të bankave janë paraqitur në aneksin nr. 35.

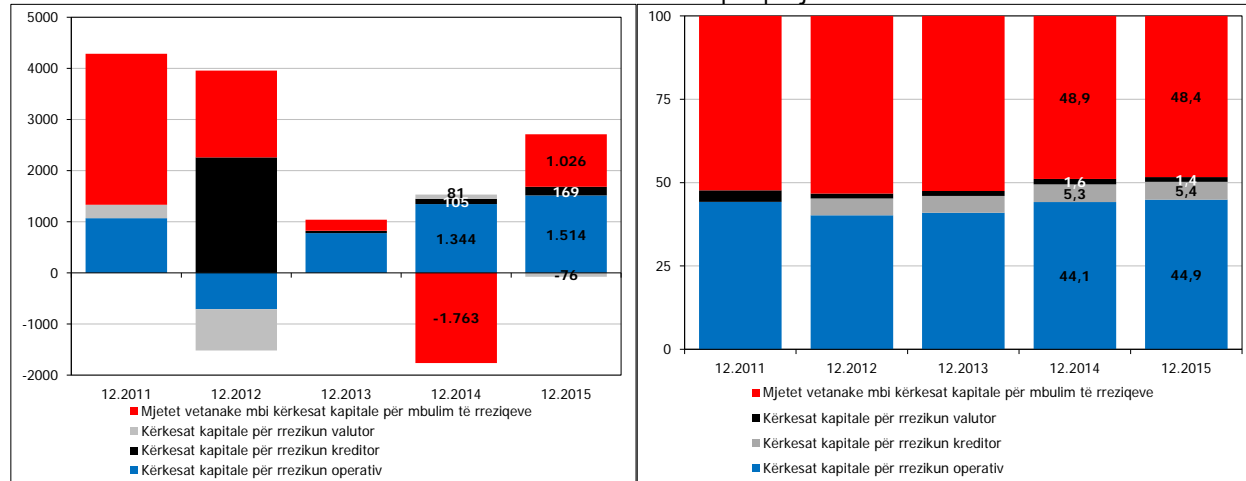
⁴⁰Sipas klauzolës për subordinim, në rast të falimentimit ose likuidimit të bankës, detyrimet subordinuese do të paguheshin para shlyerjes së detyrimeve ndaj aksionarëve të bankave dhe bartësve të instrumenteve hibride, por pas shlyerjes së detyrimeve ndaj besimtarëve tjerë.

Grafik 71

Struktura e ndryshimeve vjetore (majtas) dhe e gjendjes (djathtas) së mjeteve të veta, sipas përdorimit për mbulimin e rreziqeve të caktuara

Në milion denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

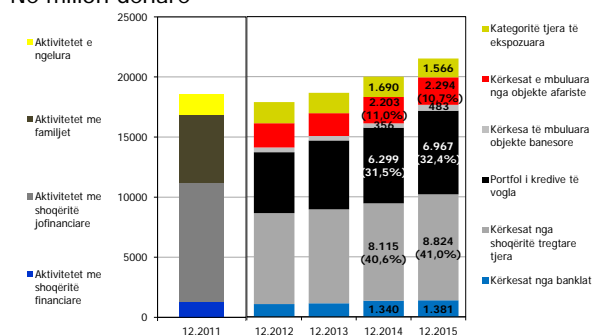
5.3. Zhvillimet dhe struktura e kërkesave kapitale dhe kapitali i lirë i sistemit bankar

Në vitin 2015, kapitali rregullator i nevojshëm për mbulimin e rreziqeve shënoi rritje prej 1,617 milionë denarë, ose për 7.0%. Megjithatë, një pjesë e vlerës së re të mjeteve vetanake në vitin 2015 nuk u angazhua dhe ngelën "të lira", mbi nivelin e nevojshëm për mbulimin e rreziqeve. Pjesa më e madhe nga rritja e kërkesave kapitale për mbulimin e rreziqeve është rezultat i shumës më të madhe të kapitalit rregullator të nevojshëm për mbulimin e rrezikut kreditor, që më së shumti del nga rritja e përmirësimeve nga shoqatat tjera tregtare dhe portofolin më të madhe të kredive të vogla. Mjetet pronësore mbi nivelin minimal të nevojshëm për mbulimin e rreziqeve kanë, edhe më tutje, pjesëmarrje më të madhe në mjetet e përgjithshme pronësore, prej rreth 48%.

Grafik 72

Vlera dhe struktura e kërkesave kapitale për mbulimin e rrezikut kreditor, sipas kategorive të ekspozimit*

Në milion denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Shënim: *Në vitin 2012, rregullativa për përcaktimin e kërkesave kapitale për mbulimin e rrezikut kreditor u ndryshua, me qëllim të vendosjes së standardit të përshtatshëm nga marrëveshja kapitale Bazel 2, me çka mes të tjerash, u ndryshuan kategori të caktuara të ekspozimit, për çka përcaktohen kërkesa kapitale për rrezikun kreditor.

Kah fundi i vitit 2015, me qëllim të ngadalësimit të rritjes së lartë të kreditimit të dedikuar për personat fizik, Banka popullore vendosi kërkesa më të larta

kapitale për kreditë e reja konsumatore afatgjate (me afatizim më të gjatë se tetë vjet) të miratuara pas datës 1.1.2016, si dhe për rritjen e tejkalimeve të llogarive të transaksionit dhe karteleve kreditore, të realizuar në raport me datën 31.12.2015. Njëkohësisht u vendosën kërkesa më të ulëta kapitale për ndërmarrjen e detyrimeve jashtë bilancit me të cilën garantohet pagimi në rast të mos përmbushjes të detyrimeve të debitorit për pagesë drejt personit të tretë të cilat dalin nga raporti i caktuar afarist dhe për përmirësimet e siguruara me hapësirë afariste, nëse janë përmbushur kushtet e caktuara. Që këtu, në periudhën e ardhshme mundet të priten ndryshime të rëndësishme në lartësinë dhe strukturën e kërkesave kapitale për mbulimin e e rrezikut kreditor tek bankat.

Më tepër detaje për kërkesat kapitale për mbulimin e rreziqeve dhe shkallës adekuate të kapitalit, ndaj grupeve të caktuara të bankave janë paraqitur në aneksin .36.

5.4. **Stres – testi i qëndrueshmërisë së sistemit bankar nga goditjet hipotetike**

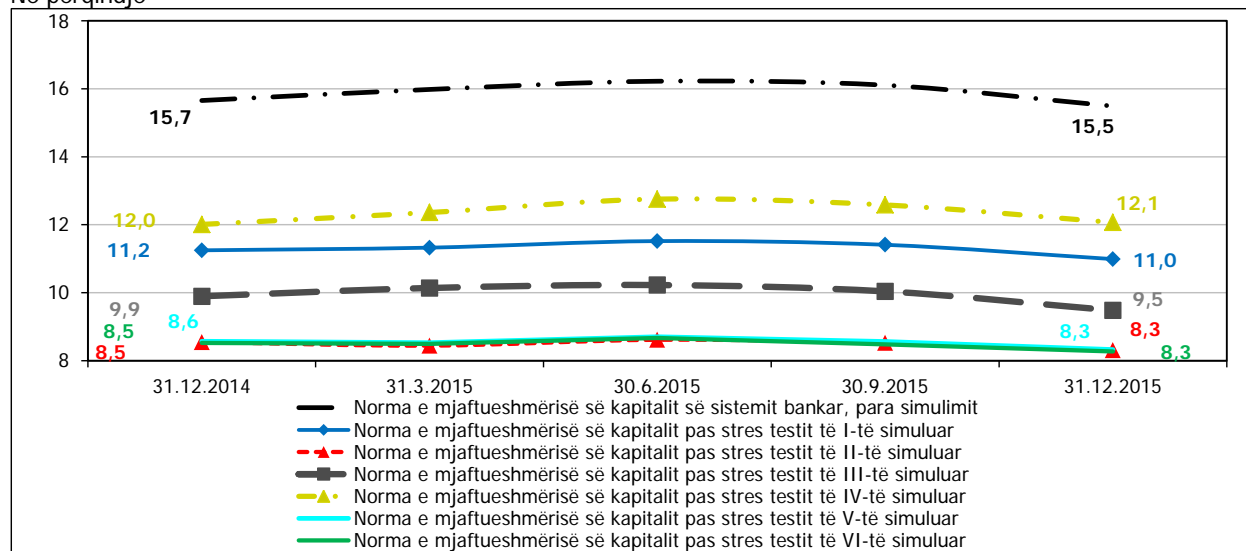
Testimi i realizuar i qëndrueshmërisë së sistemit bankar dhe bankave të caktuara në Republikën e Maqedonisë në goditjet e simuluar na referon në rezultate më të dobëta minimale në krahasim me datën 31.12.2014. Rezultatet e këtilla nga stres testet më së shumti kushtëzohen nga zvogëlimi i mjaftueshmërisë së kapitalit të sistemit bankar, në vitin 2015 (para simulimeve). Përshtatshmëria e kapitalit të sistemit bankar nuk zvogëlohet nën 8% gjatë asnjë simulimi, edhe pse tek bankat e veçanta ballafaqohet nevoja hipotetike për para kapitalizmin gjatë simulimit të prerjeve ekstreme.

Grafik 73

Krahasime të rezultateve nga simulimet e kredive dhe nga goditjet e kombinuara

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

*Stres-testimi i përfshinë këto simulime:

simulimi I: Rritja e ekspozimit të kredisë jofunkionale drejt subjekteve jofinanciare për 50%;

simulimi II: Rritja e ekspozimit të kredisë jofunkionale drejt subjekteve jofinanciare për 80%;

simulimi III: Kalimi i 10% nga ekspozimi i kredisë së rregullt drejt jofunkionale drejt subjekteve jofinanciare;

simulimi IV: Rikualifikimi i „B-jofunkionale“ të pesë ekspozimeve më të mëdha kreditore drejt subjekteve jofinanciare (duke i përfshirë edhe subjektet e lidhura);

simulimi V: Rritja e ekspozimit të kredisë jofunkionale drejt subjekteve jofinanciare për 80% dhe rritja e shkallëve të interesit nga 1 deri më 5 p.p.;

simulimi VI: Rritja e ekspozimit të kredisë jofunkionale drejt subjekteve jofinanciare për 80%, drejtoria e kursit të denarit për 30% dhe rritja e shkallës së interesit nga 1 deri më 5 p.p.;

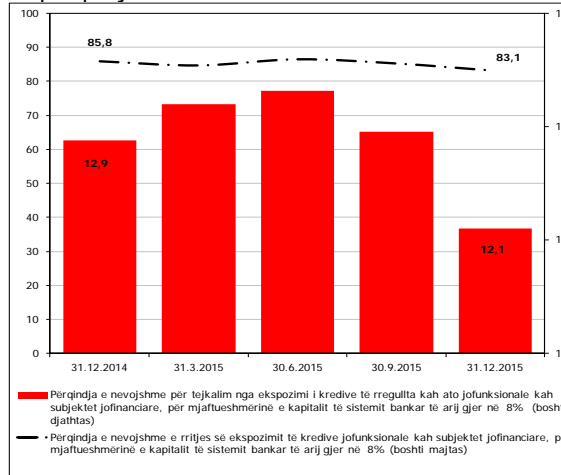
**Shënim: Ekspozimi i kredisë drejt subjekteve jofinanciare e përfshinë ekspozimin e përgjithshëm kreditor të dedikuar për ekspozim të bankave drejt institucioneve financiare dhe shtetit, gjegjësisht drejt klientëve nga veprimtaria „veprimtaria financiare dhe veprimtaria e sigurimit“ dhe “administratë publike dhe mbrojtja dhe sigurim I detyrueshëm social“.

Goditjet hipotetike nga rreziku kreditor ka ndikim më të madh në stabilizimin e sistemit bankar. Në korniza të ekspozimit kreditor drejt subjekteve jofinanciare, simulimet tregojnë se është i nevojshëm rritje prej 83.1% të ekspozimit jofunksional kreditor, gjegjësisht kalim i 12.1% nga ekspozimi i rregullt kreditor drejt jofunkionale, që të mund mjaftueshmëria e kapitalit të sistemit bankar të lëshohet në nivel ligjor minimal prej 8%. Këto simulime do të mundësonin rritje pothuajse të dyfishtë të pjesëmarrjes së jofunksionalitetit në ekspozimin e përgjithshëm kreditor drejt subjekteve jofunkionale (nga momentalet 9.4%, në 17.1%). Gjithsesi, bëhet fjalë për përafërsisht simulime

Grafik 74

Investimi i nevojshëm i cilësisë së ekspozimit kreditor, që mjaftueshmëria e kapitalit të sistemit bankar të bie në 8%

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

ekstreme dhe më pak të besueshme. Për krahasim, në tremujshin e katërt nga viti 2015, vetëm 0.4% nga ekspozimi i rregullt kreditor drejt subjekteve jofinanciar kalon në ekspozim me status jofunksional⁴¹ (në shtatë vitet e fundit, maksimumi historik për këtë të dhënë arrin 2.1% dhe u arrit në tremujshin e dytë të vitit 2009).

⁴¹ Për tremujorin e parë, të dytë dhe të tretë nga viti 2015, kjo e dhënë arrin 0.6%, 0.6% dhe 1%, përkatëse. Analizuar në bazë vjetore (31.12.2014 – 31.12.2015), vetëm 1.7% nga ekspozimi i rregullt i kredisë drejt subjekteve jofinanciare, më datë 31.12.2014, ka status jofunksional në fund të vitit 2015.

III. Karakteristikat strukture, ndryshimet më të rëndësishme bilancore dhe profitabiliteti i sistemit bankar

6. Struktura e sistemit bankar

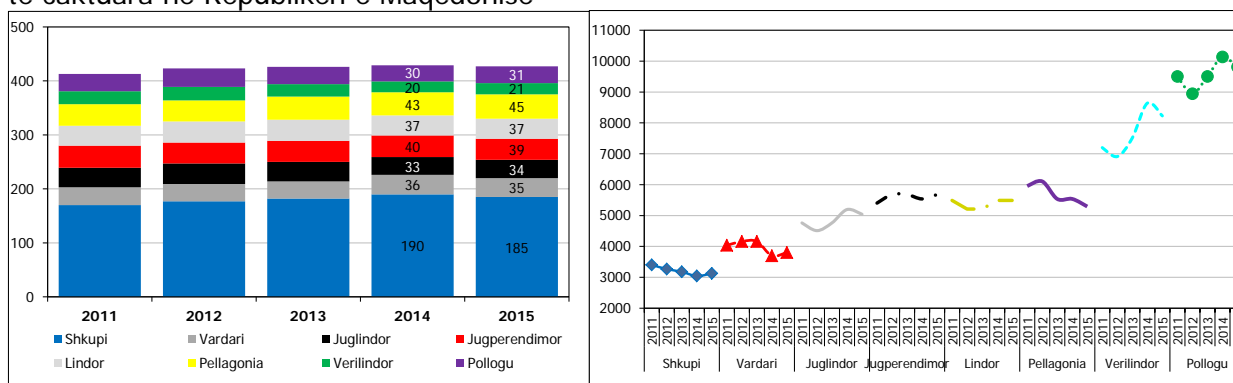
6.1. Qasje në shërbimet bankare

Më 31.12.2015, sistemin bankar të Republikës së Maqedonisë e përbëjnë pesëmbëdhjetë banka dhe tri kursimore. Numri i bankave është i pandryshueshëm, ndërsa numri i kursimoreve është zvogëluar për një⁴² në raport me fundin e vitit të kaluar. Analiza e kursimoreve nuk është përfshirë në këtë raport për shkak të pjesëmarrjes së tyre të vogël në sistemin bankar⁴³.

Rrjeti bankar i cili është shtrirë pothuajse nëpër të gjitha qytetet e Republikës së Maqedonisë përbëhet prej 427 njësive afariste⁴⁴. Numri i përgjithshëm i njësive afariste u zvogëluar në dy (u hapën pesë njësi të reja, ndërsa u mbyllën shtatë njësi afariste).

Grafik 75

Rrjeti bankar* (majtas) dhe numri i banorëve nëpër njësinë afariste (djathtas), nëpër regjione të caktuara në Republikën e Maqedonisë

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave, Enti shtetëror për statistikë i Republikës së Maqedonisë, sipas të dhënave oficiale nga regjistrimi i vitit 2002.

*Në paralogarit nuk janë përfshirë sportelet e bankave.

Në rajonin e Shkupit janë koncentruar më shumë se 40% nga numri i përgjithshëm i njësive afariste të bankave në vend. Në krahasim me rajonet tjera, rajoni i Shkupit ende ofron qasje më të mirë deri te shërbimet bankare matur sipas numrit të banorëve për njësinë afariste. Në më shumë rajone ka përmirësime të qasjes së

⁴²Me rumbullakimin e procedurës për transformim të "Bankës së kursimit As Kosa" SHA Shtip në shoqatë financiare, në tremujshin e parë të vitit 2015, numri i bankave të kursimit u zvogëluar për një.

⁴³Pjesëmarrja e bankave të kursimit arrin vetëm 0.6% nga mjetet e përgjithshme të institucioneve depozitare financiare (banka dhe kursimore), 0.8% nga gjithsej kreditë, 0.3% nga gjithsej depozitat e personave fizik në denarë dhe në denarë me klauzolë valutore.

⁴⁴Në numrin e njësive afariste është përfshirë edhe selia e bankave, por nuk janë përfshirë edhe sportelet e bankave.

Tabela 3
Treguesit krahasues për numrin e banorëve për banka dhe për njësi afariste të bankave

Vendi	Numri i banorëve e për bankë	Vendi	Numri i banorëve në njësitë afariste e bankave
Luksemburgu	3.869	Spanja	1.450
Austria	11.199	Qiproja	1.463
Qiproja	16.071	Franca	1.707
Malta	14.724	Portugalia	1.752
Lituania	32.422	Bullgaria	1.922
Gjermania	46.099	Italia	1.984
Danimarka	49.649	Austria	2.015
Mali i Zi	52.083	Gjermania	2.315
Polonia	60.231	Luksemburgu	2.585
Suedia	64.569	Polonia	2.692
Holanda	76.629	Belgjika	3.143
Letonia	77.923	Silovenia	3.485
Silovenia	85.958	Kroacia	3.548
Estonia	87.733	Rumania	3.745
Italia	93.474	Malta	3.882
Belgjika	112.248	Serbia	4.059
Kroacia	128.364	Greqia	4.066
Maqedonia	137.718	Sillovakia	4.247
Franca	138.092	Danimarka	4.772
Shqipëria	172.500	Lituania	4.784
Silovenia	187.034	Maqedonia	4.838
Çekia	188.018	Suedia	4.874
Sillovakia	187.034	Çekia	4.957
Spanja	214.782	Shqipëria	5.531
Bosna dhe Hercegovina	227.235	Letonia	6.351
Serbia	247.034	Holanda	9.134
Bullgaria	255.929	Estonia	10.787
Greqia	280.231	Mali i Zi	H.n.
Rumania	496.525	Bosna i Hercegovina	H.n.

Burimi: BPRM, EU Structural Financial Indicators 2014, BSCEE Review 2014, IMF World Economic Outlook Database 2015, Banka Popullore e Shqipërisë (Supervision Annual Report 2014), Banka popullore e Serbisë (Sektori bankar në Serbi, Raport për tremujorin e I të vitit 2014), Banka popullore e Ukrainës (Annual report 2014).

Vërejtje: Të dhënat për Maqedoninë, janë për 31.12.2015, për Serbinë për 31.3.2015, ndërsa për vendet tjera për 31.12.2014.

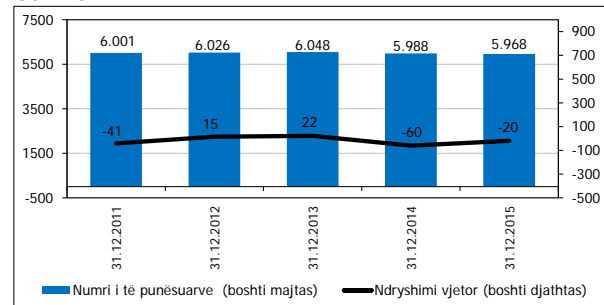
shërbimeve bankare, me përjashtim të Rajonit të Vardarit dhe Jugperëndimor.

Bankat në Republikën e Maqedonisë akoma kanë rrjet bankar më të dobët të zhvilluar në raport të numrit më të madh të vendeve të përfshira në analizë. Sipas numrit të banorëve të cilët janë shërbyer prej një banke, Maqedonia gjendet në gjysmën e dytë të kësaj liste, e cila është pothuajse e pandryshuar në raport me vitin e kaluar.

6.2. Punësimi në sistemin bankar

Grafik 76

Numri i personave të punësuar në sistemin bankar

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

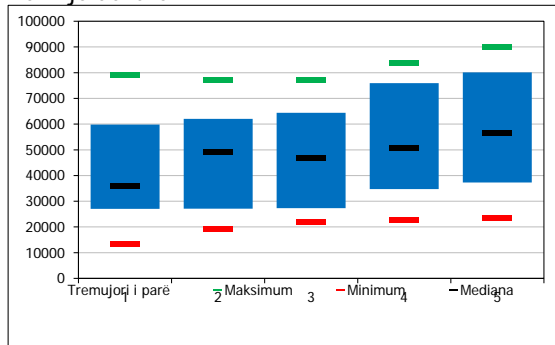
Në vitin 2015, numri i personave të punësuar në sistemin bankar, i cili arrin 5.968, u zvogëluar për 20, kryesisht për shkak të zvogëlimit më të madh⁴⁵ sesa rritja e re⁴⁶ e të punësuarve.

Produktiviteti i sistemit bankar përmirësohet. Në vitin 2015, aktivi u rrit pothuajse gjashtë herë më shpejt në raport me numrin e personave të punësuar. Matur nëpërmjet shumës së aktives për të punësuar, produktiviteti është përmirësuar tek trembëdhjetë banka, gjatë së cilës tek tetë prej tyre ajo është rezultat i rritjes së aktives së tyre gjatë zvogëlimit të njëkohshëm të numrit të personave të punësuar.

⁴⁵Zvogëlim, më të madh ka tek një bankë më e madhe (për 30 persona), kryesisht në bazë të pensionimit dhe një bankë e mesme (për 47 persona), për shkak të racionalizimit të shërbimeve operative.

⁴⁶Rritje më e dukshme e të punësuarve ka tek një bankë e madhe dhe tek një bankë e mesme (për 33 persona, veçmas).

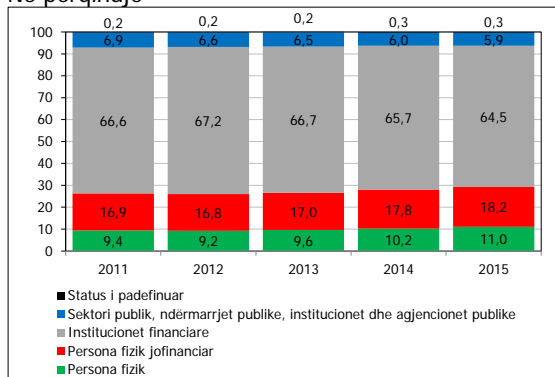
Grafik 77
Aktivi për një të punësuar*
Në mijë denarë

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

*BMPZH nuk është përfshirë në analizën për shkak llojit të aktiviteteve të cilat i kryen.

Grafik 78
Struktura pronësore e aksioneve të rëndomta në sistemin bankar
Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Dallimet mes bankave në shikim të produktivitetit të tyre thellohen në periudhën e kaluar pesëvjeçare, e cila shikohet nëpërmjet zgjerimit të vargut në tremuajtshin e parë dhe të tretë të treguesit të aktives për të punësuar.

Struktura kualifikuese e të punësuarve në sistemin bankar, edhe më tej përmirësohet, gjatë së cilës pjesëmarrja e të punësuarve me së paku arsimim të lartë u rrit dhe arriti 74.7% (aneks numër 4).

6.3. Struktura pronësore e sistemit bankar

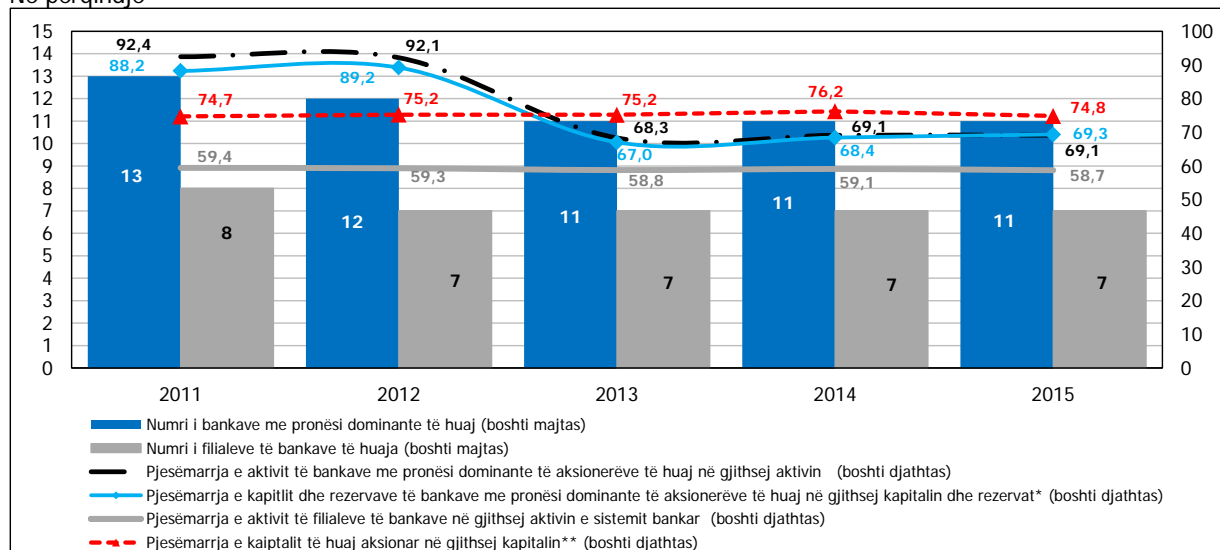
Në vitin 2015, nuk ka ndryshime të rëndësishme në strukturën pronësore të bankave. Institucionet financiare edhe më tutje kanë pjesëmarrje më të madhe në strukturën e aksioneve të rëndomta të bankave, edhe pse pjesëmarrja e tyre në raport me vitin e kaluar shënoi zvogëlim për 1.2 pikë përqindje, për dallim të rritjes së pjesëmarrjes së personave fizik për 0.8 p.p. Këto ndryshime mbështeten në blerjet nga personat fizik, të aksioneve të rëndomta të cilat janë në pronësi të institucionit financiar ndërkombëtar, të dhënë nga një bankë e vogël.

Grafik 79

Pjesëmarrja e tregut të bankave në dominim të pronësisë së huaj dhe pjesëmarrja e kapitaleve të huaja në kapitalin e përgjithshëm*

Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

*Kapitali dhe rezervat e përfshinë kapitalin aksionar dhe premitë e aksioneve të paguara, fondi rezervë, fitimi i mbajtur (humbja akumuluese) dhe rezervat rivalorizuese. Kapitali dhe rezervat janë zvogëluar për humbjen rrjedhëse.

Në sistemin bankar të Republikës së Maqedonisë më i përfaqësuar është kapitali i huaj. Gjatë vitit 2015 nuk ka ndryshime në numrin e bankave të cilët janë në pronësi dominante të aksionerëve të huaj dhe të cilët janë degë e bankave të huaja (respektivisht njëmbëdhjetë dhe shtatë). Pjesëmarrja e kapitalit të huaj në kapitalin e përgjithshëm aksionar arrin 74.8% dhe shënon rënie në raport të vitit 2014 (për 1.4 pikë përqindje), e cila në pjesën më të madhe del nga ndryshimi i shënuar në pronësi të aksioneve të rëndomta. Rritja prej 0.9% pikë përqindje të pjesëmarrjes së bankave të cilat janë dominante në pronësi të huaj në pozicion “kapital dhe rezerva” në pjesën më të madhe i përket ri-investimit të fitimit për vitin 2014 nga ana e një banke të madhe.

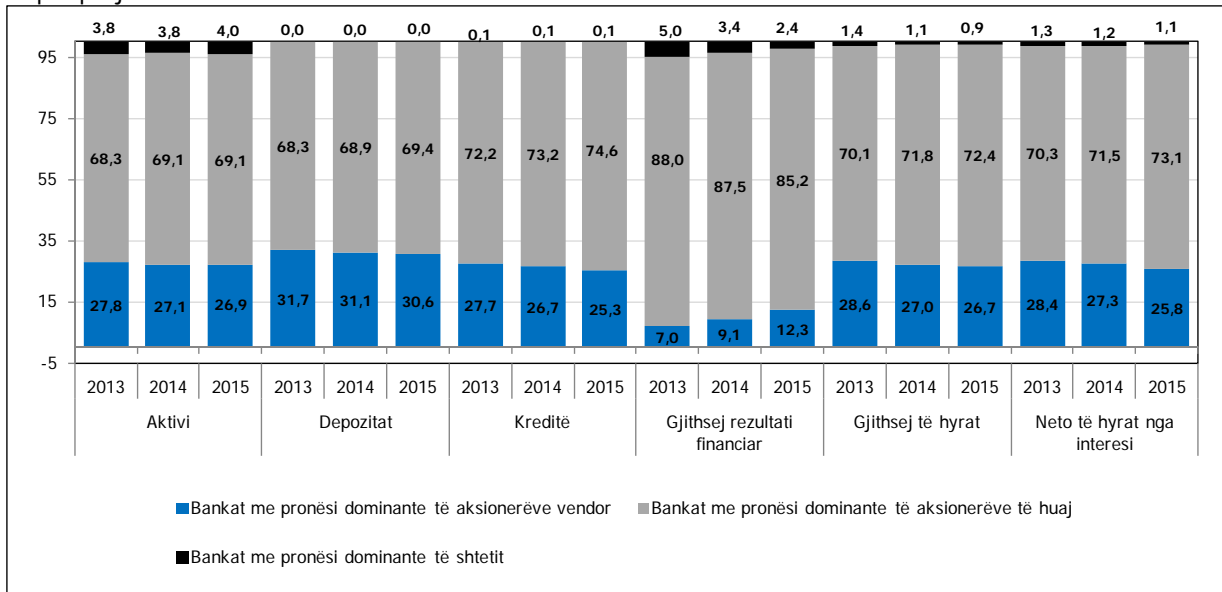
Bankat me pronësi dominante të huaj kanë rol kryesor edhe në pozicionet më të rëndësishme të bilanceve të sistemit bankar. Pjesëmarrja e tyre në të gjitha pozicionet më të rëndësishme të bilanceve shënoi ndryshime të vogla. Edhe më tutje më e shprehur është dominimi i bankave të cilat janë

në mbizotërim të pronësisë së huaj në rezultatin e përgjithshëm financiar, edhe pse pjesëmarrja e tyre u zvogëlua për 2.3 pikë përqindje. Në vitin 2015, të gjitha bankat të cilat janë në mbizotërim të pronësisë së huaj realizuan fitim.

Grafik 80

Struktura e pozicioneve më të rëndësishme të bilanceve të bankave sipas dominimit të mjeteve të veta
Në përqindje

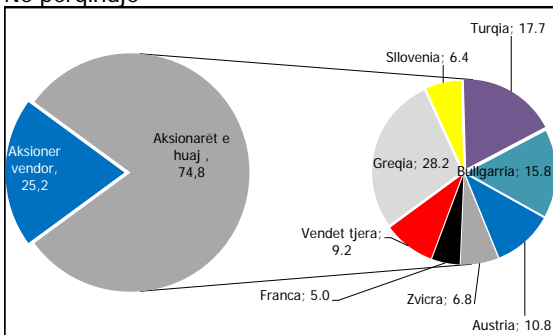

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Vërejtje: Pjesëmarrja në kapital është treguar në grafikun nr. Grafik 79.

Grafik 81

Struktura e kapitalit të bankave sipas origjinës së vendit dominues të aksionarëve
Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Sipas origjinës së vendit të aksionarit të huaj dominant vërehet ndryshime të vogla strukturore në krahasim me vitin e kaluar, të cilët janë rezultat kryesisht i shitblerjeve të vëllimit të vogël të aksioneve nga ana e investuesve institucional. Rritje e pjesëmarrjes së kapitalit aksionar në kapitalin e përgjithshëm të huaj aksionar ka tek aksionarët nga Turqia dhe Bullgaria (me nga 0.3 pikë përqindje), ndërsa pjesëmarrja e kapitalit me origjinë nga Sllovenia u zvogëlua për 0.2 pikë përqindje.

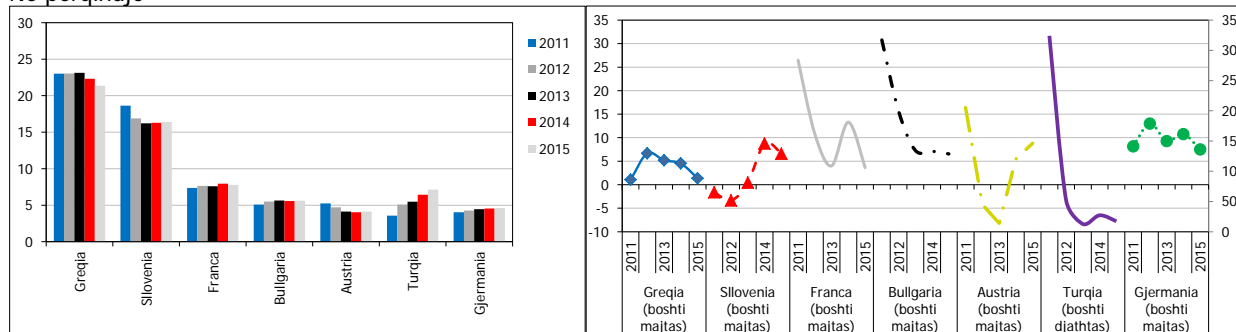
Në fund të vitit 2015, pjesëmarrja e përgjithshme e tregut (në aktivin) e bankave të cilat kanë kryesisht pronarë të huaj shënon 69.1% dhe është e pandryshueshme në raport me vitin 2014.

Në dy vitet e kaluara vërehet zvogëlim i pjesëmarrjes së tregut të bankave me pronarë dominant nga Greqia, e cila doli nga rritja më e vogël e aktives të këtyre bankave në krahasim me rritjen më të fuqishme të aktives të bankave tjera.

Grafik 82 Pjesëmarrja e tregut (aktivi) të bankave (majtas) dhe shkalla e ndryshimit të aktivitetit të bankave (djathtas) sipas origjinës së vendit të aksionarit dominant të huaj*

Në përqindje

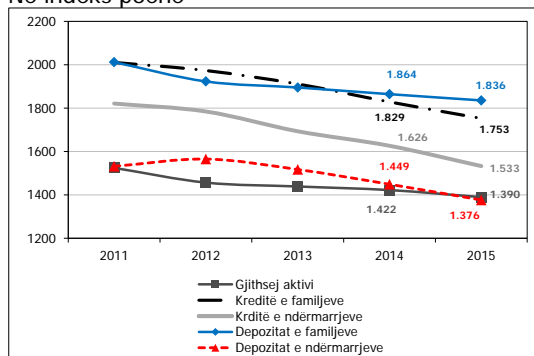
Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

*Bankat në pronësi vendore dhe bankat të cilët nuk kanë pronar mbizotërues nuk janë përfshirë në grafikun.

Shënim: në vitin 2011, rritja e madhe e aktives së bankave në të cilat dominon kapitali turk, i takon “zëvendësimit” të kapitalit holandez me atë turk në një bankë.

Grafik 83 Indeksi i Herfindahlit

Në indeks poenë

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Rritje më të madhe të pjesëmarrjes së tregut shënon banka me pronarë dominante nga Turqia, ndërsa ndryshimet tek pjesëmarrjet e tregjeve të bankave me pronarë dominante nga vendet tjera janë të parëndësishëm.

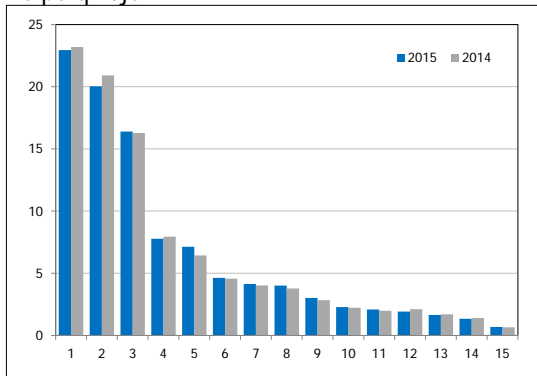
Me zvogëlimin e përhershëm të indeksit të Herfindahlit⁴⁷ për pothuajse të gjitha kategoritë për të cilët është paralogaritur nëpër vite, mundet të përfundohet se koncentrimi i sistemit bankar zhvendoset nga e larta drejt të pranueshmes. Në fakt, vetëm indeksi për depozita të banorëve është vlerë e mbi pranueshme e indeksit, dhe atë me tejkalim të vogël.

⁴⁷Indeksi i Herfindahlit llogaritet sipas formulës $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, ku S është pjesëmarrja e secilës bankë në shumën e përgjithshme

e kategorisë e cila analizohet (për shembull: aktivë e përgjithshme, gjithsej depozita etj.), ndërsa n është numri i përgjithshëm i bankave në sistemin. Kur indeksi lëvizë në interval prej 1,000 njësi deri në 1,800 njësi, niveli i koncentrimit të sistemit bankar llogaritet e pranueshme.

Grafik 84

Pjesëmarrja e bankave veçanta në aktivin e përgjithshme të sistemit bankar Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Nga ana tjetër, pjesëmarrja e bankave të veçanta, si edhe i tre dhe pesë bankave me aktiv më të madh, në aktivin e përgjithshëm të sistemit bankar, ende na referon për koncentrim të lartë në sistemin bankar. Tre bankat më të mëdha përfshinë pothuajse 60% nga aktivet e përgjithshme, ndërsa dallimi në mes pjesëmarrjes më të madhe dhe më të vogël është e rëndësishme (0.7% për bankën më të vogël 22.9% për bankën më të madhe). Pothuajse gjysma e bankave në sistemin kanë pjesëmarrje individuale deri më 3%.

7. Aktivitetet e bankave

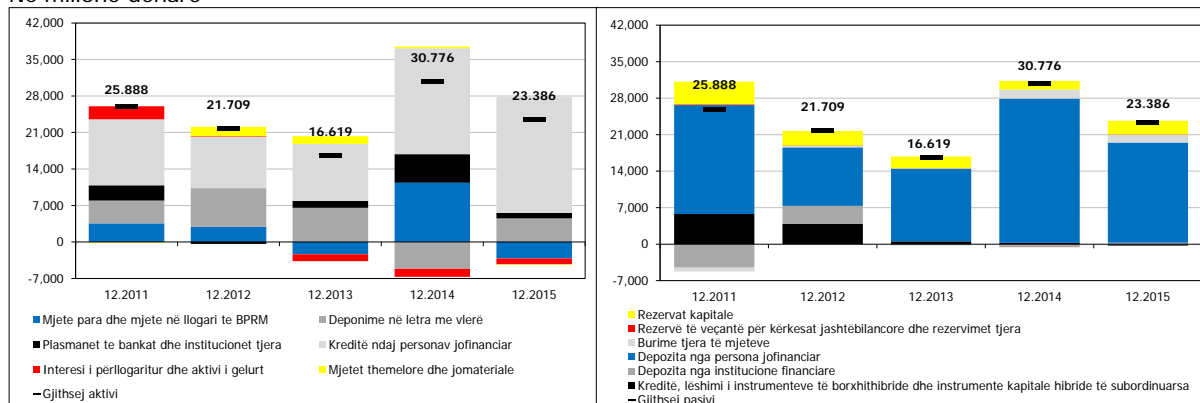
Në vitin 2015, në kushte të ngadalësimit të rikuperimit të ekonomisë globale dhe për mbajtjen e rritjes solide ekonomike në vend gjatë prezencës së pasigurisë për shkak ngjarjeve politike në vend dhe ngjarjeve në Greqi, roli kryesor i bankave – ndërmjetësim në mes kursyesve dhe shfrytëzuesve të kredive nga sektori jofinanciar, edhe më tej përforcohet. Aktivitetet e bankave në tregun kreditor vendor shënojnë zhvillime të volitshme dhe ja viti i dytë me radhë që arrijnë rritje solide vjetore. Zhvillimet rritëse të aktivitetit kreditor të bankave është sa më shumë e dukshme në segmentin e familjeve, kundrejt përkrahjes kreditore të klientëve korporativ, rritja vjetore e së cilëve ngadalëson. Në fakt, bankat edhe më tej me kujdes të lartë i kreditojnë subjektet e këtij sektori, gjithë e më shumë orientuar kah kreditimit të konsumimit jodedikues të personave fizik. Për shkak të zvogëlimit të rreziqeve potencial nga segmenti i caktuar i kredive konsumatore të cilët shënojnë jashtëzakonisht shkalla të larta të rritjes, Banka popullore miratoi pako masash për ngadalësimin e rritjes së lartë të kredive konsumatore afatgjate, për lehtësimin e qasjes deri te shërbimet financiare për sektorin korporativ, ndërsa që vazhduar edhe rëndësia e masës standarde të politikës monetare për përkrahjen e kreditimit të neto eksportuesve dhe prodhuesve vendorë të energjisë elektrike.

Ndodhitë politike vendore dhe ngjarjet në Greqi kishin ndikim të tyre edhe ndaj trendëve dhe strukturës së aktivitetit depozitar të bankave. Kështu, në vitin 2015 ngadalësoi denarizimi i përhershëm i depozitave tek bankat, ndërsa rritja e depozitave në një pjesë pak më të madhe rrjedhoi nga rritja e depozitave korporatave sesa nga familjet, edhe pse edhe ato kanë kontribut të rëndësishëm në kursimin e tyre. Po ashtu, edhe kundrejt ndryshimeve të Vendimit për rezervën e detyrueshme, të drejtuara drejt nxitjeve të kursimeve afatgjate në afat gjatë, kategoria bartëse e realizimit të rritjes së depozitave, veç më viti i dytë i njëpasnjëshëm, janë depozitat në të parë.

Grafik 85

Ndryshimi vjetor absolut të komponentëve të aktivitet (majtas) dhe pasivit (djathtas) të sistemit bankar

Në milionë denarë

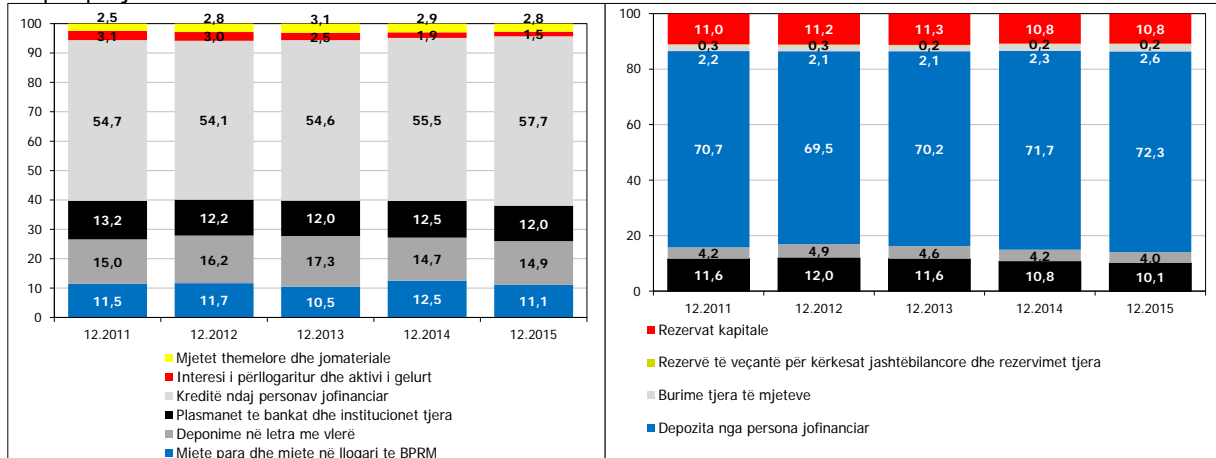

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në vitin 2015, bankat i rritën investimet në letrat me vlerë shtetërore likuide afatshkurte, gjegjësisht bonot shtetërore.

Grafik 86

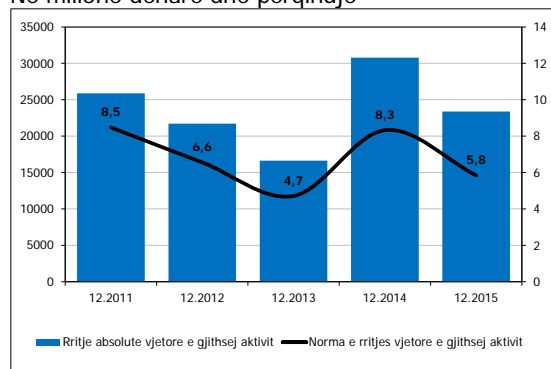
Struktura e aktivitet (majtas) dhe pasivitet (djathtas) të sistemit bankar
Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 87

Ndryshimi vjetor i aktivitet në sistemin bankar
Në milionë denarë dhe përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Më datë 31.12.2015, aktivi i përgjithshëm i sistemit bankar arriti 423,668 milionë denarë. Kategoritë kryesore të aktivitet të bankave shënoi rritje (ritja e kredive, ritja) e investimeve në bonot shtetërore, ritja modest i plasmanëve tek bankat dhe institucionet tjera financiare). Rritja e aktivitet të përgjithshëm të sistemit bankar në vitin 2015 ngadalësoi, në krahasim me rritjen e realizuar në vitin 2014, që kryesisht ishte pasojë e rritjes së ngadalësuar të depozitave të subjekteve jofinanciare.

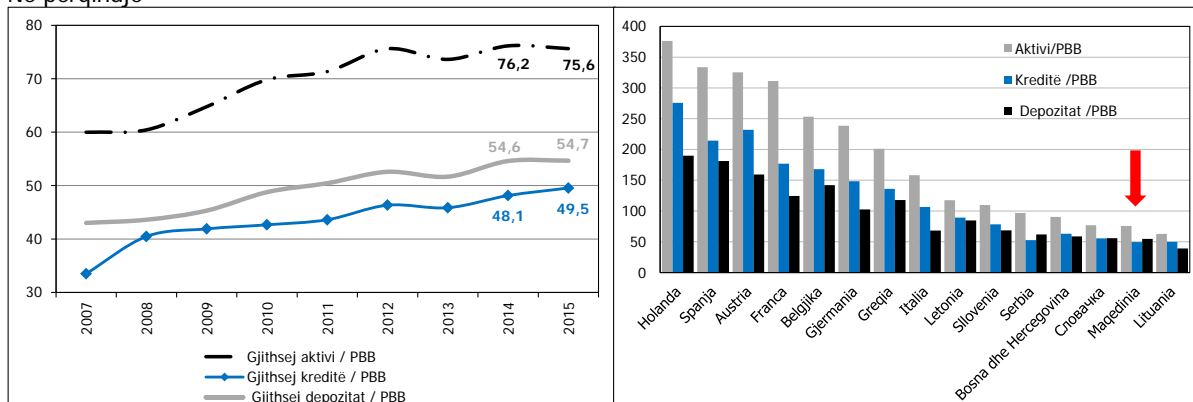
Në vitin 2015 roli i përgjithshëm i sistemit bankar si ndërmjetësues financiar shënoi rritje të sigurt, edhe pse rëndësia e aktivitet të bankave për aktivitetin ekonomik pak u zvogëlua. Në krahasim me shumicën nga vendet – anëtare të BE të analizuara, ndërmjetësimi financiar në Republikën e Maqedonisë është në nivel më të ulët, por është në nivel të ngjashëm në raport me disa vende të rajonit.

Grafik 88

Shkalla e ndërmjetësimit financiar në Republikën e Maqedonisë

Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave, internet –faqeve të FMN, NJBQ dhe të bankave qendrore.

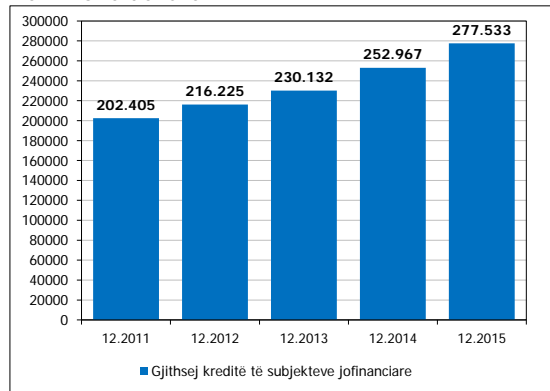
Shënim: Të dhënat i përkasin dhjetorit të vitit 2014, me përjashtim të Maqedonisë dhe Sllovakisë (dhjetor 2015) dhe Serbisë (shtator 2015).

7.1. Kreditë e subjekteve jofinanciare

Grafik 89

Vlera e kredive të subjekteve jofinanciare

Në milionë denarë

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

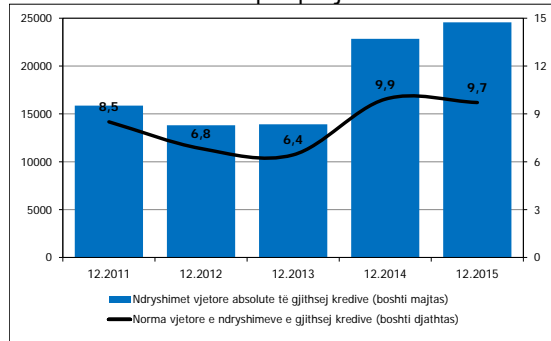
Zhvillimet e volitshme të tregut kreditor vendor vazhduan edhe në vitin 2015. Gjatë një pozicioni solid stabil në aspekt të solventitetit dhe likuiditetit të bankave, si dhe zhvendosjet e volitshme në ekonomi, kreditë e lejuara të subjekteve jofinanciare, që dy vite me radhë realizojnë rritje përafërsisht dhjetë për qind.

Aktiviteti kreditor i bankave drejt sektorit jofinanciar⁴⁸, në bazë vjetore, është më i madh për 24.566 milionë denarë (ose për 9.7%), e cila është ngadalësim minimal në raport me rritjen e realizuar në vitin 2014 (për 0.2 për qind pikë). Ngadalësimi i rritjes kreditore në pjesë më të madhe parashihet nëpërmjet **përkrahjes së ngadalësuar kreditore të bankave të shoqërive jofinanciare**⁴⁹, e cila shkalla vjetore e rritjes së cilës është pothuajse dyfish më e vogël nga ajo e sektorit “familje”.

⁴⁸Kreditë drejt subjekteve jofinanciare i përfshinë kreditë e personave jofinanciar – rezidentë dhe jo rezidentë, dhe atë kreditë e shoqatave jofinanciare private dhe publike, qeveria qendrore, qeveria lokale, institucionet jofitimprurëse të cilët iu shërbejnë familjeve (kredi të klientëve tjerë), përmbaues të pavarur të veprimtarive dhe persona fizik (kredi të familjeve).

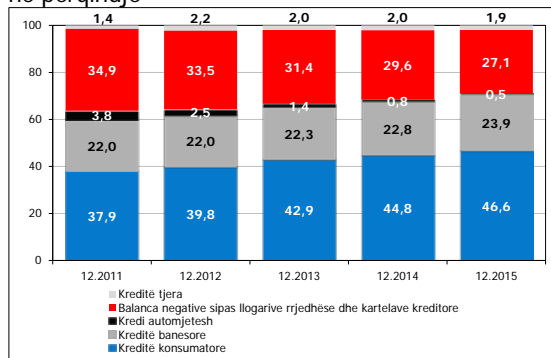
⁴⁹Edhe përkrahja e lëvizjes së vërtetë në tremujshin e fundit të vitit 2015, kreditimi i shoqatave jofinanciare në bazë vjetore ngadalshëm rritet (për 10.382 milionë denarë, ose për 7.1%, kundrejt 8.6% në vitin 2014).

Grafik 91
Ndryshimi vjetor i kredive të subjekteve jofinanciare
Në milionë denarë dhe përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 90
Struktura e kredive të familjeve, sipas produkteve në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në fakt, në vitin 2015, shkalla e rritjes së kredive të familjeve arriti 13.4% (12.1% në vitin 2014) dhe është më e madhja në disa vitet e kaluara. Me këtë, kontributi i rritjes së kreditimit drejt sektorit “familje”⁵⁰, në rritjen vjetore të aktivitetit të përgjithshëm kreditor të bankave drejt subjekteve jofinanciare arriti 56.2% (48.6% në vitin 2014). Në disa vitet e kaluara shënohen ndryshime në qëllimet strategjike të më shumë bankave, të cilën fokusin e tyre e drejtojnë drejt kreditimit të familjeve për shkak rreziqeve më të vogla në krahasim me sektorin korporativ. Pastaj, më shumë se 70% nga kreditë e familjeve shfrytëzohen për financim të konsumimit (jodedikuese) të personave fizik. Për shkak ballafaqimit të jashtëzakonshëm të rritjes së lartë të kredive konsumatore afatgjate (e cila në tremujor të caktuar arrinte afër 50% në bazë vjetore), në dhjetor 2015 nga ana e Bankës popullore, u miratuan pako masash mikro produktive preventive për ngadalësimin e rritjes së lartë të kredive konsumatore⁵¹ afatgjate, si dhe lehtësimin e qasjes deri te shërbimet financiare për sektorin korporativ⁵² (përfshirë edhe atë të ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme), ndërsa që vazhduar edhe vlefshmëria e masës jostandarde e politikës monetare për përkrahjen të kreditimit të neto-eksportuesve dhe prodhuesve vendor të energjisë elektrike dy vitet plotësuese⁵³.

⁵⁰Kredite konsumuese dhe kredite për furnizim dhe rinovim të hapësirave të banimit janë prodhime kreditore më të shfrytëzuara tek familjetë.

⁵¹Me Vendimin për ndryshim plotësimin e Vendimit për metodologjinë për përcaktimin e mënyrës adekuate të kapitalit (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 223/15) u aprovuan masa për kufizimin e rreziqeve potenciale nga rritja e përsheptuar e kredive konsumatore afatgjate. Qëllimi kryesor i këtyre masave ishte që të ndikohet në mënyrë preventive te sinjalet për mundësitë e ardhshme të rritjes së rreziqeve nga këto kredi, si për kualitetin e portfolies kreditore të bankave, ashtu edhe për nivelin e detyrimit të popullatës, meqenëse rritet detyrimi i shfrytëzuesve kreditor ekzistues të bankave e jo të rive. Me masën u rrit kërkesa kapitale për bankat për kredite konsumatore afatgjate me afat të barabartë ose më të gjatë se tetë vjet. Kjo masë është drejtuar vetëm drejt kredive të reja të lejuara konsumatore me afat të barabartë ose më të gjatë se tetë vjet të miratuar pas datës 1.1.2016, gjatë së cilës janë përfshirë edhe prolongimet dhe ristrukturimet. Për tu parandaluar mundësia e kësaj mase të shkaktojë ridestitim të detyrimit drejt kartelave kreditore dhe tejkallimin e llogarive të transaksionit (të cilët kanë rritje mjaft stabile dhe mesatare) u miratua kërkesë më e lartë kapitale dhe për rritjen e tejkallimeve të llogarive të transaksionit dhe kartelave kreditore të realizuar në bazë të 31 dhjetorit 2015.

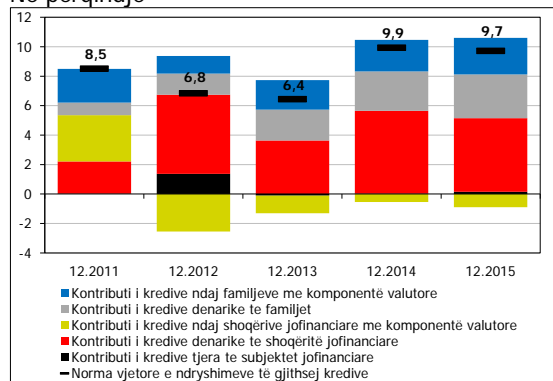
⁵²Me të njëjtin Vendim, u zvogëlua kërkesa kapitale për garancitë e dhëna nga ana e bankave me të cilët garantohet pagesa në bazë të raportit të caktuar afarist të klientit dhe për kërkesat e bankave të cilët janë siguruar me hapësirë afariste e cila i përbushë kushtet e përcaktuara.

⁵³Me Vendimin për ndryshimin e Vendimit për rezervën e detyruar (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” nr. 223/15), zbatimi i masës jostandarde për zvogëlimin e bazës për rezervën e detyruar të bankave për shumën e kredive të reja të lejuara të neto-eksportuesve dhe të prodhuesve vendorë të energjisë elektrike, është vazhduar deri më 31 dhjetor 2017.

Grafik 92

Kontributi i komponentëve të caktuar në rritjen vjetore të kredive të përgjithshme të subjekteve jofinanciare

Në përqindje

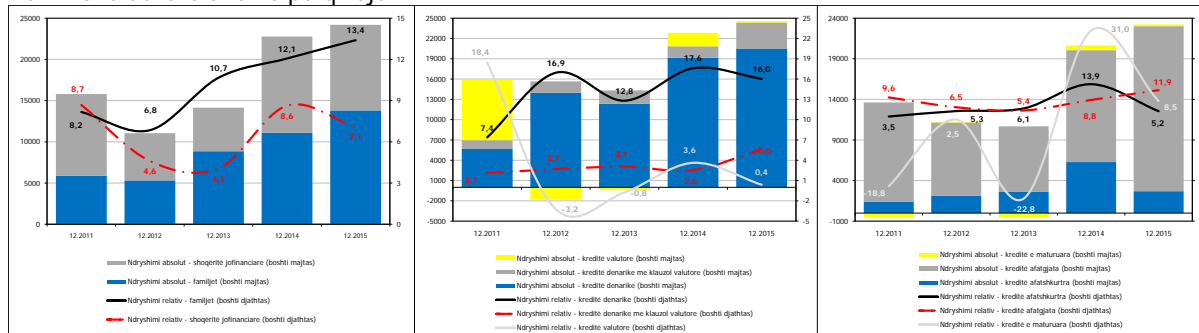

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Denarizimi i aktivitetit kreditor karakteristike për disa vitet të kaluara (para së gjithash për vitin 2014) vazhdoi edhe në vitin 2015, por me pak ngadalësime, në llogari të rritjes më të shpejtuar të kredive në denarë me klauzolë valutore. Denarizimi ishte më shumë prezent tek përkrahja kreditore e sektorit korporativ, kontributi i së cilit në rritjen e përgjithshme të kredive në denarë⁵⁴ ishte pothuajse dyfish më i madh (61.6%) nga kontributi i sektorit “familje” (36.7%). Nga ana tjetër, në vitin 2015, rritja e kredive në valutë të huaj dukshëm ngadalësoi (prej 3.6% në vitin 2014, në 0.4% në vitin 2015), e cila në tërësi u përket shoqatave jofinanciare. Në strukturën valutore të kredive, kreditë në denarë e kanë mbajtur rolin kryesor, deri tani me pjesëmarrje më të lartë prej 53.5%.

Grafik 93 Ndryshimi vjetor i kredive, sipas sektorit, valutës dhe afatizimit

Në milionë denarë dhe në përqindje

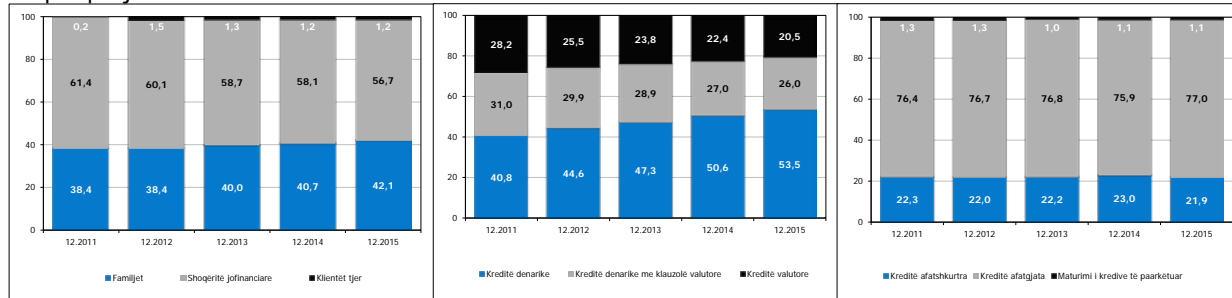

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 94

Struktura e gjithsej kredive, sipas sektorit (majtas) dhe valutës (në mes), dhe të kredive të rregullta, sipas afatizimit (djathtas)

Në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

⁵⁴Gjithsej kredi në denarë në bazë vjetore janë më të mëdha për 20.521 milionë denarë, ose 16.0%.

Grafik 95
Gjendja e depozitave të subjekteve jofinanciare
Në milionë denarë

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 96
Ndryshimet vjetore të depozitave të subjekteve jofinanciare
Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: BPRM, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Nga aspekti i afatizimit, kreditimi afatgjatë⁵⁵ edhe më tej nxitësi kryesor i rritjes së gjithëmbarshme i kredive të përgjithshme të subjekteve jofinanciar, kontributi i së cilëve në vitin 2015 në mënyrë plotësuese u zmadhua (në 82.7%, prej 60.3% në vitin 2014). Pastaj, rritja e kredive afatgjate në pjesën më të madhe (64.4%) del nga sektori „familje“⁵⁶. Me vendosjen e masës për ngadalësimin e rritjes së madhe të kredive afatgjate konsumatore (shiko fusnotën 51), pritet se bankat do ta ndjekin sinjalin e Bankës popullore dhe se do të kontribuojnë për ngadalësimin e rritjes së shpejtë të këtyre kredive.

7.2. Depozitat e subjekteve jofinanciare

Ndikimi i faktorëve specifik nga ambienti vendor dhe ai i huaj (ngjarjet e brendshme politike dhe ngjarjet në Greqi), e cila ishte veçanërisht intensive në mesin e vitit 2015, kontribui për ngadalësim të dukshëm të rritjes së potencialit depozitar të bankave. Në bazë vjetore, baza e përgjithshme depozituese e bankave është më e madhe për 19.211 milionë denarë, ose për 6.7%, që është ngadalësim në krahasim me rritjen vjetore të realizuar vitin e kaluar për 4 për qind pikë. Gjithsesi, në vitin 2015, potenciali depozitar i bankave përsëri ishte stabil dhe burim kryesor i financimit të aktiviteteve bankare (72.3% nga mjetet e përgjithshme).

Sipas sektorit, pak kontribut më të madh drejt rritjes së depozitave të përgjithshme në vitin 2015 patën depozitat e sektorit korporativ⁵⁷, ndërsa e dukshme është edhe rritja e depozitave të familjeve, i cili kryesisht doli nga depozitat e zmadhuara në valutën vendore. Depozitat e shoqatave jofinanciare, të cilat zakonisht janë kategori e ndryshueshme e burimit nën ndikimin e nevojave likuide të sektorit

⁵⁵Në vitin 2015, kreditë afatgjate realizuan rritje të shpejtë prej 20,325 milionë denarë, ose 11.9% (nga 8.8% në vitin 2014).

⁵⁶Kreditë afatgjate të familjeve në vit rriten për 13,080 milionë denarë, e cila në një pjesë të madhe doli nga rritja e kredive afatgjate në denarë të familjeve (për 6,774 milionë denarë) dhe në pjesë më të vogël nga rritja e kredive afatgjate në denarë me klauzolë revizore të familjeve (për 5,730 milionë denarë).

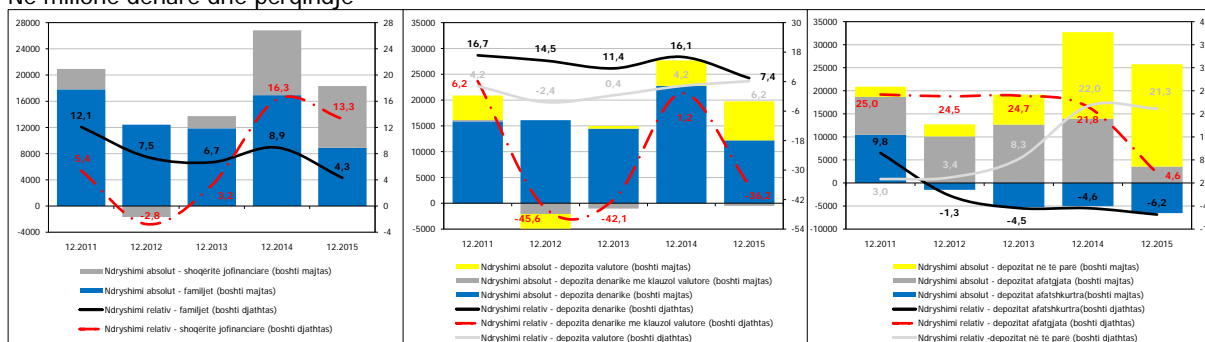
⁵⁷Në bazë vjetore, rritja e depozitave të shoqatave jofinanciare arrin 9,424 milionë denarë, ndërsa përsëri, i depozitave të familjeve – 8,900 milionë denarë.

operativ, përkundër ngadalësimit, rriten me shkallë vjetore dyshifrore (13.3%), për të cilën më së shumti kontribuuan pikërisht depozitat denarike në të parë. Amvisëritë, të cilët tradicionalisht janë depozituesit më të rëndësishëm në banka (pjesëmarrje prej 70.4% në depozitat e përgjithshme në 31.12.2015), në vitin 2015 më së shumti u orientuan drejt rruajtjes së kursimeve në bankat (pa mos i afatizuar), ndërsa i theksuar është edhe rritja e depozitave të këtij sektori në afat të gjatë.

Grafik 97

Ndryshimi vjetor i depozitave, sipas sektorit, valutës dhe afatizimit
Në milionë denarë dhe përqindje

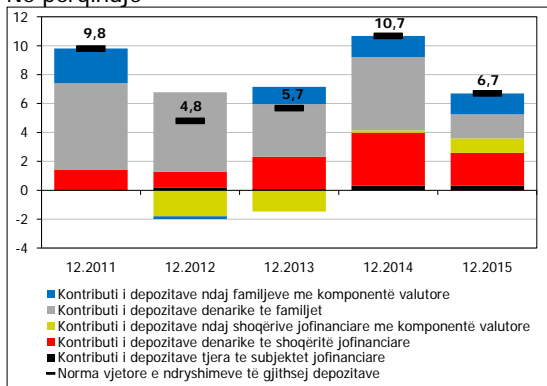

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Shkalla vjetore e rritjes së depozitave të familjeve është më shumë se e përgjysmuara, në raport me vitin paraprak, dhe është në nivel më të ulët në decenien e fundit.

Grafik 98

Kontributi i komponentëve të caktuara në rritjen vjetore të depozitave të përgjithshme të subjekteve jofinanciare
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Denarizimi i aktivitetit depozitar të bankave në krahasim me denarizimin tek aktiviteti kreditor ngadalësoi më së shumti. Kjo del në pah pasqerë gjithash nëpërmjet shkallës së rritjes të depozitave në denarë e cila është më shumë se e përgjysmuar në raport me vitin paraprak, ndërsa rritja e depozitave valutore përshejtoi. Gjithsesi mbështetja e depozituesve për ruajtjen e mjeteve në valutën vendore u mbajt edhe në vitin 2015⁵⁸. Në fakt, në vitin 2015, depozitat në denarë u rritën për 12,192 milionë denarë, ose për 7.4% (22,741 milionë denarë, ose 16.1% në vitin 2014) dha patën kontribut më të madh, ose 63.5% në

⁵⁸ Pjesa më e madhe (ose më shumë se 57.6%) nga baza e përgjithshme depozitarë edhe më tej bie e depozitave në denarë, prej të cilëve 63.4% janë depozita të familjeve.

rritjen e bazës depozituare të përgjithshme (kontributi në rritjen e përgjithshme në vitin 2014 arrinte 82.2%). Pjesa më e madhe nga rritja e depozitave të përgjithshme në denarë është kushtëzuar nga rritja e depozitave kooperative në denarë (për 6,561 milionë denarë ose për 12.6%), ndërsa depozitat në denarë të sektorit “familje” u rritën për 4,784 milionë denarë, ose për 4.5% (ngadalësim për 9.5 p.p., në raport me vitin paraprak). Duke filluar nga viti 2010, depozitat në denarë vazhdimisht realizojnë shkallë më të lartën të rritjes në raport me depozitat me komponentë valutore, ndaj së cilës kryesisht u bazonte konkluzioni për besueshmëri të publikut jo vetëm në valutën vendore dhe politikën monetare vendore, por edhe në rrethimin e gjithmbarshëm vendor. Megjithatë, në vitin 2015 nën ndikimin e faktorëve specifik nga rrethimi vendor, si dhe ngjarjet në Greqi, vërehet afrimi i shkallëve të rritjes të depozitave revizore edhe të atyre në valutë vendore. Që këtu, për shkak nxitjes së kursimit të familjeve në valutë vendore edhe në afat më të gjatë, në fillim të tremujshit të tretë të vitit 2015 filloi zbatimi i ndryshimeve të fundit të Vendimit për rezervën e detyruar, me të cilët u zvogëlua shkalla e rezervës së detyruar për detyrimet e bankës drejt personave fizik në valutë vendore me afatizim të kontraktuar mbi një vit, prej 8% në 0% (për detyrimet në denarë dhe devizë me afatizim mbi dy vjet, zbatohet shkalla prej 0% nga viti 2012). Vendosja e këtillë e shkallëve të rezervës së detyruar ka për qëllim që të kontribuojë për vazhdimin e afatizimit të bazës depozituare të bankave, para së gjithash të depozitave të familjeve me afatizim mbi një vit. Pothuajse dy vite pas vendosjes së masës në vitin 2012, depozitat afatgjate rriteshin me ngadalësim dhe kontribuuan më shumë se gjysma në rritjen depozituare. Por, nën ndikimin e faktorëve të përmendur nga rrethimi, duke filluar që nga fundi i vitit 2014, ndërsa veçanërisht e shprehur dhe përforcuar që nga tremujshi i dytë i vitit 2015, kategoria bartëse e rritjes depozituare janë depozitat sipas të shikuarit⁵⁹.

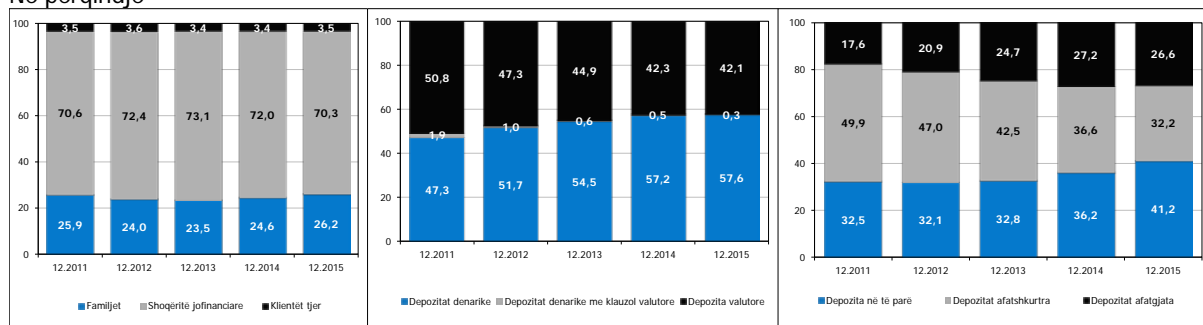
⁵⁹Depozitat sipas parashikimit në bazë vjetore janë më të mëdha për 22.187 milionë denarë, ose për 21.3%, gjatë së cilës kontributi i shoqatave jofinanciare dhe të familjeve në rritjen e tyre arrin 56.5% dhe 40.7%.

Grafik 99

Struktura e depozitave të përgjithshme, sipas sektorit, valutës dhe afatizimit

Në përqindje

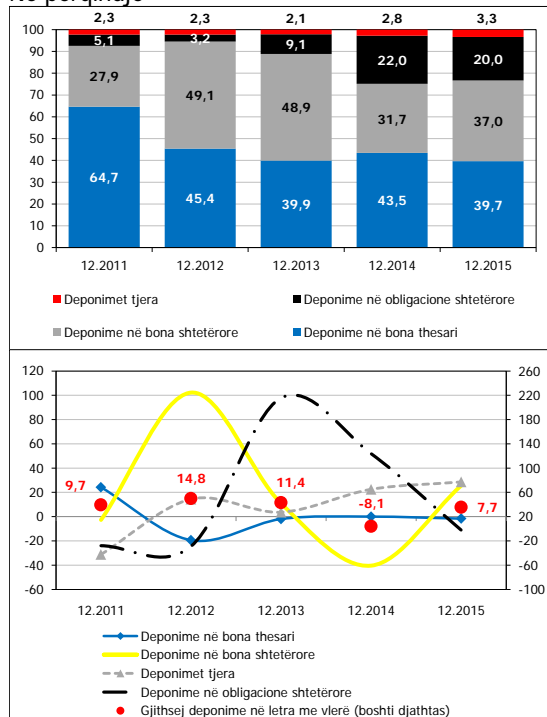
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 101

Struktura (lartë) dhe ndryshimi vjetor

(poshtë) i portofolit të letrave me vlerë

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

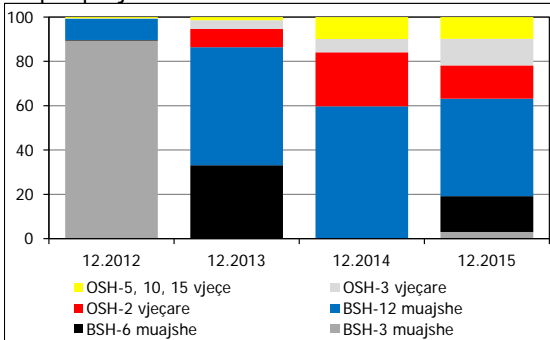
Katër vite me radhë, depozitat afatshkurtra kanë shënuar rritje negative. Deri në vitin 2015 para-depozitimi i depozitave afatshkurtra që orientuar në ndryshimin e afatet më të gjata, por në vitin 2015 e ndryshoi drejtimin, ashtu që shumica e depozitave të deponuara afatshkurtra u ridestinua në depozitë sipas parashikimit.

7.3. Aktivitetet tjera

Interesi i bankave në Republikën e Maqedonisë për investim në letra me vlerë vendore të borxhit është i pranishëm edhe gjatë vitit 2015. Kështu, portofoli i letrave me vlerë të bankave, në fund të vitit 2015 arriti 63.132 milionë denarë, ndërsa pjesëmarrja e saj në aktiven e përgjithshme arrinte 14.9% (14.6% në vitin 2014). Rritja më të theksuar vjetore e investimeve në bonot shtetërore⁶⁰ kushtëzoi rritje vjetore të gjithsej portofolit për 4.518 milionë denarë, ose për 7.7%. Nga ana tjetër, investimet e bankave në bonot e thesarit (gjatë shkallës së pandryshuar të interesit dhe shumës së bonove të thesarit të ofruara) shënojnë zvogëlim minimal. Përkundër rritjes absolute dhe relevante më të rëndësishme të portofolit të letrave me vlerë gjatë vitit 2015 (kundrejt zvogëlimit në vitin 2014), si tipar kryesor të saj ende nuk është diversifikimi dhe pozita udhëheqëse në bono

⁶⁰Më datë 31.12.2015 investimi i bankave në bonot shtetërore arrin 23,346 milionë denarë, e cila është rritje për 4,754 milionë denarë, ose për 25.6% në raport me datën 31.12.2014.

Grafik 102
Struktura e afatizimit të investimit të bankave në letrat me vlerë shtetërore
Në përqindje

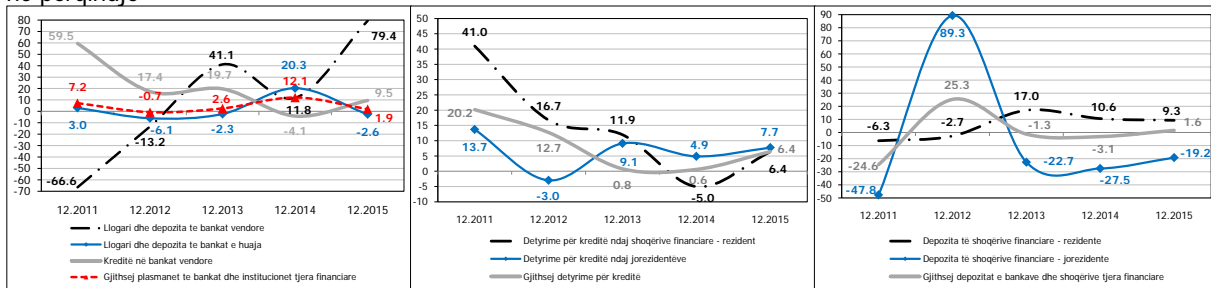
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

thesari dhe letra me vlerë të borxhit të emetuara nga Republika e Maqedonisë.

Plasmanët tek bankat dhe institucionet tjera financiare, në bazë vjetore u rritën në mënyrë minimale (për 955 milionë denarë, ose për 1.9%), e cila është ngadalësim në raport me rritjen nga viti i kaluar. Rritja e kredive afatgjate të bankave vendore në valutë të huaj prej një deri në tre muaj, e kushtëzuan pjesa më e madhe e rritjes së përgjithshme të plasmanëve tek bankat dhe institucionet tjera financiare.

Grafik 103

Ndryshimi i vjetor i plasmanëve tek institucionet financiare (majtas), obligimet ndaj bazës së kredive (në mes) dhe i depozitave të shoqatave financiare (djathtas).
në përqindje

Burimi: Banka popullore, në bazë të së dhënave dorëzuar nga ana e bankave.

Në korniza të pasives, **detyrimet në bazë të kredive** u rritën (për 2,258 milionë denarë, ose për 6.4%), e cila në pjesën më të madhe del nga detyrimet e rritura në bazë të kredive afatgjate nga shoqatat financiare jo rezidente, ndërsa pjesa më e vogël edhe nga kreditë afatgjate me valutë të huaj drejt bankave vendore, si rezultat i pritjes së detyrimeve në bazë të linjave kredituar të plasuar nëpërmjet “BMPZH” SHA Shkup.

Depozitat e bankave dhe institucioneve tjera financiare janë burim shumë i vogël i financimit të bankave (3.7% nga burimet e përgjithshme të financimit), të cilat në vitin 2015, shënojnë rritje veçanërisht për shkak

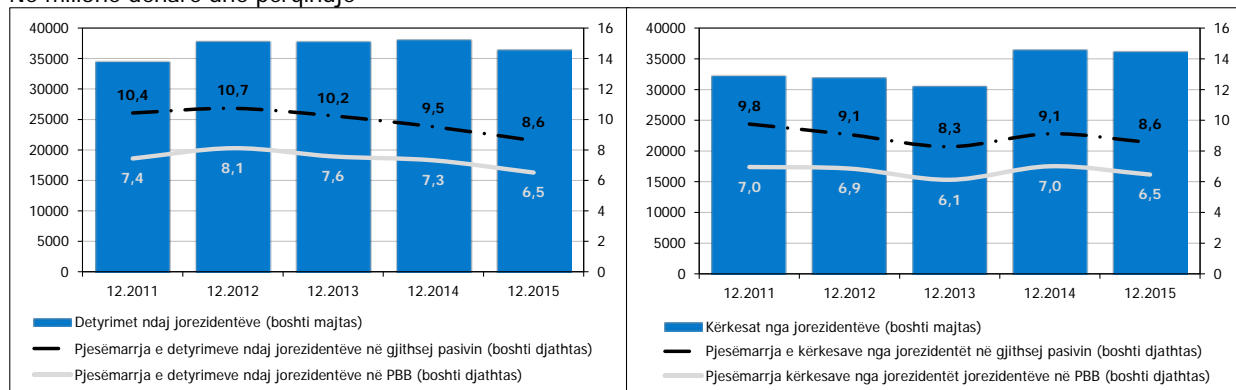

të zmadhimit të depozitave afat shkurte të bankave vendore⁶¹.

Grafik 104

Detyrimet (majtas) ndaj dhe kërkesa (djathtas) nga jo rezidentët.

Në milionë denarë dhe përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në vitin 2015, bankat në Republikën e Maqedonisë edhe më tej i kryejnë aktivitetet e tyre kryesisht në tregun vendor. Në fakt, kërkesat nga dhe detyrimet ndaj jo rezidentëve janë në nivel, ndërsa në vitin 2015 edhe në mënyrë plotësuese u zvogëluan⁶². Vite më parë sistemi bankarë më shumë ka borxh, sesa kërkon nga jo rezidentët, edhe pse në vitin 2015 detyrimet drejt jo rezidentëve pothuajse u barazuan me kërkesat nga jo rezidentët. Sa i përket asaj, u barazuan pjesëmarrjet e kërkesave dhe detyrimeve të bankave nga dhe drejt jo rezidentëve në mjete të përgjithshme / detyrime (8.6%)⁶³.

Për sistemin bankar maqedonas karakteristike është zvogëlimi gradual i rëndësisë së burimeve të financimit siguruar nga personat amë. Kështu që, pjesëmarrja e detyrimeve drejtë personave amë (përfshirë edhe detyrimet subordinare dhe instrumentet hibride kapitale) në detyrimet e përgjithshme të sistemit vendor bankar, si dhe në

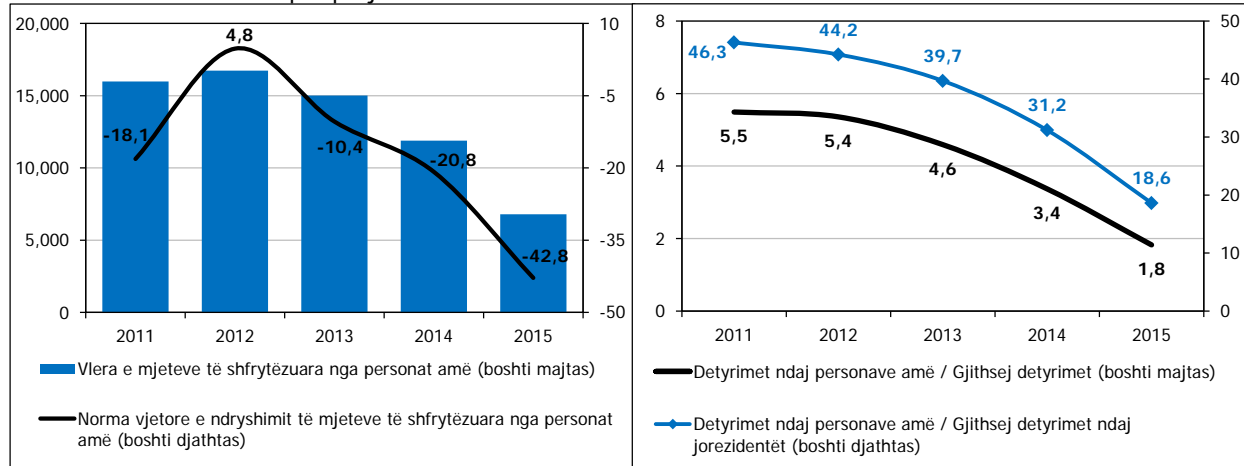
⁶¹Depozitat afatshkurtra të bankave vendore, në bazë vjetore, janë më shumë se dyfish të mëdha, në pjesën më të madhe si pasojë e zmadhimit të depozitave afatshkurtra nga valutat e huaja të bankave vendore (nga një deri në tre muaj), ndërsa në një pjesë të vogël edhe të atyre deri në një muaj.

⁶²Detyrimet e bankave drejt jo rezidentëve u zvogëluan për 1,637 milionë denarë ose për 4.3%, përderisa zvogëlimi i kërkesave nga jo rezidentët është më e vogël dhe arrin 284 milionë denarë (ose 0.8%).

⁶³Analizuar në bankat e veçanta, pjesëmarrja e kërkesave të bankave nga jo rezidentët në aktivën e përgjithshme lëvizë në interval prej 0.6% deri 18.6%, përderisa pjesëmarrja e detyrimeve të bankave drejt jo rezidentëve në pasivën e përgjithshme lëvizë në interval prej 0.3% deri 14.8%. „BMPZH“ SHA Shkup është larguar nga kjo analizë.

detyrimet drejt jorezidentëve në vitin 2015 pothuajse është përgjysmuar, dhe është sjellë në 1.8% dhe 18.6%, përkatësisht (3.4% dhe 31.2%, përkatësisht në vitin 2014).

Grafik 105
Detyrimet drejt personave amë të bankave
Në milionë denarë dhe në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

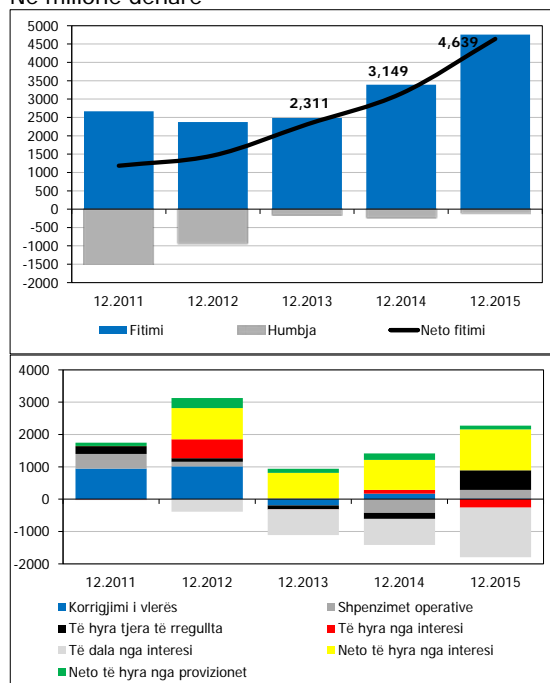
8. Profitabiliteti

Profitabiliteti i bankave në Republikën e Maqedonisë edhe më tej përforcohet, me çka fitimi pas tatimit i realizuar në vitin 2015 është më i lartë për 1,490 milionë denarë ose për 47.3%, në krahasim me fitimin e realizuar në vitin e kaluar. Shkaku për rritjen e fitimit është zvogëlimi i dukshëm i të dalave nga normat e interesit që kushtëzuan rritjen neto e të ardhurave të interesit, si dhe rritja e të ardhurave tjera të rregullta. Neto të ardhurat nga interesit që i përfitojnë bankat në procesin e ndërmjetësimit financiare, e shprehur përmes margjinës neto të interesit, e cila në fund të vitit 2015 është rritur në 4.1%, ishte e mjaftueshme për një përmirësim të dukshëm të profitabilitetit të përgjithshëm të sistemit bankar. Treguesit e profitabilitetit janë të përmirësuar, ndërsa është rritur aftësia operative e bankave për krijimin e të ardhurave të cilat i mbulojnë të dalat nga puna e tyre.

Grafik 106

Neto-fitimet pas tatimit (lartë) dhe ndryshimet vjetore në të ardhurat dhe shpenzimet (poshtë)

Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Ndikim pozitiv kishte edhe zvogëlimi i korigjimit të vlerës së kreditit në neto - bazës, për shkak të rritjes së korigjimit të lirë të vlerës së kreditit, e cila mund të thuhet se është e përgjysmuar norma vjetore e rritjes së kredive jofunksionale në vitin 2015. Në krahasim me vitin 2014, numri i bankave të cilat kanë realizuar fitim është rritur prej njëmbëdhjetë në trembëdhjetë banka, ndërsa pjesëmarrja e tyre në aktivin e përgjithshëm të sistemit bankar nga 93.9% është rritur në 96.7%. Bartës të rezultatit pozitiv financiar janë bankat e mëdha, të cilët është koncentruar rreth 80% nga rezultati i përgjithshëm financiar. Zvogëlimi i normave aktive dhe pasive të interesit ka vazhduar edhe në vitin 2015. Në ambient të normave të ulëta dhe rënësë të interesit është një nga sfidat më të mëdha për bankat në raport me profitabilitetit të kapacitetit të tyre për ruajtje të mëtutjeshëm të rritjes së të ardhurave neto nga interesit.

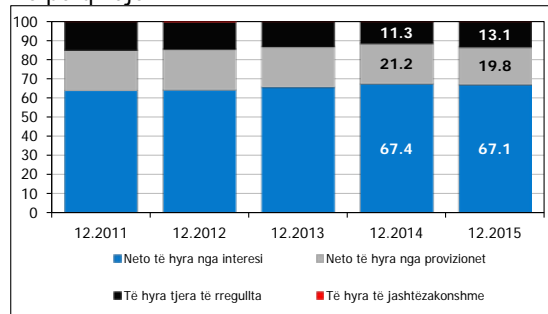
8.1. Të ardhurat, shpenzimet dhe treguesit e profitabilitetit dhe efikasitet të sistemit bankar

Në vitin 2015, norma e rritjes së të ardhurave të përgjithshme të bankave (të

Grafik 107

Struktura e të ardhurave të përgjithshme Në përqindje

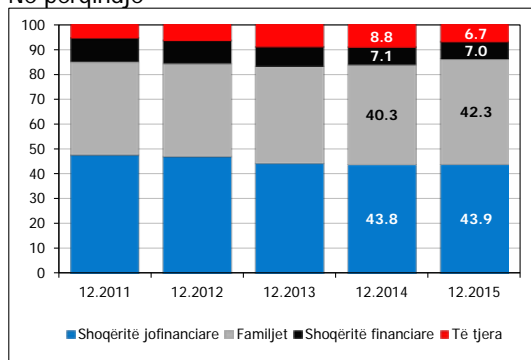

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 108

Struktura e sektorëve e të ardhurave të interesit

Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

ardhura e rregullta të përgjithshme⁶⁴ dhe të ardhurat jashtëzakonshme) është dy herë më e madhe se norma e vitit të kaluar, në fakt ajo është rritur për 1,995 milionë denarë, ose për 10.3%, dhe ka arritur 21,397 milionë denarë. Mbi 63% të rritjes së të ardhurave paraqitet për shkak rritjes së të ardhurave netot të interesit (e cila është rritur për 1,268 milionë denarë, ose për 9.7%), e cila përsëri është rezultat i zvogëlimit të fortë vjetor të shpenzimeve të interesit (për 1.531 milionë denarë, ose për 21.5%) gjatë të cilës të të njëjtën kohë kemi zvogëlim të vogël të të ardhurave interesit (për 262.3 milionë denarë, ose për 1.3%). Të ardhurat plotësuese (prej 30.4%) drejt rritjes së të ardhurave të bankës ka edhe të ardhurat të tjera të rregullta, të cilat baza vjetore është rritur për 606.3 milionë denarë, ose për 27.6%⁶⁵. Neto të ardhurat nga provizionet dhe kompensimet, në bazë vjetore janë rritur për 116.4 milionë denarë, ose për 2.8%.

Struktura e të ardhurave të përgjithshme në vitin 2015 është pothuajse e pandryshueshme në krahasim me vitin paraprak, ndërsa të ardhurat netot të interesit, me 67.1% ka pjesëmarrje më të madhe në të ardhurat e përgjithshme të bankave.

Zvogëlimi i të ardhurave të interesit në vitin 2015 para se gjithash rrjedh si pasojë e zvogëlimit të të ardhurave të interesit nga subjektet e tjera dhe nga korigjimi i vlerës së interesit, ndërsa me masë më të vogël edhe me zvogëlimin e të ardhurave të interesit nga shoqëritë financiare. **Rënia e të ardhurave të interesit nga subjektet e tjera**⁶⁶ për 400 milionë denarë, ose për 23.6%, kanë të bëjnë me zvogëlimin mesatar të shumës vjetore të investimeve në bono shtetërore dhe intensitetit të

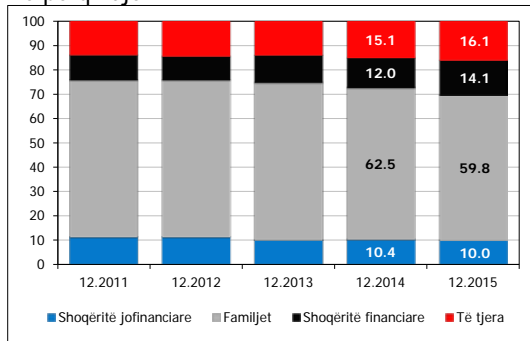
⁶⁴ Në të ardhurat e përgjithshme të rregullta janë përfshirë: neto e të ardhurave të interesit, neto të ardhurat e provizioneve dhe të ardhurat e tjera të rregullta (neto të ardhurat e tregtisë, neto të ardhurat e instrumenteve financiare të evidentuara sipas vlerës objektive, neto të ardhurat e dallimeve të kursit, të ardhurat në bazë të investimeve disidentit dhe kapitale, neto fitimet nga shitja e mjeteve financiare të disponueshme për shitje, fitimet kapitale të realizuara nga shitja e mjeteve, lirim të rezervimeve të normës jashtë bilancit, lirim i rezervimeve të tjera, të ardhura në bazë të tjera dhe të ardhura në bazë të pagimit paraprake të kërkesave të shlyera).

⁶⁵ Rritja e të ardhurave të tjera të rregullta më së shumti (rreth 60%) u takon fitimeve kapitale të realizuara nga shitja e mjeteve bazë të një bankë.

⁶⁶ Në këtë kategori janë të përfshirë edhe të ardhurat e interesit të investuar në letrat shtetërore me vlerë.

Grafik 109
Struktura sektoriale e shpenzimeve të
interesit
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

investimeve në bono shtetërorë⁶⁷. **Korrigjimi i vlerës së të ardhurave të interesit**⁶⁸ është zvogëluar për 214.1 milionë denarë, ose 22.9%. **Të ardhurat e interesit nga shoqëritë financiare, gjithashtu janë zvogëluar** (për 35.9 milionë denarë, ose 2.6%) për shkak të zvogëlimit të normave të interesit të depozitave të disponueshme në BPRM brenda ditës ose në shtatë ditë⁶⁹. Rënia e këtyre të ardhurave të kamatës është zbutur me rritjen e të ardhurave të kamatës prej familjeve, ndërsa kontribut të vogël ka dhe rritja e të ardhurave të kamatës të shoqërive jofinanciare. **Rritja e të ardhurave të interesit nga familjet** (për 379 milionë denarë, ose për 4.9%) kryesisht për shkak të rritjes së kredisë në këtë sektor, duke pasur parasysh faktin që normat e interesit të kredive të përgjithshme dhe të kredive të sapo miratuara të familjeve ishin kryesisht në rënie⁷⁰. Të ardhurat e shoqërive jofinanciare janë rritur minimalisht për 0.1%.

Kontribut më të madh (72.3%) për zvogëlimin e shpenzimeve të përgjithshme të interesit në vitin 2015 kanë shpenzimet e interesit të sektorit “familje” të cilat në bazë vjetore janë më të vogla për 1,106.8 milionë denarë, ose për 24.8%, gjatë rritjes së ngadalshme të depozitave të familjeve⁷¹ dhe rënie e normës së interesit⁷² të depozitave të pranuar nga ky sektor. Edhe përkundër zvogëlimit, të dalat e interesit të sektorit “familje” kanë pjesëmarrje më të madhe në

⁶⁷Gjatë krahasimit të dhjetorit të vitit 2015 dhe atij të vitit 2014, vërehet rritje të letrave shtetërore me vlerë e cila në tërësi është e përcaktuar në rritje të bonove shtetërore. Megjithatë, shumica mesatare e investimeve në bonot shtetërore në vitin 2015 është më e vogël për 8.801 milionë denarë (ose për 30.6%) nga shumica mesatare e vitin 2014. Gjithashtu, edhe pse në strukturën e letrave shtetërore me vlerë rreth 65% bien në bonot shtetërore, për zvogëlimin e të ardhurave ka kontribuar edhe intensiteti i investimeve në detyrimet shtetërore. Ashtu që, rritja e detyrimeve shtetërore në vitin 2014 arrin 7.146 milionë denarë, ndërsa në vitin 2015 është zvogëluar për 284 milionë denarë. Norma e interesit së detyrimeve shtetërore është më e lartë pothuajse dyfishitë nga norma e interesit së bonove shtetërore. Në vitin 2014, ajo ka arritur deri në 5.3%, ndërsa në vitin 2015 deri në 4%, derisa e bonove shtetërore, në vitin 2014 norma më e lartë ishte 3.6%, ndërsa 2.5% në vitin 2015.

⁶⁸Ka të bëjë me neto korrigjimin e vlerës së interesit, e cila edhe përkundër ndarjes së vlerës së korrigjimit të interesit, e mban edhe lirinë e vlerës së korrigjimit (për interesat e paguara, si dhe për interesat paraprake të shlyera).

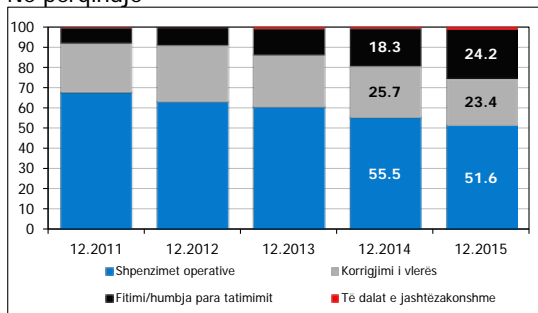
⁶⁹Gjatë vitit 2014, norma e interesit të depozitave në dispozicion të Bankës popullore në një natë është zvogëluar prej 0.75% në 0.5% (tetor 2014) dhe në atë nivel janë mbajtur deri në shkurt 2015, ndërsa prej në mars 2015 u zvogëluar në 0.25% dhe në këtë nivel ka qëndruar deri në fund të vitit 2015. Norma e interesit të depozitave në 7 ditë gjatë vitit 2014 dy herë është zvogëluar, prej 1.5%, në 1.25% kurse në dhjetor arriti 1.0%. Në mars të vitit 2015, norma e interesit është zvogëluar në 0.5% dhe në këtë nivel ka qëndruar deri në fund të vitit 2015.

⁷⁰Më hollësisht për ecjen e normave të interesit në faqen e internetit të Bankës popullore.

⁷¹Më hollësisht për ecjen e depozitave në pjesën 7.1.2 Depozita të subjekteve jofinanciare.

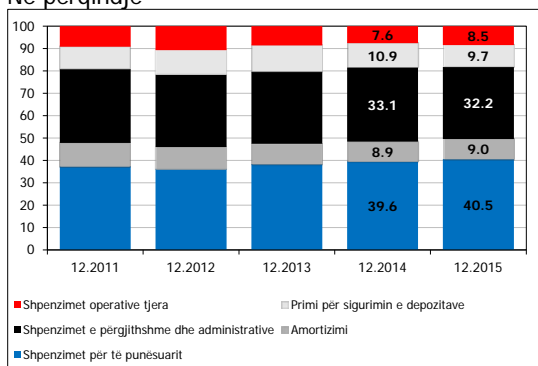
⁷²Gjatë krahasimit të dhjetorit 2015 dhjetor 2014, normat e interesit të shumës së përgjithshme të depozitave shënojnë rënie, normat e interesit të depozitave të sapo pranuar, shënojnë rritje.

Grafik 110
Shfrytëzimi i të ardhurave të përgjithshëm
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 111
Struktura e shpenzimeve operative
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

strukturën e të dalave të interesit. Kontributi (prej 11.9%) drejt zvogëlimit të shpenzimeve të interesit të bankave kishte edhe zvogëlimi i shpenzimeve të interesit të shoqërive jofinanciare nga subjektet e tjera (bazuar në depozitat me afat), si dhe shpenzimet e interesit nga subjektet e tjera (kryesisht shpenzimet për shoqërive jo-financiare në bazë të huave dhe borxhi të varur), të cilët kanë kontribuar me 11.4% për zvogëlimin e përgjithshëm. Shpenzimet e interesit nga shoqëritë financiare (për depozitat me afat të fondeve të pensioneve dhe kompanitë e sigurimit) gjithashtu kanë kontribuar (me 4.4%) për uljen e shpenzimeve totale të interesit.

Pjesa më e madhe e të ardhurave totale të bankave shpenzohen për të mbuluar shpenzimet operative⁷³ dhe korrigjim të vlerës, edhe për kundër zvogëlimit të pjesëmarrjes së tyre në gjithsej të ardhurave, në krahasim me vitin paraprak.

Megjithatë edhe përkundër zvogëlimit të pjesëmarrjes në të ardhurat e përgjithshme, në vitin 2015, shpenzimet operative të bankave janë rritur për 263 milionë denarë, ose për 2.4%, në krahasim me vitin e kaluar. Rritja është kushtëzuar kryesisht nga rritja e shpenzimeve për të punësuarit (për 214 milionë denarë, ose për 5%) dhe rritjen e shpenzimeve të tjera operative⁷⁴ (për 119 milionë denarë, ose për 14.5%) dhe amortizimit (42 milionë denarë, ose për 4.4%). Në të kundërt, në kuadër të shpenzimeve operative, një rënie në primet e sigurimit të depozitave⁷⁵ (96 milionë denarë, ose për 8.2%) dhe shpenzimet e përgjithshme dhe administrative (për 15 milionë denarë, ose për 0.4%).

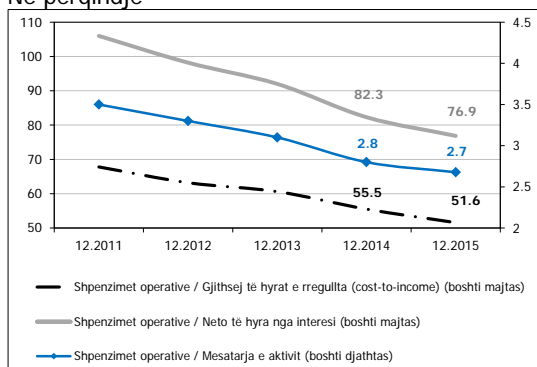
⁷³ Shpenzimet operative të bankave përfshijnë: shpenzimet për të punësuarit, amortizimi, shpenzimet administrative dhe të përgjithshme, premi për sigurim të depozitave dhe shpenzimet e tjera operative, me përjashtim të shpenzimeve të jashtëzakonshme.

⁷⁴ Shpenzime të tjera operative përfshijnë: rezervë e veçantë për ekspozime jashtë bilancit, rezervat e tjera dhe shpenzimet sipas bazave të tjera (të cilat janë bartës të rritjes së shpenzimeve të tjera operative në vitin 2015).

⁷⁵ Që nga 06.01.2014, norma e primit të sigurimit të depozitave ishte më e ulët me 0.2 pikë përqindjeje dhe 0.5% në vit, por rënie e depozitave, si një bazë për llogaritjen e primit të shkaktojë një reduktim të këtyre kostove..

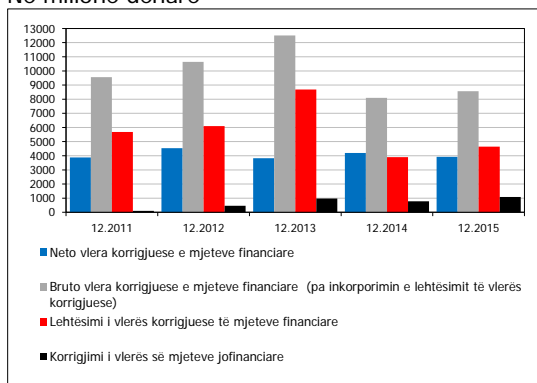

Grafik 112
Tregues e efikasitetit të bankave
Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 113
Korrigjim të vlerës së mjeteve financiare dhe jofinanciare
Në milionë denarë

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Në strukturën e shpenzimeve operative nuk janë vërejtur ndryshime të mëdha. Pjesëmarrje kryesore edhe më tej kanë shpenzimet për të punësuarit, shpenzimet administrative dhe të përgjithshme (72.7%).

Në vitin 2015, vazhdoi trendi i përmirësimit të efikasitetit operativ të bankave, që ka të bëjë me rritjen e shpejtë të ardhurave totale të rregullta nga rritja e shpenzimeve operative, me çka shumica e të ardhurave totale të rregullta përdoret për të mbuluar shpenzimet operative dukshëm ka rënie.

Gjithashtu, përmirësimi (zvogëlimi) shënojnë edhe treguesit e tjerë, me çka në mënyrë plotësuëse vërtetohet efikasiteti operativ më efikas në bankat.

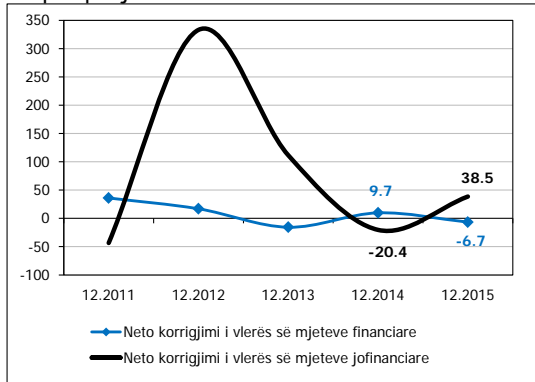
Në vitin 2015, bankat kanë ndarë më pak korrigjim të vlerës për mjete financiare, për 279.3 15 milionë denarë, ose për 6.7%⁷⁶. Zvogëlimi i neto korrigjimit të vlerës obligohet nga rritja e madhe e korrigjimit të lirë të vlerës sesa nga rritja bruto e korrigjimit (e cila është e lidhur edhe me rritjen e ngadalshme të kredive jofunksionale)⁷⁷. Me atë, edhe në pjesën e neto të ardhurave të interesit e cila shpenzohet për të mbuluar korrigjimin e vlerës për mjetet financiare është zvogëluar prej 32.1% (31.12.2014), në 27.3% (31.12.2015).

⁷⁶ Për krahasim, në vitin 2014, neto korrigjimi i vlerës së mjeteve financiare (kreditë dhe kërkesa të tjera të ngjashme) në bazë vjetore janë rritur për 371,7 milionë denarë, ose për 9.7%.

⁷⁷ Në vitin 2014, kreditë jofunksional kanë rritje prej 8.3%, derisa në vitin 2015 norma pothuajse është përgjysmuar dhe është 4.7%.

Grafik 114

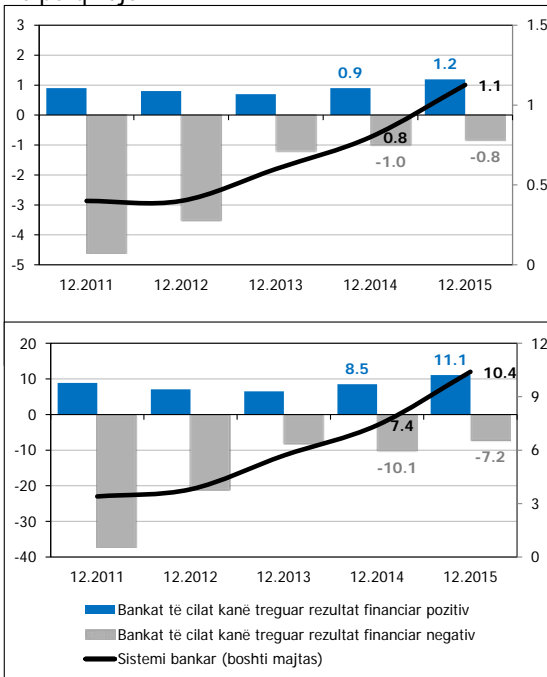
Norma vjetore e ndryshimeve të shpenzimeve për korrigjim të vlerës Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 115

Normat e kthimit të aktives – ROAA (lartë) dhe të kapitalit – ROAE (poshtë), sipas rezultatit (pozitiv/negativ) financiar të realizuar Në përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Korrigjim të vlerës së mjeteve jofinanciare (prona e garancës) u rrit për 300.8 milionë denarë, ose për 38.5%, në krahasim me periudhën e njëjtë të vitit të kaluar, dhe në fund të vitit 2015 arriti vlerë prej 1,081 milionë denarë. Kjo rritje kryesisht rezulton për shkak të dëmtimit të detyrueshëm vjetor me së paku 20% të mjeteve të sekuestruara.

Rritja e përfitimeve në sistemin bankar në vitin 2015 ndikoi pozitivisht mbi treguesit kryesor të profitabilitet të bankave. Në krahasim me vitin e kaluar, janë rritur normat e kthimit të aktives dhe të kapitalit, ndërsa gjithashtu dukshëm është përmirësuar edhe margjina e fitimit⁷⁸ të bankave.

Në vitin 2015, produktiviteti i sistemit bankar u përmirësua, që na shpie në shfrytëzimin më të mirë të resurseve. Fitimi për një të punësuar është rritur me 0.3 milionë denarë, ndërsa rriten edhe të ardhurat totale për të punësuar. Vetëm shpenzimet operative për punonjës janë të pandryshuara në krahasim me vitin e kaluar.

⁷⁸Margjina e fitimit paraqet raport të fitimit (humbjes) nga puna dhe të ardhurat e rregullta të përgjithshme.

Tabela 4 Treguesit për profitabilitet dhe efikasitet të sistemit bankar
Në përqindje

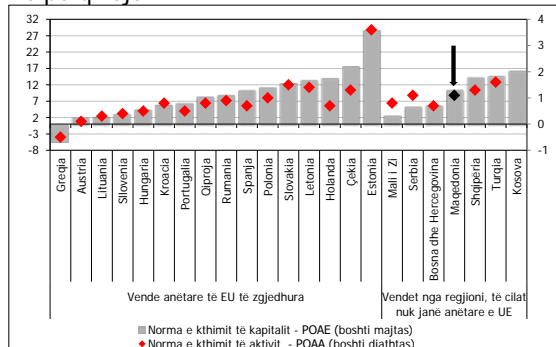
	12.2014	12.2015
Norma e kthimit të aktivitetit mesatar (ROAA)	0,8	1,1
Norma e kthimit të kapitalit mesatar (ROAE)	7,4	10,4
Shpenzimet operative / Gjithsej të hyrat e rregullta (Cost-to-income)	55,5	51,6
Të dala jo nga interesi / Gjithsej të hyrat e rregullta	61,8	58,5
Shpenzime për pagat / Gjithsej të hyrat e rregullta	22,0	20,9
Shpenzime për pagat / Shpenzimet operative	39,6	40,5
Korrigjimi i vlerës për mjetet financiare dhe jofinanciare / Neto të hyra nga interesi	38,1	34,9
Neto të hyra nga interesi / Gjithsej të hyrat e rregullta	67,4	67,1
Neto të hyra nga interesi / Të dalat nga interesi	109,2	114,8
Të hyra jo nga interesi / Gjithsej të hyrat e rregullta	38,8	39,8
Fitimi (humbja) nga puna / Gjithsej të hyrat e rregullta	16,2	21,7
Numri i të punësuarve	5,988	5,968
Gjithsej të hyra për kokë punëtori (në milion denar)	0,5	0,8
Fitimi për kokë punëtori (në milion denar)	3,2	3,6
Shpenzimet operative për kokë punëtori (në milion denar)	1,8	1,8

Burimi: Banka Popullore sipas të dhënave të dorëzuara nga ana e bankave.

Treguesit të përlogaritur për grupe të bankave të veçanta janë dhënë në aneks me nr. 37.

Grafikoni 116 Normat e kthimit të aktivitetit dhe të kapitalit, sipas shteteve

Në përqindje

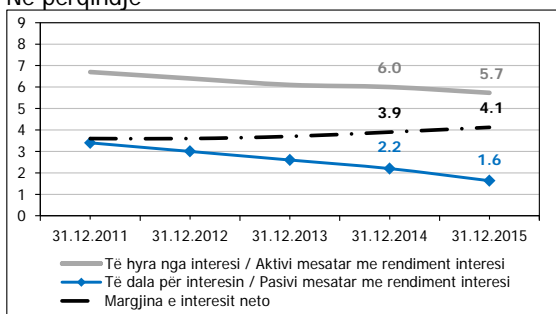
Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave, faqe e internetit të FNM-në, Global Financial Stability Report, tetor 2015.

Shënim: Të dhënat kanë të bëjnë për mars –qershor 2014 me përjashtim të Maqedonisë.

Sipas treguesve të kthimit nga aktivi dhe nga kapitali, sistemi bankar i Republikës së Maqedonisë është e vendosur në mes të listës, në krahasim me sistemet bankare të rajonit dhe disa shtete anëtare të BE-së.

Grafik 117 Neto margjina e interesit

Në përqindje

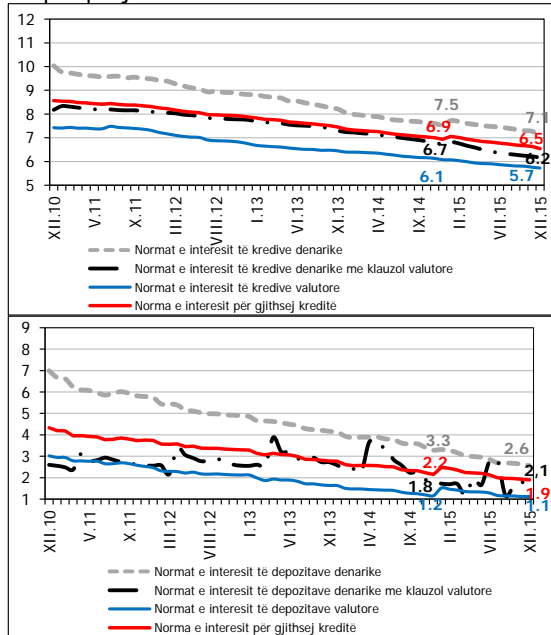

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Rritja vjetore e neto margjinës së interesit⁷⁹ është pasqyrë e rritjes së dukshme vjetore e neto të ardhurave të interesit (për 9.7%) nga rritja e aktiveve mesatare të interesit (për 3.6%), të cilat kryesisht varen nga zvogëlimi i shpenzimeve të interesit, ka kontribuar dhe për zvogëlimin vjetor në njësi të interesit pasiv. Nga ana tjetër, kemi zvogëlim të të ardhurave të interesit në njësi të mjeteve të interesit për shkak të zvogëlimit të normës së aktive të interesit. Analizuar përmes bankave individuale, prej gjithsej pesëmbëdhjetë bankave, nëntë banka kishin realizuar neto margjina e interesit të barabartë ose më të lartë të nivelit të sistemit bankar, i cili më 31.12.2015 arriti në 4.1%.

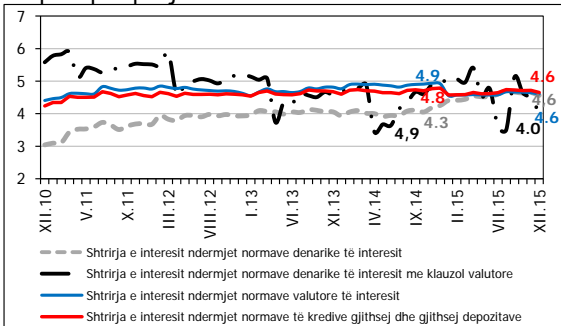
⁷⁹ Neto margjina e interesit është përlogaritur si në raport në mes të ardhurave netot të interesit dhe aktiveve mesatare të interesit. Aktivitet mesatare të interesit është përlogaritur si mestarë aritmetike në shumë të aktiveve së interesit në fund të vitit dhe në fund të vitit të kaluar.

Grafik 118 Normat e interesit aktiv (lartë) dhe pasiv (poshtë) (Në përqindje)

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

Grafik 119 Shtrirja e interesit, sipas valutës (Në pikë përqindje)

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

8.2. Zhvillimet e normave të interesit dhe diferenca e interesit

Normat aktive dhe pasive të interesit në bankat⁸⁰ zvogëlohen në mënyrë të barabartë edhe në vitin 2015, gjatë një niveli të pandryshueshëm të normës bazë të interesit të Bankës popullore⁸¹ dhe një lehtësim të caktuar në instrumente të tjera⁸². Në raport me dhjetor 2014 në të gjitha monedhave, vërehet rënie me përjashtim të rritjes së normave të interesit të depozitave në denarë me klauzolë valutore. Rënia ishte më e theksuar në normat e interesit për depozitat në denarë (për 0.7 pikë përqindje), dhe normat e interesit për depozitat në valutë në baza vjetore kishte rënie më të vogël (për 0.04 pikë përqindje). Duke krahasuar muajin dhjetor 2015 dhe dhjetor 2014, vërehet rënie e normave të interesit të kredive totale (0.4 pikë përqindje) është më e theksuar se rënia e normave të interesit të depozitave totale (0.26 pikë përqindje).

Gjatë vitit 2015, **shtrirja e normave të interesit kanë realizuar ndryshime më të vogla**, me përjashtim të shtrirjes së interesit në denarë me klauzolë valutore të cilat të regjistruara ndryshueshmëri më të madhe dhe ngushtimin më të madh prej 0.9 pikë përqindjeje në krahasim me muajin dhjetor 2014. Diferenca e interesit e interesit valutore është zvogëluar për 0.3 pikë përqindjeje dhe diferenca e interesit në mes kredive totale dhe depozitave është 0.1 pikë përqindje. Në të kundërt, diferenca e interesit në denarë është rritur për 0.3 pikë përqindje për shkak të rënies të fortë në normat e interesit të

⁸⁰ Duke filluar nga janari 2015, të dhënat për normat e interesit të bankave dhe kursimeve mbledhen sipas metodologjisë krahasimtare për normat e interesit, ndërsa për periudhën e përparshme të dhënat janë mbledhur në bazë të metodologjisë së vjetër. Të dhënat në bazë të metodologjisë së re dhe të mëparshme nuk mund plotësisht të krahasohen, ashtu që dallimi vjetor përkundrazi ndryshimit të interesit përkatës në vetvete përfshin efektin e ndryshimeve metodologjike të cilat janë përkrahur më saktësisht në faqen e internetit të Bankës popullore dhe në Raportin me rreziqet sistemi bankar të Republikës së Maqedonisë në tremujorin e tretë të vitit 2015, në faqen 70. Metodologjia e re për normën e interesit është ndikuar kryesisht nga niveli i normave të interesit të depozitave për shkak se normat e interesit për depozitat dhe depozitat njëditore nuk përfshihen në llogaritjen e interesit të depozitave totale

⁸¹ Nga ndryshimi i fundit në korrik 2013, norma e interesit në bonot e thesarit (3.25%) është e pandryshueshme.

⁸² Më hollësisht të shtojcën 1. Kronologjia e ndryshimeve të vendosura në instrumente monetare të BPRM-së dhe vendimet e zgjedhura në fushën e auditimit të miratuara në periudhën 2013-2015, faqja 36, në Informacion për treguesit më të ri mikroekonomik prej mars 2016, në faqen e internetit të Bankës popullore.

depozitave në denarë (0.7 pikë përqindje), në krahasim me diçka më të vogël rënie në normat e interesit për kreditë në denarë (0.4 pikë përqindje), që është në thelb baza për rritjen e neto margjinës së interesit, duke pasur parasysh pjesëmarrjen më të madhe të kredive dhe depozitave në denarë⁸³.

Grafik 120

Normat aktive dhe pasive të interesit dhe diferencës së interesit, sipas valutës së kredive të reja të miratuara dhe depozitave të sapo pranuar

Në pikë përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.

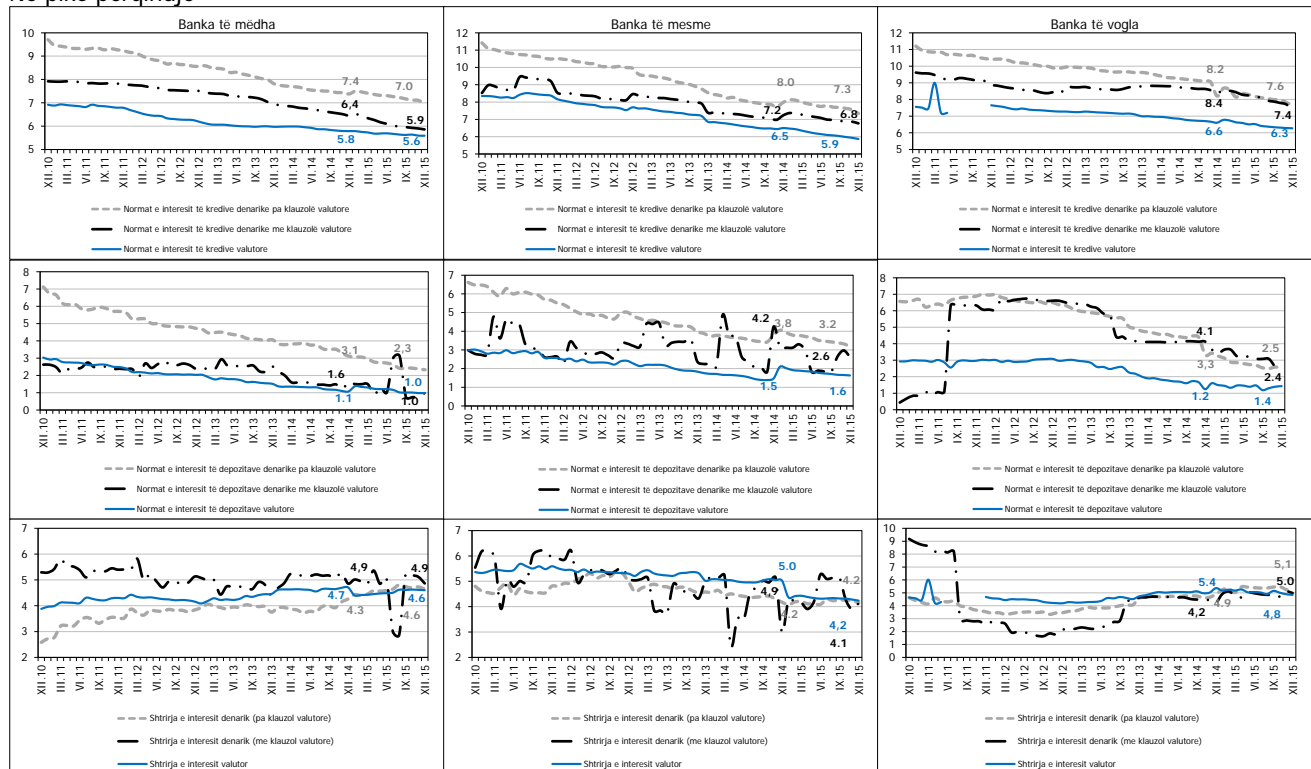
Intensiteti i ndryshimeve (zvogëlimi dhe rritja) të normave aktive dhe pasive të interesit është e dukshme gjatë analizës vetëm të kredive e sapo miratuara dhe të depozitat e sapo pranuar (dhe jo gjendja e kredive dhe depozitave në përgjithësi). Megjithatë, diferenca e interesit ngushtohet për 1.3 pikë përqindje, kryesisht për shkak të rritjes së normës së interesit të depozitave totale, gjatë rënies së normës së interesit të kredive totale. Ndryshimet metodologjike të lartpërmendura gjithashtu kishte ndikim në përcaktimin e normës së interesit.

⁸³Më 31.12.2015, pjesëmarrja e kredive në denarë në totalin e kredive është mbi 53% dhe depozitat në denarë rreth 57% të totalit të depozitave. Më hollësisht në kreun 6. Aktivitetet e bankave.

Gjatë vitit 2015 te të gjitha grupet e bankave është vërejtur një trend i rënies të normës aktive dhe pasive të interesit. me përjashtim të normës së interesit të depozitave devize te bankat e mesme dhe të vogla, të cilat në dhjetor të vitit 2015 janë pak më lartë në dallim me dhjetorin e 2014. Madje, zvogëlim më të madh të normës së interesit pasiv në denarë (pa ose me klauzola valute) nga zvogëlimi i normave të kamatës aktive në denarë (pa ose me klauzola valute) te të gjitha bankat ka kushte për zgjerimin e diferencës së kamatës në denarë Rënia e interesit në denarë të depozitave (me klauzolë të valutës) është më e madhe te bankat e mëdha dhe të vogla sesa te bankat e mesme, ndërsa bankat e mëdha shënojnë rënie më të vogël të interesit për kredi në denarë (pa klauzolë të valutës) nga zvogëlimi te bankat e mesme dhe të vogla. Zvogëlimi i normave të interesit në denarë për depozitat (me klauzolë të valutës) në bankat e mesme dhe të vogla është më e theksuar sesa zvogëlimi te bankat e mëdha. Grupi i bankave të vogla shënojnë një rënie të madhe në pagesat e interesit për kreditë në denarë (me klauzolë të valutës) nga rënia e grupit të bankave të mëdha dhe të mesme. Zvogëlimi i normave të interesit pasiv në devize ka vetëm te bankat e mëdha, derisa në bankat e mesme vërejmë zvogëlim të normës aktive në devize. Bankat e mëdha paguajnë më së paku për pranimin e depozitave, si dhe arkëtojnë më më pak për kreditë e dhëna që është e lidhur me pjesëmarrjen e tyre në treg dhe konkurrencën e tregut në kredi dhe depozita, si dhe përcaktimi i trendit të normës së interesit.

Grifik 121

Normat aktive dhe pasive të interesit dhe diferencës së interesit, sipas valutës së bankave grupore
Në pikë përqindje

Burimi: Banka popullore, sipas të dhënave të ofruara nga ana e bankave.